

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 48 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27
om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.
og lov 19. juni 1931 nr. 18 om
Aktieselskapet Vinmonopolet

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5			
2	Bakgrunn	6	5.1	Bakgrunn	26
2.1	Generelt om bakgrunnen for lovforslagene	6	5.2	Gjeldende rett	26
2.2	Høringsnotatene	6	5.3	Høringsforslaget	28
2.3	Høringene	6	5.4	Høringsinstansenes syn	28
3	Maksimaltid for skjenking av alkoholholdig drikk	10	5.5	Departementets vurdering	29
3.1	Gjeldende rett	10	5.5.1	Ny ordning for salg av produkter som er tilvirket etter utvidet kommunal salgsbevilling	29
3.2	Høringsforslaget	10	5.5.2	Bevillingens omfang	30
3.3	Høringsinstansenes syn	10	5.5.3	Salgsstedets helhetlige karakter og tilbud	32
3.4	Departementets vurdering	13	5.5.4	Forholdet til alkohollovens reklamebestemmelser	32
3.4.1	Skjenketider som alkoholpolitisk virkemiddel	13	5.5.5	Forholdet til tilvirkning etter utvidet skjenkebevilling	32
3.4.2	Kunnskap om endringer i skjenketider i Norge	14	5.5.6	Salg av produkter som er tilvirket i henhold til statlig tilvirknings- bevilling	32
3.4.3	Konklusjon	14	6	Endringer i forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk	34
4	Kontroll- og reaksjonsbestem- melsene	15	6.1	Gjeldende rett	34
4.1	Innledning	15	6.2	Bakgrunn	34
4.2	Gjeldende rett	15	6.3	Høringsforslaget	34
4.2.1	Alkohollovens reaksjonssystem i bevillingssaker	15	6.4	Høringsinstansenes syn	34
4.2.2	Kontroll med salgs- og skjenke- bevillinger	16	6.5	Departementets vurdering	35
4.3	Kommunal saksbehandling - vurdering av behov for nasjonale retningslinjer for inndragning	17	6.5.1	Innledende merknader	35
4.3.1	Høringsnotatet	17	6.5.2	Auksjon mellom næringsdrivende	35
4.3.2	Høringsinstansenes syn	17	6.5.3	Auksjon i regi av AS Vinmonopolet på vegne av personer uten rett til omsetning	35
4.3.3	Departementets vurdering	17	7	Gebyrer	38
4.4	Bruk av provokasjon i kontroll av salgs- og skjenkesteder	18	7.1	Innledning	38
4.4.1	Høringsforslaget	18	7.2	Gjeldende rett	38
4.4.2	Høringsinstansenes syn	18	7.3	Høringsforslaget	38
4.4.3	Departementets vurdering	19	7.4	Høringsinstansene syn	39
4.5	Politiets rolle i bevillingssaker	19	7.5	Departementets vurdering	39
4.5.1	Høringsforslaget	19	8	Unntak fra og presiseringer av aldergrensene	41
4.5.2	Høringsinstansenes syn	19	8.1	Unntak fra aldersgrensene for personer med ulike fagbrev	41
4.5.3	Departementets vurdering	20	8.1.1	Gjeldende rett	41
4.6	Prøveordning for umiddelbar inndragning av bevilling	21	8.1.2	Høringsforslaget	41
4.6.1	Høringsforslaget	21	8.1.3	Høringsinstansenes syn	41
4.6.2	Høringsinstansenes syn	21	8.1.4	Departementets vurdering	42
4.6.3	Departementets vurdering	22	8.2	Presisering av alders- bestemmelsene i alkoholloven § 1-5	42
5	Tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk gruppe 1 for salg i egen virksomhet	26	8.2.1	Gjeldende rett	42
			8.2.2	Høringsforslaget	43

8.2.3	Høringsinstansenes syn	43	14	Gruppebetegnelser på alkoholholdig drikk	58
8.2.4	Departementets vurdering	43	14.1	Høringsforslaget	58
9	Unntak fra tvisteloven § 1-5	44	14.1.1	Høringsinstansenes syn	58
9.1	Gjeldende rett	44	14.1.2	Departementets vurdering	58
9.2	Høringsforslaget	44	15	Endring av betegnelsen flaske i alkoholloven § 10-3	59
9.3	Høringsinstansenes syn	44	15.1	Høringsforslaget	59
9.4	Departementets vurdering	45	15.2	Høringsinstansenes syn	59
10	Statistikkinformasjon	47	15.3	Departementets vurdering	59
10.1	Bakgrunn	47	16	Endring av Sosial- og helsedirektoratet til Helsedirektoratet	60
10.2	Gjeldende rett	47	16.1	Høringsforslaget	60
10.3	Høringsforslaget	47	16.2	Høringsinstansenes syn	60
10.4	Høringsinstansenes syn	47	16.3	Departementets vurdering	60
10.5	Departementets vurdering	48	17	Forslag om mindre endringer i forskriftene til alkoholloven	61
10.5.1	Rapporteringsplikt for kommunene	48	17.1	Høringsforslaget	61
10.5.2	Rapporteringsplikt for innehaver av tillatelse for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplass og ev. andre aktører	49	17.2	Høringsinstansenes syn	61
10.5.3	Rapporteringspliktens hjemmel	59	17.3	Departementets vurdering	61
11	Tilgjengelighet til salgs- og skjenkesteder	51	18	Økonomiske og administrative konsekvenser	62
11.1	Bakgrunn	51	19	Merknader til de enkelte bestemmelsene	63
11.2	Gjeldende rett	51	19.1	Merknader til endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.	63
11.3	Høringsforslaget	51	19.2	Merknader til endringer i lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet	66
11.4	Høringsinstansenes syn	51	Forslag til lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet	67	
11.5	Departementets vurdering	52			
12	Saksbehandlingsfrister og virkning av at fristene oversittes	53			
12.1	Bakgrunn	53			
12.2	Høringsforslaget	53			
12.3	Høringsinstansenes syn	54			
12.4	Departementets vurdering	55			
13	Endring av vinmonopolloven § 12	57			
13.1	Høringsforslaget	57			
13.2	Høringsinstansenes syn	57			
13.3	Departementets vurdering	57			

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 48 L

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet

*Tilråding fra Helse- og omsorgsdepartementet av 17. desember 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i alkoholloven og i vinmonopolloven på følgende områder:

- Det foreslås å åpne for salg i egen virksomhet av egenprodusert alkoholholdig drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol
- Det foreslås å tillate auksjon av alkoholholdig drikk mellom private i regi av Vinmonopolet. Videre foreslås det å oppheve forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk mellom næringsdrivende
- Bevillingsgebyrene foreslås justert
- Aldersbestemmelsene foreslås presisert og unntaket for fagbrev foreslås utvidet
- Det foreslås å fastsette et unntak fra tvisteloven § 1-5
- Endringer knyttet til statistikkinformasjon foreslås
- Vinmonopolloven § 12 foreslås endret
- Innarbeiding av alkoholforskriftens gruppebetegnelser på alkoholholdig drikk i alkoholloven foreslås
- Endringer knyttet til betegnelsen flaske og mengdeangivelser foreslås
- Det foreslås at bestemmelser om saksbehandlingsfrister og virkning av at fristene oversettes tas inn i alkoholloven

I tillegg foreslås en endring av feil henvisning, feil i overskrift i alkoholloven kap. 3 samt endringer som følge av at Helsedirektoratet har skiftet navn (tidligere Sosial- og helsedirektoratet).

Videre omtales følgende tema i proposisjonen:

- Innskrenking av maksimaltiden for skjenking vurderes, men det foreslås ikke lovendring på nåværende tidspunkt.
- Det gis en gjennomgang av alkohollovens kontroll- og reaksjonsbestemmelser, men det foreslås ikke lovendring.
- Tilgjengeligheten til salgs- og skjenkesteder vurderes, men det foreslås ikke lovendring.

2 Bakgrunn

2.1 Generelt om bakgrunnen for lovforslagene

Det oppstår over tid behov for å vurdere justeringer i gjeldende lovgivning. Det ble i høringen foreslått å innskrenke alkohollovens maksimale tider for skjenking, jf. kap. 3. Departementet fremmer på nåværende tidspunkt ikke forslag om endring i skjenketiden. Videre har det, bl.a. på bakgrunn av debatt i Stortinget om trygghet i byer nattetid, vært behov for å se på mulighetene for reaksjon overfor bevillingshavere ved avdekkede overtredelser av regelverket. Departementet ønsker, etter nøye overveielser, ikke å fremme lovforslag knyttet til alkohollovens reaksjonsbestemmelser, se nærmere om dette i kapittel 4. Stortinget har i forbindelse med representantforslag bedt om at endringer i lovverket knyttet til salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet som inneholder til og med 4,7 volumprosent alkohol, blir vurdert av departementet. Forslag til lovendring framgår av kapittel 5. I tillegg har departementet sett behov for en rekke andre lovforslag, blant annet foreslås det endringer i auksjonsforbudet, presisering og unntak fra aldersbestemmelsene, unntak fra tvisteloven § 1-5 og fastsettelse av saksbehandlingsfrister og virkningen av fristoversittelse.

2.2 Høringsnotatene

Hoveddelen av proposisjonen har sin bakgrunn i høringsnotat av 23. september 2009 om endringer i alkohollovgivningen. Høringsfristen var 23. desember 2009. Forslaget i proposisjonens kapittel 12 er basert på et eget høringsnotat av 2. november 2009 om endringer i alkoholregelverket og enkelte forskrifter under kommunehelsetjenesteloven som følge av innføring av tjenestedirektiv. Høringsfristen var 14. desember 2009. De ulike delene av høringsforslagene er nærmere omtalt under de enkelte kapitlene i proposisjonen.

2.3 Høringene

Høringsnotatet av 23. september 2009 ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Barneombudet

Datatilsynet

Forbrukerombudet

Helsedirektoratet

Konkurransetilsynet

Landets fylkesmenn/Sysselmannen på Svalbard

Landets kommuner

Landets politidistrikt

Mattilsynet

Nasjonalt folkehelseinstitutt

Politidirektoratet

Regjeringsadvokaten

Riksadvokaten

Statens helsetilsyn

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)

Stortingets ombudsmann for forvaltningen

Actis

Akademikerne

Anonyme alkoholikere

Arbeiderbevegelsens Rus- og Sosialpolitiske Forbund (AEF)

AS Vinmonopolet

Av-og-til

Blå Kors

Bryggeri- og drikkevareforeningen

De norske lenker

Den norske Godttemplarorden

Den norske legeforening

Det Hvite Bånd

Det Norske Totalavholdsselskap

Det Nyttet

Fagrådet innen rusfeltet i Norge

Familieklubbene

Fondet for Forskning og Folkeopplysning om

Edruskap

Forbundet mot rusgift

FORUT

Frelsesarmeen

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)

Handelens ølsalgsråd	Drammen kommune
Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH)	Fauske kommune
IOGT i Norge	Fjell kommune
Juvente	Fredrikstad kommune
Kirkens Bymisjon	Frogn kommune
Kirkens sosialtjeneste	Frøya kommune
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)	Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Landsforbundet mot stoffmisbruk	Fylkesmannen i Rogaland
Landsforeningen for utekontakter	Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Landslaget for alkoholfrie serverings- og samlingssteder	Fylkesmannen i Vestfold
Landslaget for rusfri oppvekst	Gudbrandsdalen politidistrikt
Landsorganisasjonen i Norge (LO)	Hadsel kommune
MA - rusfri trafikk og livsstil	Halden kommune
New Page Norge	Haugaland og Sunnhordland politidistrikt
Norges Colonialgrossisters forbund	Haugesund kommune
Norske Vinklubbens forbund	Helsedirektoratet
Norsk helse- og avholdsforbund	Hol kommune
Norsk Narkotikapolitiforening	Horten kommune
Norsk senter for rusfri miljøutvikling	Karmøy kommune
Norske Jernbaners Avantgard	Kongsberg kommune
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	Kragerø kommune
Pilsens venner	Kristiansand kommune
Rusmisbrukernes interesseorganisasjon	Larvik kommune
Samarbeidsforumet av funksjonshemmede organisasjoner (SAFO)	Lenvik kommune
Små alkoholprodusenters forening	Lillehammer kommune
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede	Lillesand kommune
Ungdom mot narkotika	Lindesnes kommune
UNIO	Lindås kommune
Universitetet i Bergen	Mandal kommune
Universitetet i Oslo	Molde kommune
Universitetet i Tromsø	Nannestad kommune
Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)	Nasjonalt folkehelseinstitutt
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)	Nord Fron kommune
	Orkdal kommune
	Oslo kommune
	Oslo politidistrikt
	Politidirektoratet
	Porsgrunn kommune
Følgende instanser har hatt realitetsmerknader til høringsforlaget:	Regjeringsadvokaten
Justis- og politidepartementet	Riksadvokaten
Kommunal- og regionaldepartementet	Ringsaker kommune
Kunnskapsdepartementet	Risør kommune
Landbruks- og matdepartementet	Rådøy kommune
Nærings- og handelsdepartementet	Saltdal kommune
	Salten politidistrikt
	Sandefjord kommune
	Skedsmo kommune
Arendal kommune	Skien kommune
Asker kommune	Sortland kommune
Aurskog-Høland kommune	Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)
Bamble kommune	Stavanger kommune
Barneombudet	Steinkjer kommune
Bergen kommune	Surnadal kommune
Bodø kommune	Studentparlamentet ved Universitetet i Bergen
Bærum kommune	Sørum kommune
Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD)	

Telemark politidistrikt	Universitetet i Tromsø, HSL
Troms politidistrikt	Utelivsbransjen, c/o Opus
Tromsø kommune	Vaktvesenet
Trondheim kommune	Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)
Trysil kommune	
Tvedestrand kommune	Høringsnotatet av 2. november 2009 ble sendt til
Tønsberg kommune	følgende instanser (kun høringsinstanser som
Ullensaker kommune	anses som relevante i forhold til endringsforsla-
Ullensvang herad	gene i alkoholregelverket er oppført her):
Ulvik herad	Departementene
Vefsn kommune	
Vestfold politidistrikt	Forbrukerombudet
Vindafjord kommune	Helsedirektoratet
Volda kommune	Konkurransetilsynet
Østfold politidistrikt	Landets fylkeskommuner
Øvre Eiker kommune	Landets fylkesmenn/Sysselemanden på Svalbard
Ålesund kommune	Landets kommuner
Ås kommune	Mattilsynet
	Nasjonalt folkehelseinstitutt
Actis	Politidirektoratet
Aksjonsgruppen Nei til skjenkestopp klokken	Regjeringsadvokaten
02.00	Riksadvokaten
Arbeiderbevegelsens Rus- og Sosialpolitiske	Statens helsetilsyn
Forbund (AEF)	Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)
AS Vinmonopolet	Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Blå Kors	Toll- og avgiftsdirektoratet
Bryggeri- og drikkevareforeningen	
Den norske legeforening	Actis
Destinasjon Trysil	Akademikerne
Det Norske Totalavholdsselskap	AS Vinmonopolet
Fadi Alnajjar	Bryggeri- og drikkevareforeningen
Fagrådet innen rusfeltet i Norge	Handelens ølsalgsråd
Gram Hambro & Garman - Advokatfirma på	Handels- og servicenæringens hovedorganisa-
vegne av Color Line	sasjon (HSH)
Handels- og servicenæringens hoved-	Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiveror-
organisasjon (HSH)	ganisasjon (KS)
Hardangerrådet	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Horda distrikt av DNT	Norges Colonialgrossisters forbund
Hovedorganisasjonen for universitets- og	Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
høyskoleutdannede	Offentlige legers landsforening
IOGT - Haugesund og omland	Små alkoholprodusenters forening
IOGT - Region Vest Norge	UNIO
IOGT i Norge	Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)
Jim Jacobsen v/Downtown	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)
Juvente	
Kompetansesenter rus Midt-Norge	Følgende instanser har hatt realitetsmerknader til
Landsorganisasjonen i Norge (LO)	høringsforslaget:
NHO Reiseliv	Nærings- og handelsdepartementet
Norges Colonialgrossisters forbund	
Oliver Husøy	Drammen kommune
Rockefeller Auditorium	Holmestrand kommune
Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo	Politidirektoratet
Studentparlamentet ved Universitetet i Bergen	Trondheim kommune
Sunkissed v/Ola Smith-Simonsen	Vennesla kommune
Tom Greni v/Ricks AS	

Handels- og servicenæringens hoved-
organisasjon (HSH)

Norges Colonialgrossisters forbund
Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)

3 Maksimaltid for skjenking av alkoholholdig drikk

3.1 Gjeldende rett

Kommunens frihet til selv å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk innenfor alkohollovens rammer er sentral i alkohollovgivningen. Rammene for kommunenes frihet har variert noe. Innføringen av en lovfestet maksimaltid for skjenking av alkoholholdig drikk ble vedtatt i 1997 på bakgrunn av stadig lengre åpnings- og skjenketider. Alkoholloven § 4-4 oppstiller i dag følgende tidsbegrensninger for når alkoholholdig drikk kan skjenkes:

- i. Normaltid
 - alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer – fra kl. 13.00 til kl. 24.00
 - annen alkoholholdig drikk – fra kl. 08.00 til kl. 01.00
- ii. Maksimaltid
 - alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer – fra kl. 13.00 til kl. 03.00
 - annen alkoholholdig drikk – fra kl. 06.00 til kl. 03.00

Kommunene står fritt til å utvide skjenketidene utover normaltiden, men innenfor maksimaltiden. Videre står kommunene fritt til å fastsette en kortere skjenketid enn normaltiden. Det er følgelig forbudt å skjenke all alkoholholdig drikk mellom kl. 03.00 og kl. 06.00, og for drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer gjelder forbudet til kl. 13.00.

Kommunale skjenkebevillinger kan gis for inn til fire år av gangen, jf. alkoholloven § 1-6 annet ledd, og alle skjenkebevillinger utløper senest 30. juni året etter at nytt kommunestyre tiltrer. Slik får det til enhver tid sittende kommunestyret mulighet til å utforme en lokal alkoholpolitikk. Dette innebærer at alle bevillinger utløp 30. juni 2008 med påfølgende søknads- og behandlingsprosess i alle kommuner, og at gjeldende skjenkebevillinger kan ha en varighet fram til 30. juni 2012.

3.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotetet å innskrenke alkohollovens maksimaltider for kommunale og statlige skjenkebevillinger med én (1) time alle dager. Dette innebærer at skjenking av alkoholholdig drikk ville være forbudt mellom henholdsvis kl. 02.00 og kl. 13.00 for alkoholholdig drikk med 22 volumprosent alkohol eller mer og mellom kl. 02.00 og kl. 06.00 for annen alkoholholdig drikk. Departementet foreslo ikke endringer i rammene for normaltiden. Departementet foreslo at endringen skulle gjelde for kommunale skjenkebevillinger og statlige bevillinger til skjenking på tog, fly og skip og i Forsvarets befalsmesser. Videre foreslo departementet å endre forskrift om alkoholordningen for Svalbard slik at innskrenkningen ble gjeldende også der.

3.3 Høringsinstansenes syn

Det er kommet inn relativt mange uttalelser til forslaget.

Forslaget får støtte fra 36 kommuner. I tillegg støtter *Actis, Barneombudet, Det kriminalitetsforebyggende råd, Det norske totalavholdsselskap, DNT Horda, Fagrådet innen rusfeltet i Norge, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning ved Universitetet i Tromsø, Fylkesmannen i Rogaland, Helsedirektoratet, IOGT – Haugesund og omland, IOGT Region Vest Norge, IOGT Norge, Juvente, Kirkens bymisjon, Kompetansesenter rus – Midt-Norge, LO, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Politiets fellesforbund, Telemark politidistrikt, Troms politidistrikt, Vestfold politidistrikt og Østfold politidistrikt* forslaget eksplisitt.

Helsedirektoratet uttaler følgende:

«Helsedirektoratet anser at den tilgjengelige fagkunnskapen både om betydningen av skjenketider som virkemiddel, og den utviklingen som har vært i kommunene i retning av økte skjenketider, tilsier at det er nødvendig med en

regulering av kommunenes handlefrihet. Også den alvorlige volden som skjer i tilknytning til skjenkestedene i timene før skjenkeslutt, tilsier at skjenketidene bør innskrenkes. Studier fra blant annet Island, Storbritannia, Australia og Brasil tyder på at det er en sammenheng mellom åpningstider og voldsomfang. Å innskrenke skjenketidene vil etter direktoratets vurdering være et tiltak som er egnet til å redusere antall alkoholrelaterte skader, ulykker og voldstilfeller. Vi støtter på denne bakgrunn forslaget om innskrenking av alkohollovens maksimaltider. Kommunenes alkoholpolitiske frihet på området vil bli noe innskrenket av forslaget, men direktoratet mener at de positive virkningene som kan oppnås må tillegges avgjørende betydning.”

SIRUS konkluderer på følgende måte:

«Forskningslitteraturen på dette feltet er ikke veldig sterk, men i sum peker funn fra gode studier i retning av at en begrensning i skjenketidene vil kunne føre til en reduksjon i sosiale problemer som ofte er forbundet med alkoholberuselse.»

Legeforeningen uttaler at den

«ser alvorlig på de negative helsekonsekvenser ved høyt alkoholkonsum. For å motvirke høyt forbruk og forebygge helseskade, må norske myndigheter opprettholde og videreføre rusmiddelpolitiske virkemidler som har vist seg å være effektive, dvs. høye avgifter og lav tilgjengelighet. [...] Legeforeningen mener det er viktig å peke på at det økte alkoholkonsumet kan medføre større skade/mer sykdom blant arbeidstakere og større ressursbruk for HMS-avdelingene. Dette må også tillegges vekt ved utforming av alkoholpolitikken».

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) uttaler følgende:

«[D]et er større konsentrasjoner av til dels svært beruset publikum til langt på natt sentralt i byene, noe som igjen medfører mye kriminalitet i form av vold, skadeverk og tyverier.

Omfanget av kriminalitet nettene før lørdag og søndag gir store utfordringer for politiet, ambulanse, legevakt. Store ressurser bindes opp av slike forhold, i stedet for å kunne brukes på bredere front og mer målrettet enn til "gate-

kamper" nattestid med fulle folk. Det skal også sies at disse erfaringene ikke ensidig er relatert til storbyene, men er langt på vei en allmenn observasjon. [...] Gjennom loggføring av oppdrag (ringt inn fra publikum eller observert av politiet) har vi god dokumentasjon for denne opphoping av oppdrag i helgene, fredag og lørdag kveld og natt. Fra timen før midnatt og til ca. kl 0500 om morgenen disse dagene er det tidsrommet politiet har mest å gjøre gjennom hele uken, året igjennom. Det er i dette tidsrommet det blir begått mest voldsforbrytelser og skadeverk på offentlige steder. Konsekvensene av det vi nå ser er mange personlige tragedier i form av vold, seksuelle overgrep og trafikulykker. Forskning viser dessuten at 50 % av ungdommen som har vært beruset, oppgir at de har gjort "noe de har angret" på i beruset tilstand. [...] *KRÅD* støtter forslaget i høringsnotatet om å redusere skjenketiden. Dette baserer vi på internasjonal forskning fra blant annet Island og Storbritannia som dokumenterer en tydelig sammenheng mellom skjenketider og vold, samt på det faktum at de kommunene som de siste åra har redusert sine skjenketider har sett positive effekter av dette (bl.a. Trondheim).»

Fredrikstad kommune uttaler at forslaget

«vil sikre likere vilkår for næringen på tvers av kommunegrensene. Kommunen vil likevel ha frihet til å fastsette skjenketider innenfor de lovbestemte rammer. Videre vil tiltaket kunne bidra til å begrense skadevirkningene av alkohol. Kommunens erfaring viser at redusert tilgjengelighet reduserer rusrelatert vold».

Sandefjord kommune uttaler at kommunen i dag har skjenking til kl. 02.00 og at

«[e]rfaring har vist at næringen og publikum har forholdt seg til tidspunktene på en god måte. Poli og kontrollører har ikke notert problemer i forbindelse med innføring av maks skjenketid til klokken 02.00. [...] Forslaget innebærer at kommunen mister muligheten til å forlenge skjenketiden til klokken 03.00 slik man har hatt anledning til tidligere. Rådmanen kan ikke se at dette er en unødvendig innskrenking i det lokale selvstyre».

Politidirektoratet viser i sin høringsuttalelse til erfaringer fra flere politidistrikt og uttaler at

«[e]rfaringer viser at der kutt i skjenketidene er gjennomført, ser man en positiv trend med mindre vold og uro. Erfaringene viser at publikum forlater byen tidligere i helgene, og bråk og uro avtar».

Østfold politidistrikt uttaler følgende:

«Ved en slik lovfestet innskrenkning vil en unngå problemstilling rundt konkurransefortrinn avhengig av kommunegrense, lokale debatter som ofte vil være utfordrende for politikere vil kunne unngås, og samtidig blir det gitt uttrykk for et overordnet nasjonalt syn bl.a. med bakgrunn i skadevirkningene. Østfold politidistrikt har gode erfaringer med at antall anmeldelser for vold og ordensforstyrrelser går ned når skjenketiden innskrenkes.»

Oslo politidistrikt uttaler seg i samme retning:

«Det vesentlige av vår innsats på kveld og natt i helgene knyttes til berusede mennesker som er på byen. Det er ingen tvil om at lengre åpningstider gir et større totalt alkoholinntak. Våre analyser viser en åpenbar sammenheng mellom oppdrag for å opprettholde ro og orden, voldssaker og de områdene hvor de fleste utstedene ligger. En reduksjon i lovens maksimaltid vil bidra til å begrense alkoholkonsumet og de negative virkningene av dette. Slik vil det bli mulig å bruke våre ressurser på andre oppdrag for byens borgere.»

LO uttaler at deres støtte har

«som utgangspunkt at tidligere stengning gjør at våre medlemmer kan få redusert sitt nattarbeid. Nattarbeid er et helse- og arbeidsmiljøproblem og bør begrenses».

12 kommuner, samt Aksjonsgruppen mot skjenkestopp klokken 02.00, Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD), Color Line, Destinasjon Trysil BA, HSH, NHO Reiseliv, Norges Colonialgrossisters forbund, Studentparlamentet ved Universitetet i Bergen, Sunkissed, Utelivsbransjen og Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF) uttaler seg eksplisitt mot forslaget.

Oslo kommune uttaler følgende:

«Oslo kommune har som utgangspunkt at kommunene besitter stor kunnskap om lokale forhold, så også innenfor det alkoholpolitiske

området. For at kommunene skal ta ansvar for en helhetlig alkoholpolitikk, må disse også ha ansvar for forvaltningen av skjenkemyndigheten.

Kunnskap om lokale forhold og utfordringer gjør også at kommunene er de som best kan vurdere ulike åpningstider i ulike områder, samt eventuelle reduksjoner i antallet skjenkesteder for de mest belastede områdene. I enkelte områder i Oslo vil særlige hensyn tilsi en restriktiv skjenkepolitikk. I andre områder vil det være større rom for å utøve fleksibilitet og variasjon i skjenketidene. Det er derfor viktig for kommunene å ha friheten til å fastsette varierte skjenketider. [...] Alkohol er et lovlig nytelsesmiddel og skadevirkningene må kunne begrenses ved andre virkemidler enn den foreslåtte innskrenkningen. Det anses som et gode for byens befolkning og tilreisende at utelivet har et bredt tilbud også med hensyn til åpningstider.»

Bergen kommune mener at

«det er av stor betydning at det lokale selvstyret blir opprettholdt. Det er vår klare oppfatning at de lokale politiske myndigheter best kjenner til forholdene i egen kommune. Ut fra dette mener vi at de lokale politiske myndigheter er best egnet til, innenfor dagens rammer av alkoholloven, å se hen til forhold av lokal karakter, som gatebråk, tilfeldig vold, type skjenkesteder, hensynet til helse og redusert tilgang til alkoholholdig drikk [...] Bergen kommune er av den oppfatning at en ytterligere reduksjon i skjenketiden kan føre til ennå større voldsproblemer da alle stedene vil stenge samtidig. Alle gjestene vil da stå i de samme køene til nattbusser, døgnåpne kiosker, drosjer osv. Ut fra de tall vi har etter reduksjon av skjenketiden i fjor kan dette føre til ennå mer vold.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD) uttaler om forslaget om innskrenking av skjenketiden at de

«oppfatter dette som et defensivt og utilstrekkelig tiltak som neppe vil ha nevneverdig betydning for misbrukssituasjonen. Muligens vil bråk i gatene bli noe redusert, men trolig vil mer nattlig drikking flyttes til private hjem, der det ikke finnes noen aldersgrenser og skjenkebestemmelser og faren for skader og vold (som ikke oppdages) er betydelig».

HSH uttaler blant annet følgende:

«HSH bestrider ikke at det er en sammenheng mellom tilgjengelighet og konsum av alkohol, samt inntak av alkohol og forekomst av vold, men mener det ikke finnes tilstrekkelig dokumentasjon på at det er skjenketidene som sådan som utgjør hovedutfordringen når det gjelder alkoholrelaterte skader. [...] En eventuell gjennomføring av forslaget om redusert skjenketid vil ha klare, negative konsekvenser for utelivs/serveringsnæringen. [...] HSH mener det må legges stor vekt på hensynet til næringens eksistensgrunnlag, særlig sett hen til at det er dårlig dokumenterte effekter av en reduksjon av skjenketiden. I en kost – nytte vurdering vil forslaget om redusert skjenketid etter HSHs syn koste mer for næringen enn det må antas å smake med hensyn til effekt.»

NHO Reiseliv uttaler at de

«stiller seg bak regjeringens ønske om et tryggere uteliv, men kan ikke se at dette målet oppnås gjennom forslaget som er fremmet. [...] *NHO Reiseliv* kan ikke se det verken bevist eller sannsynliggjort at endringen i maksimal skjenketid fra 03 til 02 vil føre til mindre vold, eller at den ikke kun flyttes i tid. Vi kan heller ikke se det utredet hvilke konsekvenser økt hjemmekonsum vil få for volden».

Aksjonsgruppen mot skjenkestopp klokken 02.00 uttaler at

«[v]årt felles syn er at åpningstidene ikke må reduseres, men snarere utvides til et nivå på linje med kulturnasjonene vi ellers liker å sammenligne oss med».

Utelivsbransjen uttaler følgende:

«Vi vil særlig påpeke at en del av skadevirkningene kan komme til å øke dersom en stenger unaturlig tidlig. Vi har mange som har praktisk erfaring med utelivet før det ble vanlig med et kultur og dansetilbud sent i mange kommuner. [...] Vi vil bare påpeke at unaturlig tidlig stengetider bygger det økonomiske grunnlaget for en sterk kriminell verdikjede fra pirat-taxi, svarte klubber og smugling. [...] Det er ikke mulig å dokumentere hvor mange voldsepisoder som forebygges som en følge av at ute-stedene er pliktig til å bidra med vaktpersonell og som en følge av at det er i utelivsbransjens

egen interesse å hindre at vold forekommer på og rundt utestedene. [...] Utebransjen representerer en viktig arbeidsplass for mange i en hardt prøvet finanskrisetid og et vanskelig arbeidsmarked.»

Sunkissed, som beskriver seg selv om et kulturelt tilbud som foregår nattetid, uttaler blant annet følgende:

«En time mindre har to tydelige konsekvenser for våre inntjeningsmuligheter: A) Tapet av tid er såpass stort at det sannsynliggjør et større tap i besøkstall. Våre gjester kommer allerede ut tidligere en på andre tilsvarende arrangement, og det lite sannsynlig at vi får folk til å tilpasse seg videre. B) Tidstapet er også såpass stort at det vil legge press på billettpris.»

Color Line uttaler følgende:

«Vi ønsker å belyse at [...] virkningene til dels er forskjellige for salg og skjenking og på cruise- og transportskip [...] Vi mener departementets hensikt med endringsforslaget kan oppnås med mindre inngripende tiltak.»

3.4 Departementets vurdering

3.4.1 Skjenketider som alkoholpolitisk virkemiddel

Alkoholkonsumet i Norge øker. Alkohol er det rusmidlet som forårsaker mest sosiale og helsemessige skader. Ifølge WHO er alkohol den nest viktigste risikofaktor til sykdom og tidlig død i høyinntektsland (etter tobakk). Videre er alkohol involvert i mange trafikkulykker og andre ulykker som innebærer alvorlige personskader og dødsfall, og alkoholbruk medfører store kostnader for arbeidslivet.

Ifølge SIRUS viser en rekke studier at alkoholberuselse er en viktig årsak til en betydelig andel av voldstilfellene. Videre viser studier at jo mer man drikker og jo oftere man drikker seg beruset, desto større er sannsynligheten for at man blir involvert i voldssituasjoner. Mer enn halvparten av enkelte voldstyper undersøkt i disse studiene kan tilskrives det store flertallet av alkoholkonsumenter som ikke er i høyrisikogruppen, men som nå og da drikker seg beruset. En undersøkelse av alle voldssaker ved Oslo legevakt i løpet av ett år viste at 64 pst. av de skadde var alkoholpåvirket.

Forskning viser at begrenset tilgjengelighet til alkoholholdig drikk, bl.a. gjennom generell regu-

lering av tider for skjenking, begrenser skader som følge av alkoholbruk. Regulering av skjenketider må sees i sammenheng med alkoholpolitikken for øvrig og samspeilet mellom virkemidler. Det er helheten i politikken og hvordan enkelttiltak inngår i helheten, som må vurderes.

Det foreligger internasjonal forskning om sammenhengen mellom skjenketider og skader. SIRUS skriver i sin høringsuttalelse at selv om forskningsmaterialet på dette området ikke er veldig sterkt, peker funn fra gode studier i retning av at en begrensning i skjenketidene vil kunne føre til en reduksjon i sosiale problemer som ofte er forbundet med alkoholberuselse.

Flere av høringsinstansene som ikke støtter forslaget om en innskrenkning av skjenketiden, anfører at det ikke foreligger tilstrekkelig dokumentasjon som gir grunnlag for å foreta en slik innskrenkning, som foreslått i høringsnotatet. Departementet har merket seg at den forskningen som foreligger om endringer i skjenketider er internasjonal, og at kun et fåtall av disse undersøkelsene ser på mindre endringer i skjenketiden. Det foreligger imidlertid lite systematisk forskning på dette i Norge. Når det gjelder kunnskapen om endringer i skjenketiden i Norge, vises det til nærmere omtale i kapittel 3.4.2.

3.4.2 Kunnskap om endringer i skjenketider i Norge

Det foreligger lite systematisk forskning om virkninger av endringer i skjenketider i norske byer. Sør-Trøndelag politidistrikt har lagt frem rapporten "Vold i Midtbyen 2010" som viser en nedgang i antall voldstilfeller etter innskrenkning av skjenketiden i Trondheim. Som det går frem av høringsuttalelsene, ser flere politidistrikt en klar sammenheng mellom skjenketid og voldsomfang. Bergen kommune viser på den andre siden til at de tall de har, kan tyde på at en innskrenkning kan medføre mer vold. Felles for informasjonen er at den er fragmentert og basert på ulike tall og vurderinger. Andre tiltak som gjøres samtidig, kan også ha innvirkning. Det er på denne bakgrunn på nåværende tidspunkt vanskelig å sammenstille informasjon om situasjonen i norske byer som har endret skjenketiden.

Departementet er kjent med at SIRUS har startet et arbeid med å se på sammenhengen mellom vold og skjenketid i de 30 største byene i Norge. Arbeidet er ventet å være ferdig senhøsten 2011. Etter departementets syn vil dette arbeidet kunne

gi bedre systematisk informasjon om sammenhengen mellom vold og endringer i skjenketiden i Norge, som er et felt hvor det foreligger lite forskning. Den forskningen som i dag foreligger, er i stor grad knyttet til virkningene av endrede skjenketider i andre land.

3.4.3 Konklusjon

Regulerte skjenketider er et sentralt og effektivt alkoholpolitisk virkemiddel for å redusere alkoholkonsumet og dermed skadevirkninger som følge av alkoholbruk. Dette gjelder både skader som følge av vold og andre helsemessige og sosiale problemer. Vold er ikke det eneste momentet i vurderingen av begrensede skjenketider. Folkehelseperspektivet og bruken av alkoholpolitiske virkemidler på befolkningsnivå strekker seg ut over skader knyttet til vold. Det er derfor viktig at den enkelte kommune fører en forsvarlig skjenketidspolitikk som forholder seg til de utfordringene kommunen har på dette området.

Det foreligger lite systematisk forskning på sammenhengen mellom vold og endringer i skjenketider i Norge. Den forskningen som i dag foreligger, er i stor grad knyttet til virkningene av endrede skjenketider i andre land. Som beskrevet i kapittel 3.4.2, skal SIRUS se på sammenhengen mellom vold og skjenketider i de 30 største byene i Norge. Det vil etter departementets syn ikke være naturlig å fremme forslag til lovendring om å innskrenke skjenketiden nå, når det er kjent at det om kort tid vil foreligge forskning som vil være relevant for dette spørsmålet. Når det skal foreslås nye bestemmelser i lov som gjelder for alle norske kommuner, uavhengig av den konkrete situasjonen og utfordringene i den enkelte kommune, og som griper inn i kommunenes alkoholpolitiske frihet, bør dette være basert på et best mulig systematisk faktagrunnlag om eventuelle sammenhenger. Helse- og omsorgsdepartementet vil på denne bakgrunn på nåværende tidspunkt ikke foreslå en innskrenkning i maksimaltiden for skjenking i loven. Det er ønskelig å avvente endelig vurdering av dette spørsmålet til det foreligger en mer systematisk gjennomgang av erfaringene som er gjort i en rekke kommuner med innskrenking/ikke innskrenking av maksimaltidene for skjenking.

Departementet fremmer følgelig på nåværende tidspunkt ikke forslag om en innskrenkning av alkoholovens maksimaltid for skjenking.

4 Kontroll- og reaksjonsbestemmelsene

4.1 Innledning

Det har siden vinteren/våren 2007 pågått en debatt knyttet til en rekke spørsmål hvor overholdelse av alkoholloven er sentralt. Debatten omfatter spørsmål knyttet til trygghet i sentrumsområder, volds- og kriminalitetsforebygging, overskjenking og skjenking til mindreårige. Det ligger trolig et vesentlig uutnyttet potensial for kommunene til å ta i bruk de virkemidler alkoholloven gir i utformingen av alkoholpolitikken. Regjeringen har i opptrappingsplanen for rusfeltet og i regjeringens strategi for forebygging varslet at den vil se nærmere på mulighetene for å effektivisere kontrollen med utøving av salgs- og skjenkebevillinger, herunder muligheter for raskere og strengere reaksjon ved overskjenking og salg og skjenking til mindreårige.

På bakgrunn av dette vil Helse- og omsorgsdepartementet her gjennomgå regelverket, klarlegge de muligheter for kontroll og reaksjon som alkoholloven gir og gi en grundig vurdering av ulike forslag som har vært fremmet i debatten. Kapittelet gir en oversikt over gjeldende rett og igangsatte tiltak for å sikre overholdelse av alkoholovens bestemmelser. Videre foretas vurderinger av om det bør fastsettes nasjonale retningslinjer for inndragning av bevilling, vurderinger knyttet til bruk av provokasjon i kontroll av salgs- og skjenkebevillinger og politiets rolle i bevillingssaker, og en vurdering av behovet for hjemmel for umiddelbar inndragning av bevilling.

Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn gir alkoholloven kommunene allerede svært gode kontroll- og reaksjonsmuligheter, og det er viktig at kommunene tar disse i bruk. Det er et sterkt behov for å øke kunnskapen om og bruken av virkemidlene, og som det fremgår av kap. 4.6.3.1 er det de siste årene satt igang en rekke tiltak for å styrke kommunenes kontroll. Som det vil gå fram av vurderingene nedenfor i dette kapitlet, fremmer departementet ikke forslag om lov- eller forskriftsendringer knyttet til kontroll og reaksjoner. Departementet vil imidlertid følge utviklingen nøye.

4.2 Gjeldende rett

4.2.1 Alkohollovens reaksjonssystem i bevillingssaker

Alkoholloven oppstiller flere mulige reaksjoner ved brudd på regelverket, bl.a. avslag på søknad om bevilling, vedtak om inndragning av bevilling og tvangsmulkt ved overtredelse av reklameregelverket.

Avslag på søknad om bevilling

Kommunene har ansvar for å vurdere antallet og vilkår for salgs- og skjenkebevillinger i kommunen, jf. alkoholloven §§ 1-7, 3-2 og 4-3. Dersom søker oppfyller de krav loven oppstiller (herunder vandelskravet), er det opp til kommunen å avgjøre om bevilling skal gis. Dette hører inn under kommunenes frie skjønn. Avslag på søknad om bevilling er ikke en reaksjon som sådan, men departementet velger likevel å omtale avslag på søknad i denne sammenheng, da søknadsbehandling omfattes av kommunens muligheter for å sørge for at omsetningen av alkohol begrenses og foregår i henhold til regelverket. Vurderinger av bevillingssøknader, herunder vandelsvurderinger, er svært viktige, da de kan bidra til å forebygge skader ved at useriøse aktører og personer som ikke er egnet til å drive slik virksomhet, ikke gis bevilling.

Inndragning av bevilling

Dersom kommunestyret eller den kommunestyret har delegert myndighet til, finner at vandelskravet etter alkoholloven § 1-7b ikke lenger er oppfylt, eller bevillinghaver ikke oppfyller sine forpliktelser etter regelverket på alkoholområdet eller annen lovgivning hvor bestemmelsene har sammenheng med alkoholovens formål, kan bevillingen inndras, jf. § 1-8. En skjenkebevilling kan også inndras ved gjentatt narkotikaomsetning eller gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 349a.

En bevilling kan inndras for kortere eller lengre tid - fra én dag til ut bevillingsperioden. Når

bevilling er inndratt, faller retten til å selge eller skjenke alkoholholdig drikk bort i inndragningsperioden.

Ved vurderingen av om og eventuelt for hvor lenge bevilling skal inndras, kan det blant annet legges vekt på type overtredelse, overtredelsens grovhet, om bevillingshaver kan klandres for overtredelsen, hva som er gjort for å rette opp forholdet og tidligere praktisering av bevillingen.

Etter lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner §§ 10, 20 og 23 kan inndragningsmyndighet delegeres til faste utvalg, kommunerådet og administrasjonssjefen. Dette innebærer at kommunens vedtakskompetanse ikke kan delegeres til kontrollørene.

Umiddelbar inndragning av bevilling er i strid med alkoholforskriften § 9-6 om kontradiksjon (retten til å gjøre seg kjent med opplysninger av vesentlig betydning og uttale seg før vedtak fattes), jf. også forvaltningsloven §§ 16 og 17.

Politiets stengningsadgang

Etter alkoholloven § 1-8a annet ledd, kan politiet stenge et salgs- eller skjenkested for inntil to dager, når dette er nødvendig for å hindre forstyrrelse av offentlig ro og orden, ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller for å avverge eller stanse lovbrudd.

Tvangsmulkt ved overtredelse av reklamebestemmelsene

Ved overtredelse av reklameforbudet kan Helsedirektoratet gi pålegg om retting og fastsette tvangsmulkt, jf. alkoholloven § 9-4. Tvangsmulkten løper fra oversittelse av fristen for retting. Dersom direktoratet ved avdekking av en overtredelse finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklameforbudet som ikke kan stanses etter bestemmelsens første eller annet ledd, kan det på forhånd fastsette at tvangsmulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik forhåndsfastsatt tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Straffebestemmelsene i alkoholloven

Overtredelser av alkoholloven kan straffeforfølges, jf. alkoholloven kapittel 10. Etter alkoholloven § 10-1 kan forsettelig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av alkoholloven straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder. For særlig grov overtredelse er straffen bøter eller fengsel i inntil 2 år. Ved overtredelse av alkoholloven §§ 2-1, 3-1, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et

meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, kan fengsel inntil 6 år anvendes, jf. § 10-1 tredje ledd.

§ 10-2 omhandler straff ved gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av alkoholloven eller alkoholloven av 5. april 1927. I slike tilfeller kan bøter eller fengsel i inntil 2 år anvendes.

Ved Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) om endringer i straffeloven er alkoholloven § 10-1 tredje ledd vedtatt flyttet til straffelovens kapittel om vern av folkehelsen § 233. Videre er det i alkoholloven § 10-1 tatt inn en henvisning til straffeloven § 233. Endringene er ikke trådt i kraft.

4.2.2 Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

Alkoholloven § 1-9 regulerer kontroll med salgs- og skjenkebevillinger. Kommunen skal kontrollere utøvelsen av kommunal bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk, salg av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol, samt statlige bevillinger for skjenking i befalsmesser. Bevillingsmyndighetene kan når som helst kreve tilgang til salgs- og skjenkestedets lokaler og regnskaper, herunder kreve å få nødvendige opplysninger om regnskap og drift fra bevillingshaver. Bevillingshaver plikter uten erstatning eller vederlag å utlevere nødvendige vareprøver til bevillingsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om kontroll med salg og skjenking og om utøvelsen av kontrollen. Departementet har gitt nærmere bestemmelser om kontrollen i alkoholforskriften kapittel 9, Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger.

I forskriften § 9-1 stadfestes kommunens kontrollområder, og det spesifiseres at kontroll med føring av internkontroll, jf. alkoholforskriften kapittel 8 om internkontroll, omfattes.

§ 9-2 fastsetter plikt for kommunene til å gi nødvendig råd og veiledning til bevillingshaver, styrer og stedfortreder, slik at omsetningen av alkohol kan skje i samsvar med regelverket og på en slik måte at alkoholpolitiske og sosiale hensyn ivaretas. Videre er kommunene i henhold til § 9-3 ansvarlige for at kontrollørene får nødvendig opplæring.

Det skal ved kontrollen særlig fokuseres på salgs- og skjenketidene, aldersgrensebestemmelsene og at det ikke selges eller skjenkes til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler, jf. § 9-4, dvs. overholdelse av bestemmelser i kjerneområdet til alkohollovens formål. Samtidig skal kommunen sikre at kontrollen er rettet mot de forhold

som synes hensiktsmessige etter en vurdering av lokale forhold.

§§ 9-5 og 9-6 oppstiller prosessuelle regler om kontrollen. Kontrollen kan foregå åpent eller anonymt, men kontrolløren skal alltid presentere seg for stedets ansvarshavende og muntlig redegjøre for sitt inntrykk av stedet etter endt kontroll. Videre skal det alltid sendes skriftlig rapport til bevillingsstedet (senest innen en uke) med frist på to uker for bevillingshaver til å uttale seg. Rapportene sendes bevillingsmyndigheten, og salgs- eller skjenkestedets uttalelse til rapporten skal legges ved.

Kontroll skal foretas så ofte som behovet tilsier, men hvert sted skal kontrolleres minst en gang årlig, og kommunen skal årlig utføre minst tre ganger så mange kontroller som det finnes salgs- og skjenkesteder, jf. § 9-7.

Kommunen kan fastsette nærmere retningslinjer for utøvelsen av kontrollen innenfor rammen av alkoholforskriften, jf. § 9-8.

4.3 Kommunal saksbehandling - vurdering av behov for nasjonale retningslinjer for inndragning

4.3.1 Høringsnotatet

Departementet foretok i høringsnotatet en vurdering av om det bør innføres nasjonale retningslinjer for inndragning av bevilling. Departementet kom til at slike retningslinjer ikke er ønskelige og fremmet ikke endringsforslag om dette.

4.3.2 Høringsinstansenes syn

Få instanser uttaler seg eksplisitt om nasjonale retningslinjer for minstereaksjon og lengde på inndragning av bevillinger.

Blant høringsinstansene som støtter departementets syn er *Bergen kommune* og *Trondheim kommune*.

Bergen kommune uttaler følgende:

«Dagens system fungerer tilfredsstillende. Den enkelte kommune kan selv vedta sine retningslinjer og det er ingenting som tilsier at flere kommuner ikke kan samarbeide om utarbeidelse av felles retningslinjer for inndragning osv dersom dette er ønskelig i et nærmere bestemt geografisk område. Også på dette området er det meget viktig å bevare det lokale selvstyret, da lokale forhold best ivaretas av de med lokal kunnskap.»

Trondheim kommune mener at det ikke er

«mulig å gjennomregulere alle mulige tilfeller som kan inntre og om det blir gitt nasjonale retningslinjer vil dette likevel ikke føre til en ensartet praksis fordi de enkelte kommuner gjennom sin praktisering av retningslinjene vil kunne komme til ulike resultater».

Blant høringsinstansene som ikke støtter departementets vurderinger er *KRÅD* og *Actis*.

KRÅD uttaler følgende:

«KRÅD kan vanskelig forstå at HOD ikke vil foreslå et slikt system i og med det vi vet om at det er svært forskjellige sanksjonssystemer i ulike kommuner. Dette medfører at den samme overtredelsen straffes forskjellig fra kommune til kommune. [...] Når høringsnotatet trekker fram «samme fleksibilitet som dagens system» som en verdi det er viktig å bevare, vil KRÅD reise spørsmål om denne fleksibiliteten i realiteten innebærer annet enn frihet til å la være å reagere på brudd av salgs- og skjenkebestemmelsene.»

Actis skriver at de

«beklager at departementet ikke ønsker å foreslå nasjonale retningslinjer for reaksjon ved brudd på alkoholloven. I dag har en rekke kommuner utarbeidet egne retningslinjer, blant annet ved bruk av prikkbelastningssystem. I 2007 gjorde vi en gjennomgang hvor vi fant ut at kommunene behandlet samme type overtredelse svært ulikt. Skjenking til mindreårige kunne resultere i alt fra advarsel til tre ukers inndragning. Det å selge eller skjenke alkohol til noen som er under 18 år er et av de mest alvorlige lovbruddene på alkoholloven. Etter vår mening bør ingen slippe unna med advarsel».

4.3.3 Departementets vurdering

Alkoholregelverket gir kommunene stor frihet til selv å vurdere hvordan kontroll skal utføres og til å vurdere reaksjoner dersom det avdekkes brudd på regelverket. Forenkling av statlig regelverk uten at kommunene skulle miste sine viktige politiske styringsredskaper var begrunnelsen for at alkohollovens påbud om kommunale alkoholpolitiske kontrollutvalg ble opphevet i 2005. På den måten fikk kommunene ytterligere frihet på området.

Bakgrunnen og hovedargumentet for den alkoholpolitiske friheten kommunene har, er kjennskap til lokale forhold. Departementet vil understreke at kommunen alltid må foreta en konkret vurdering av den enkelte sak i henhold til forvaltningsrettslige prinsipper.

Departementet mener at fleksibiliteten som ligger i dagens system for kontroll og reaksjon bør opprettholdes. Det kan ved kontroll avdekkes overtredelser av forskjellige slag, overtredelser av forskjellig alvorlighetsgrad, kombinasjon av flere like og/eller ulike overtredelser, samt at det kan være grunnlag for å vektlegge tidligere overtredelser. Overtredelsenes karakter kan omfatte alt fra brudd på sentrale bestemmelser i alkoholloven, som skjenking til mindreårige, til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av annen lovgivning når bestemmelsene har sammenheng med alkohollovens formål. Sett i en slik sammenheng, mener departementet at et fleksibelt system er viktig. To overtredelser av samme bestemmelse i alkoholloven er ikke nødvendigvis likeartede overtredelser som bør få samme reaksjon. F.eks. vil salg til en person på 12 år og en person på 17 år kunne gi grunnlag for ulik reaksjon. Departementet vil påpeke at det vil være svært vanskelig å utforme retningslinjer som i tilstrekkelig grad tar høyde for ulike situasjoner og ulik alvorlighetsgrad. Departementet vil i den sammenheng vise til Trondheim kommunes uttalelse om at nasjonale retningslinjer ikke nødvendigvis vil føre til en ensartet praksis. Departementet deler dette synet. Det vil ikke være mulig å regulere alle tenkelige situasjoner, og kommunene vil alltid måtte foreta en konkret vurdering av den enkelte situasjon. Nasjonale retningslinjer vil også kunne medføre fare for at nødvendige konkrete vurderinger ikke lenger vil bli foretatt av kommunene.

Departementet vil understreke at selv om kommunenes forvaltning av alkoholloven de siste årene har gått i en mer liberal retning, gir dagens ordning også kommunene frihet til å føre en restriktiv alkoholpolitikk. Departementet antar at nasjonale retningslinjer vil kunne bli oppfattet som mer absolutte og fastsatte enn tilsiktet, og frykter at dette kan bidra til å heve terskelen for reaksjon.

Ikke enhver utvikling i kommunenes forvaltning av alkoholpolitikken kan forsvares med det lokale selvstyret, men når det gjelder dette spørsmålet mener departementet at kommunene selv er best skikket til å forvalte regelverket, ikke minst sett i sammenheng med den konkrete vurdering kommunen alltid må foreta.

Etter departementets syn gir dagens ordning den nødvendige fleksibilitet, og departementet vil derfor ikke foreslå å fastsette nasjonale retningslinjer for inndragning.

4.4 Bruk av provokasjon i kontroll av salgs- og skjenkesteder

4.4.1 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet drøftet i høringsnotatet bruk av provokasjon ved kontroll av salgs- og skjenkesteder for å kontrollere om regelverket overholdes. Departementet fremmet ikke forslag om å åpne for bruk av provokasjon i bevillingsmyndighetenes kontroll av salgs- og skjenkebevillinger.

4.4.2 Høringsinstansenes syn

Blant de få høringsinstansene som uttaler seg eksplisitt om dette er *Bergen kommune*, *Riksadvokaten*, *Ringsaker kommune* og *VBF*. Høringsinstansene støtter i all hovedsak departementets syn. *Riksadvokaten* uttaler at

«Riksadvokaten slutter seg ellers til departementets merknader under pkt. 3.5.3. om at mindreårige ikke skal benyttes i provokasjonshandlinger for å avdekke brudd på alkoholloven. Departementets syn er i tråd med hvordan en herfra ellers vurderer provokasjon som metode».

Også *Bergen kommune* støtter departementets syn:

«Bergen kommune er enig i konklusjonen om at det ikke blir gitt anledning for å benytte provokasjon og slutter seg i hovedsak til de anførsler som departementet beskriver.»

Ringsaker kommune uttaler at kommunen

«er kjent med at undersøkelser utført av frivillige organisasjoner avdekker en rekke brudd på alkohollovgivningen der mindreårige og skuespillere brukes som provokatører. For kommunen er resultatene fra slike undersøkelser nyttige [...] Kommunen ser imidlertid flere problemstillinger knyttet til en evt. mulighet til å bruke provokatør i egen kontrollvirksomhet. En er for det første enig med departementet i at et framprovosert brudd på alkohollovgivningen har begrenset bevismessig verdi. For det andre vil det for kommunen ligge et betydelig

moralsk dilemma i bruk av eksempelvis mindreårige for å provosere fram lovbrudd».

4.4.3 Departementets vurdering

Politiet har i enkelte situasjoner anledning til å provosere fram en ulovlig handling for å skaffe bevis. Politiets adgang til å provosere fram lovbrudd er ikke lovfestet, men følger av rettspraksis. Flere vilkår må da være oppfylt, jf. Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2000 «Vederlag til kilder. Provokasjon». Bakgrunnen for disse vilkårene er hensynet til rettssikkerheten og et krav om forholdsmessighet mellom de midler som anvendes og det som kan oppnås.

For det første er det et vilkår at provokasjon kun kan benyttes ved alvorlige straffbare handlinger. Politiets bruk av provokasjon må videre, i henhold til rettspraksis, jf. bl.a. Rt. 1993 s. 473, ikke «anvende ekstraordinære etterforskningsmetoder på en slik måte at det fremkalles en straffbar handling som ellers ikke ville blitt begått». Dette må etter departementets syn legges til grunn også ved vurderingen av bruk av provokasjon i alkoholovens sammenheng, altså ved vurdering og provokasjon i forbindelse med administrative reaksjoner. Departementet kan ikke se at det vil være mulig å gjøre bruk av provokasjon i kontroll, uten at det fremkalles et regelbrudd som ikke ville skjedd uten provokasjonen. Dette innebærer at brudd på regelverket som følge av provokasjon i kontrollen ikke vil kunne tillegges bevismessig verdi.

Departementet ser alvorlig på overtredelse av alkoholovens bestemmelser. Departementet er opptatt av at kommunene skal ha de nødvendige verktøy for å kunne foreta god og grundig kontroll. På den annen side er bruk av provokasjon en svært inngripende handling. Det skal etter departementets syn svært tungtveiende grunner til for å kunne godtgjøre bruk av en slik metode. Overtredelse av alkoholoven i forbindelse med kommunenes kontroll er, slik departementet ser det, ikke alvorlig nok til å kunne forsvare bruk av provokasjon. Departementet mener videre at det ikke er ønskelig å benytte mindreårige til å utføre slike provokasjonshandlinger.

Helse- og omsorgsdepartementet vil på denne bakgrunn ikke fremme forslag om at det tillates bruk av provokasjon i kommunenes kontroll av salgs- og skjenkebevillinger.

4.5 Politiets rolle i bevillingssaker

4.5.1 Høringsforslaget

I høringsnotatet drøftet departementet om det er behov for vetorett for politiet i bevillingssaker og/eller ytterligere adgang for politiet til å stenge salgs- og skjenkesteder. Departementet kom til at politiets rolle er tilstrekkelig ivaretatt i gjeldende rett, og fremmet ikke forslag om vetorett eller ytterligere stengningsadgang.

4.5.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene, bl.a. *Bærum kommune*, *Politidirektoratet*, *Politiets Fellesforbund*, *Skien kommune*, *Telemark politidistrikt* og *Troms politidistrikt* uttaler seg eksplisitt om politiets rolle i bevillingssaker. Høringsinstansene støtter i all hovedsak departementets vurderinger.

Om vetorett for politiet uttaler *Politidirektoratet* følgende:

«Politidirektoratet vil understreke viktigheten av at det lokale politiets erfaringer og vurderinger vektlegges når en kommune utarbeider sine alkoholpolitiske handlingsplaner og behandler enkeltsøknader om bevilling.

Politidirektoratet er samtidig enig i dagens rollefordeling, som må anses å ha bred politisk oppslutning, ved at det er kommunen som til syvende og sist avgjør hvorvidt skjenkebevilling skal gis. Direktoratet er derfor også enig i at det neppe heller for politiets del er ønskelig med en vetorett i bevillingsspørsmål. Dette ville være å tillegge politiet en oppgave hvor det i praksis vil være svært vanskelig å trekke grensene mellom det politifaglige og det politiske - og hvor politiet i realiteten får en politisk rolle.»

Bærum kommune uttaler vedrørende vetorett at kommunen

«anbefaler departementets konklusjon. Kommunen viser til at politiet er lovpålagt høringsinstans ved alle nye bevillingssøknader, og her har en god mulighet til å redegjøre grundig for sitt syn, spesielt hvis de har innsigelser. [...] Videre mener Bærum kommune det er det viktig å ivareta lokalpolitiske hensyn vedrørende etablering av skjenkesteder».

Telemark politidistrikt uttaler at politiets innflytelse ikke bør utvides og uttaler videre:

«Overholdelse av regelverket på dette området bør i størst mulig grad ivaretas av bevillingsmyndighetene. Det understrekes at det er kommunene som er ansvarlig for å kontrollere og følge opp kontroll av bevillingssteder. Dette ansvaret kan kommunene ikke fraskrive seg. Videre har politiet begrensede ressurser og bør etter politimesterens syn ikke pålegges et større ansvar for det kommunale salget og skjenkingen av alkohol.»

Troms politidistrikt uttaler at man ikke ser behov for vetorett. Om adgangen til å stenge et salgs- eller skjenkested, vises det til allerede eksisterende hjemmel, og at denne

«hittil ikke [har] vært benyttet i dette politidistriktet. [...] Imidlertid burde alkoholloven inneholde en tydelig hjemmel for at politiet kan stanse skjenking når ulovlig skjenking konstanteres».

Om ytterligere adgang for politiet til å stenge et bevillingssted, uttaler *Skien kommune* at kommunen

«foreslår [...] at politiet får utvidet adgang til å stenge et salgs- eller skjenkested og at denne retten utvides fra to til syv dager. Dette for at bevillingsmyndigheten skal få tid til varsling og eventuelt foreta en suspensjon inntil eventuell vedtak om inndragning foreligger. Dette vil da være i samsvar med politiets adgang til midlertidig stenging i serveringsloven».

4.5.3 Departementets vurdering

Departementet vil innledningsvis bemerke at dagens regelverk muliggjør et godt samarbeid mellom kommunen og politiet i saker som angår salgs- og skjenkebevillinger, f. eks. ved felles kontroller, informasjonsutveksling og gjennom samarbeidsfora innen forebygging. Departementet mener slikt samarbeid kan være svært viktig for å forebygge alkoholrealterte skader.

Etter dagens regelverk skal politiet høres i bevillingssaker. Før en bevillingssøknad avgjøres, skal det innhentes uttalelse fra sosialtjenesten og politiet, jf. alkoholloven § 1-7 annet ledd. Politiet kan blant annet uttale seg om ordens- og trafikkmessige forhold eller om stedet ligger i et kriminelt belastet område. Videre skal politiet vurdere de ansvarliges vandel. Dette innebærer at politiet høres i slike saker, men at de ikke har vetorett.

Det er opp til kommunene å avgjøre om bevilling skal gis dersom søker oppfyller lovpålagte krav.

Politiet kan også stenge et salgs- eller skjenkested som har bevilling, jf. alkoholloven § 1-8a annet ledd, når dette er nødvendig for å hindre forstyrrelse av offentlig ro og orden, ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller for å avverge eller stanse lovbrudd. Det er en forutsetning for slik stengning at det foreligger en alvorlig situasjon som ikke kan avhjelpest uten at bevillingsstedet stenges, og at eventuelt vedtak om inndragning ikke kan vente. Stenging på grunn av lovbrudd kan i utgangspunktet bare foretas dersom det dreier seg om lovbrudd knyttet til selve salgs- eller skjenkevirksomheten, for eksempel vold mot gjester, skadeverk på inventaret eller narkotikaomsetning. Alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven eller straffelovens bestemmelser om økonomisk kriminalitet kan også i noen tilfeller føre til stengning. Formålet med politiets stengningsadgang er å gi politiet hjemmel til å gripe inn i unntakstilfeller, tilsvarende politiloven § 7. Stengning kan ikke skje for lengre tid enn nødvendig for å gjenopprette en lovlig situasjon, og uansett ikke for et lengre tidsrom enn to dager.

I tillegg til ovennevnte vil politiet ha mulighet til å uttale seg i de tilfeller alkoholpolitisk/rusmidelpolitisk handlingsplan sendes på høring.

Departementet vil understreke at alkoholloven tillegger kommunene ansvar for å gi og kontrollere utøvelsen av salgs- og skjenkebevillinger. Dette ansvaret kan ikke overlates til andre, og det bør ikke fastsettes bestemmelser som i praksis delegerer ansvaret til andre. Det bør i vurderingen av spørsmålet om politiets rolle tillegges vekt at kommunenes alkoholpolitiske frihet også omfatter frihet til å beslutte når reaksjon skal iverksettes. Det ville kunne innebære et brudd på denne friheten om politiet fikk utvidet stengningsadgang.

Departementet vil videre påpeke at man i henhold til det kontradiktoriske prinsipp så langt som mulig bør unngå umiddelbar inndragning, da bevillingshaver ikke vil få anledning til å uttale seg om saken. Etter dette er det departementets syn at politiets nåværende mulighet til å stenge et bevillingssted er tilstrekkelig. Departementet mener det ikke er behov for å gi politiet en ytterligere hjemmel til å stenge bevillingssteder.

Når det gjelder vetorett for politiet i bevillingssaker, vil departementet vise til den alkoholpolitiske frihet - og det ansvar - kommunene har. En vetorett for politiet ville innebære et brudd på dette, og i realiteten være en flytting av ansvar fra kommune til politiet. Det skal også påpekes at en slik flytting ville bety at politiet ville utføre oppga-

ver som kan ha politiske sider. Departementet finner det tilstrekkelig at det skal innhentes uttalelse fra politiet før bevillingssøknad avgjøres, samt at politiet vil kunne uttale seg om alkoholpolitisk handlingsplan.

Departementet mener at behovet for politiets medvirkning i forhold til bevillingssaker er tilfredsstillende ivarettatt ved dagens lovgivning, og fremmer ikke forslag om vetorett for politiet i bevillingssaker eller utvidet adgang for politiet til å stenge salgs- og skjenkesteder.

4.6 Prøveordning for umiddelbar inndragning av bevilling

4.6.1 Høringsforslaget

Departementet skisserte i høringsnotatet en mulig prøveordning der kommunene gis kompetanse til å delegerer myndighet til kontrollørene til å foreta inndragning av bevilling på stedet, dersom det avdekkes brudd på bestemmelser som har nær sammenheng med alkohollovens formål. Formålet med ordningen ville være å bidra til effektiv kontroll uten at det gikk på bekostning av kommunenes frihet til å føre en selvstendig og lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Gjennom en umiddelbar reaksjon ville alvorret i brudd på regelverket synliggjøres.

Departementet påpekte imidlertid at en slik umiddelbar reaksjon ville innebære brudd med forvaltningsrettens regler om kontradiksjon. Det ble også pekt på at det kan være betenkelig at kontrollører som ikke er ansatt i kommunen, skal kunne fatte vedtak om inndragning i de tilfeller hvor kommunen engasjerer andre til å foreta kontroll. Departementet valgte på denne bakgrunn å ikke fremme konkrete lov- og forskriftsforslag, men ga en beskrivelse av hvordan man så for seg at en slik ordning kunne utformes. Departementet ba om høringsinstansenes syn på en slik ordning.

4.6.2 Høringsinstansenes syn

36 kommuner går, i likhet med *Fylkesmannen i Rogaland, Fylkesmannen i Vestfold, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Helsedirektoratet, Studentparlamentet i Bergen, Troms politidistrikt og Østfold politidistrikt*, eksplisitt mot en slik løsning.

Bærum kommune uttaler at

«det i kommunen er lite behov for å kunne inndra en skjenkebevilling umiddelbart [...] Bærum kommune er også bekymret for likebehandlingssprinsippet, i og med at en eventuell

umiddelbar inndragning vil være basert på det aktuelle kontrollørpårets skjønn med hensyn til omstendighetene på stedet.»

Haugesund kommune skriver følgende:

«En kan ikke se at denne kompetansen vil avdekke flere lovbrudd. Det vil være å legge et urimelig ansvar på kontrollørene som kan medføre færre negative rapporter ved at terskelen i praksis legges høyere.»

Sandefjord kommune uttaler følgende:

«Det vurderes at behovet for forsvarlig saksbehandling i forbindelse med stengning av et sted er viktig, og erfaring viser at politiets stengningsadgang ivaretar behov for rask handling.»

Skedsmo kommune uttaler følgende:

«Det er kommunens vurdering at hensynet til bevillingshavers rettssikkerhet bør veie tungt i saker som reelt sett innebærer påstander om lovbrudd. [...] I tilfeller hvor situasjonen tilsier at det kan være fare for liv og helse, har kontrollørene allerede den mulighet tilgjengelig at de kan tilkalle politiet som deretter kan vurdere om det er saklig behov for å stenge stedet umiddelbart. Fokus bør i stedet rettes mot en grundigere opplæring av kommunens kontrollører og kontrollmetodene.»

Sorum kommune uttaler følgende:

«Et vesentlig argument [...] er hensynet til alkoholkontrollørene som personer og kommunalt ansatte eller engasjerte. Det å komme som menig alkoholkontrollør, uten politiets fullmakter, en sen nattetide og inndra en skjenkebevilling og kreve at skjenkestedet stenger på timen [...] er en situasjon rådmannen ikke ønsker å sette våre alkoholkontrollører i.»

Vefsn kommune uttaler følgende:

«Vefsn kommune kan imidlertid ikke se noen grunn til at bevillingshaver skal ilegges en så streng reaksjon som inndragning, uten at de rettssikkerhetsgarantier som forvaltningslovens generelle regler oppstiller ligger til grunn for avgjørelsen. Beslutning om inndragning bør ligge hos kommunen som i dag, slik at bevillingshaverne har visshet om at saksbehandlingen er rettferdig og konsekvent.»

HSH finner en slik ordning svært problematisk og vil fraråde en slik forsøksordning. HSH uttaler videre:

«For det første er inndragning av bevilling i seg selv en reaksjonsform som for det enkelte salgs- og skjenkested oppleves som dramatisk. [...] De betydelige konsekvenser en inndragning av bevillingen vil ha tilsier at en inndragning baseres på forsvarlig saksbehandling og prinsippet om kontradiksjon, viktige prinsipper som departementet tydelig fremhever. [...] For det andre kan ikke HSH se at det foreligger et behov for umiddelbar inndragning. Selv om overtredelse av alkohollovens bestemmelser er meget uheldige, særlig i forhold til salg/skjenking til mindreårige, er det neppe slik at en inndragning ikke kan utstå til kommunen har gjennomført den ordinære saksbehandling.»

Fylkesmannen i Rogaland uttaler seg også mot ordningen og begrunner dette på følgende måte:

«Hensynet til bevillingshavers rettssikkerhet må i dette tilfellet veie tyngre enn hensynet til en effektivisering av kontrollen. [...] Argumentene for å gi skjenkekontrollørene utvidet myndighet svekkes av at det ikke synes å være et stort behov for en slik fullmakt.»

Juvente påpeker en rekke betenkeligheter ved en slik ordning, men ser at det i enkelte tilfeller kan være hensiktsmessig med en slik ordning.

NHO Reiseliv støtter ikke den skisserte ordningen og uttaler:

«NHO Reiseliv presiserer for ordens skyld at vi med dette ikke mener å undervurdere den risiko skjenking i strid med alkohollovens regler i enkelte tilfeller vil kunne innebære. Men i de tilfeller dette skjer, må skjenkestedene kunne forvente og forlange at kommunen behandler overtredelsen i samsvar med gjeldende saksbehandlingsregler, herunder reglene for god forvaltningsskikk. Og dette også på en slik måte at skjenkestedets rettssikkerhet ivaretas og atter at konsekvensene av et eventuelt brudd undergis det skjønne og de prinsipper som de nevnte regler definerer. Dette innebærer blant annet at saken utredes så godt som mulig i samsvar med forvaltningsloven § 17, at parten gis innsyn i sakens dokumenter jf nevnte lov § 18, og ikke minst at parten gis en reell mulighet til å komme til orde

med sin egen versjon av saken samt anførsler knyttet til eventuell sanksjon, slik det forutsettes både etter forvaltningsloven og ikke minst etter alkohollovens saksbehandlingsregler.»

Heller ikke *Norges Colonialgrossisters forbund* støtter den skisserte ordningen:

«Forslaget om en prøveordning hvorved kontrollørene kan inndra bevilling på stedet, er uheldig og frarådes.»

Actis, Det Norske Totalavholdsselskap, Fagrådet innen Rusfeltet i Norge, FHI, HSL-fakultetet, Kirkens bymisjon, KRÅD, Legeforeningen, Oslo politidistrikt, Politidirektoratet, Politiets fellesforbund, Telemark politidistrikt og UNIO, uttaler eksplisitt at de er for innføring av en ordning som den skisserte. Det gjør også seks kommuner.

Molde kommune uttaler at kommunen

«støtter innføringen av en midlertidig prøveordning der kontrollører av kommunale salgs- og skjenkebevillinger kan gis kompetanse til å inndra salgs- eller skjenkebevilling på stedet. Dette gir kommunene en utvidet mulighet til raskere og strengere reaksjon ved brudd på bestemmelsene som har særlig sammenheng med alkohollovens formål.»

Stavanger kommune støtter forslaget og uttaler at

«Stavanger kommune støtter forslaget om å gi skjenkekontrollører, som en prøveordning, myndighet til å kunne stenge et salgs- eller skjenkested, på stedet. Kommunen ser behov for en slik ordning på lik linje som myndigheten til mattilsynet og brannvesenet innenfor sine ansvarsområder.»

Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo uttaler at de

«støtter forslaget om å innføre den midlertidige prøveordningen, men vi er også opptatt av at rettssikkerheten til salgs- og skjenkestedene blir ivaretatt. Dette er noe departementet er opptatt av i høringsforslaget, og vi mener det er viktig at prøveordningen vektlegger dette hensynet i stor grad ved evalueringen av prøveordningen.»

4.6.3 Departementets vurdering

Departementet vil ikke fremme forslag om en prøveordning for umiddelbar inndragning av en bevil-

ling, se oversikten over allerede eksisterende virkemidler og igangsatte tiltak og departementets vurderinger av selve prøveordningen under.

Ordningen, slik departementet skisserte den i høringsnotatet, ville åpnet for at kontrollører av salgs- og skjenkebevillinger kunne inndra bevilning på stedet. Det ble foreslått en frivillig forsøksordning på tre år, hvor kommuner skulle kunne søke om og bli godkjent som forsøkskommune av Helsedirektoratet. Departementet mente at en eventuell ordning burde forskriftsfestes og at eventuell hjemmel for å gi slik forskrift måtte tas inn i alkoholloven § 1-8 første ledd.

4.6.3.1 *Tilgjengelige verktøy for kommunene - en oversikt over igangsatte tiltak*

Departementet vil innledningsvis understreke at alkoholloven etter departementets syn allerede inneholder virkemidler som gir kommunene gode muligheter for å kunne avdekke og følge opp brudd på alkoholregelverket. utfordringen ligger etter departementets syn i å tydeliggjøre disse mulighetene overfor kommunene, og i å gi kommunene tilstrekkelig trygghet til å ta disse i bruk.

SIRUS sin årlige undersøkelse av kommunenes forvaltning av alkoholloven har avdekket at kommunene i forholdsvis liten grad ser ut til å ta i bruk de mulighetene alkoholloven gir til å føre kontroll med og følge opp regelbrudd. Rapporten stadfester at kommunene de siste tiårene generelt har ført en stadig mer liberal alkoholpolitikk. Opplysningene for 2009 endrer ikke dette bildet. Antall skjenkebevillinger er tredoblet siden 1980. Andelen bevillinger som gir anledning til å servere drikk i alkoholgruppe 3, lå i 2009 på over 80 pst. Når det gjelder antall kommuner som har et tak på antall salgs- og skjenkebevillinger, så viser tallene for 2009 at trenden med en gradvis reduksjon fortsetter.

Når det gjelder kontroll, viser undersøkelsen at trenden med å engasjere privat selskap/vaktselskap til å gjennomføre kontrollen, fortsetter (ca. 300 av kommunene benyttet seg av en slik ordning). Kontrollene avdekket i 2009 til sammen 1 018 overtredelser knyttet til skjenkebevillinger og 188 overtredelser knyttet til salgsbevillinger (for 2007 var tallene henholdsvis 608 og 183 og for 2008 890 og 165). I 2007 ble det inndratt 35 salgsbevillinger fordelt på 20 kommuner, og 153 skjenkebevillinger fordelt på 63 kommuner. I 2008 ble det inndratt 30 salgsbevillinger fordelt på 13 kommuner, og 120 skjenkebevillinger fordelt på 53 kommuner. I 2009 ble det inndratt omlag 13 salgsbevillinger fordelt på 10 kommuner, og 96 skjen-

kebevillinger fordelt på 43 kommuner. Undersøkelsen tyder på at det ligger et betydelig potensial for å få kommunene til å ta i bruk de virkemidler alkoholloven gir. Ikke minst er det etter departementets syn viktig at kommunene ser helhetlig på alkoholpolitikken - fra vurderingen av om bevilning skal gis (oppfyller søker vandelskravet, ligger stedet i nærheten av skole), via tilstrekkelig veiledning til bevillingshavere, opplæring av kontrollører, til kontroll og eventuell inndragning.

Flere tiltak for å bedre kommunenes kontroll er igangsatt. Det pågår et kontinuerlig arbeid for å styrke kommunenes kompetanse på og behandling av alkoholpolitiske saker, herunder bevilningssaker og kontroll.

Helsedirektoratet bistår kommunene ved tolkning av lovverket og i forhold til andre aspekter ved det alkoholpolitiske arbeidet. Dette gjøres på flere måter:

I 2008 ga Helsedirektoratet ut Håndbok i alkoholloven m.v. - Rundskriv IS-5/2008. Rundskrivet skal gi veiledning i enkeltsaker, lovtolkningsspørsmål og andre problemstillinger som bevillingsmyndighetene står overfor. I tillegg er Helsedirektoratet sammen med andre instanser med på å utforme www.kommunetorget.no. Dette er en praksisrettet veiledningstjeneste for planarbeid knyttet til rusforebyggende og rusbehandlingsrelatert arbeid i kommunene spesielt og kommunalt planarbeid generelt. Videre er direktoratet ansvarlig for programmet «Ansvarlig vertskap».

I 2006 utga Helsedirektoratet en veileder for kommunal rusmiddelpolitisk handlingsplan. Veilederen skal støtte opp under det viktige lokale rusforebyggende arbeidet i kommunene og skal gjøre det lettere for kommunene å utarbeide en slik plan. Gjennom å utarbeide en helhetlig rusmiddelpolitisk handlingsplan kan kommunene se alkoholpolitikk i en større forebyggende sammenheng og lettere veie alkoholpolitiske konsekvenser opp mot næringsinteresser.

Over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett bevilget Stortinget for 2009 8 mill. kroner til bistand til kommuner ved utarbeidelse av rusmiddelpolitisk handlingsplan. Bevilgningen er videreført for 2010. De kommuner som ikke har rusmiddelpolitiske handlingsplaner og/eller som har utfordringer knyttet til det alkoholpolitiske arbeidet, skal prioriteres.

I 2008 satte Helsedirektoratet i gang et kontrollprosjekt. Målet er å redusere omfanget av overskjenking og skjenking til mindreårige gjennom bedre og mer effektiv kontroll med bevillingshaverne. Åtte kommuner er valgt ut til å delta i prosjektet. Kommunene skal identifisere hindrin-

ger for god kontroll, utvikle nye tilnærminger for å styrke kvaliteten på kontrollen og prøve ut disse i praksis. På bakgrunn av rapporteringer fra kommunene skal Helsedirektoratet utvikle ytterligere verktøy for kommunenes kontroll. Kommunene har oppsummert sine erfaringer og sendt disse til Helsedirektoratet. Prosjektet vil gi viktig informasjon om hvilke deler av og hvordan kommunenes kontroll kan styrkes innenfor gjeldende regelverk.

Stortinget bevilget i 2009 6 mill. kroner til ytterligere styrking av kommunenes kontroll. Helsedirektoratet brukte midlene til kompetanseheving i flere ledd, herunder blant kontrollører og saksbehandlere. Det ble avholdt en seminarrekke om kontroll, som bidro til å skape nettverk som en del av kompetansebyggingen. I 2010 har det blitt avholdt kurs for sesongkommuner, dvs. kommuner med særlige utfordringer knyttet til sesong, f.eks. vintersportssteder, og landets politiråd. Helsedirektoratet skal i 2010 i sammenheng med det øvrige arbeidet med å styrke kontrollen av salgs- og skjenkebevillinger, vurdere hvordan man kan hente inspirasjon fra det svenske STAD-prosjektet som kan føre til økt overholdelse av alkohollovgivningen, og vurdere ytterligere tiltak for å få til dette. Det vises i denne forbindelse til Stortingets anmodningsvedtak nr. 481 (2008-2009), jf. Dok. nr. 8:80 (2008-2009).

På bakgrunn av ovennevnte mener departementet at alkoholloven gir kommunene tilstrekkelig med virkemidler, men at et kontinuerlig fokus på å veilede kommunene om disse virkemidlene er svært viktig.

4.6.3.2 *Vurderinger knyttet til en ordning som beskrevet i høringsnotatet*

En ordning med umiddelbar inndragning av bevilgning som den departementet beskrev i høringsnotatet reiser flere utfordringer. En slik ordning ville innebære at man fraviker det kontradiktoriske prinsipp som er helt sentralt i forvaltningsretten. Kontradiksjon skal sikre parter rett til å uttale seg og gjøre seg kjent med anførselene i saken før vedtak fattes. Det krever etter departementets syn særskilte og tungtveiende grunner for å kunne fravike dette. En rekke høringsinstanser, herunder HSH, viser til at kontradiksjon er viktig, og at en ordning der muligheten for dette ikke forligger, ikke bør innføres. Også en rekke av de høringsinstansene som støtter en ordning som muliggjør at kontrollørene skal kunne inndra bevilgning på stedet, påpeker at dette er problematisk.

Departementet vil videre peke på at det ikke nødvendigvis foreligger samme behovet for umiddelbar stenging som ved f. eks. stenging etter matloven (hvor Mattilsynet kan stenge et sted umiddelbart). Ved f. eks. overtredelse av aldersbestemmelsene (skjenking til mindreårige) vil det ikke være nødvendig å inndra bevillingen for å sikre at det konkrete bruddet opphører øyeblikkelig.

Departementet vil påpeke at det i de fleste tilfeller vil være tilstrekkelig at en eventuell inndragning følger av alminnelig saksbehandling. Inndragning etter dagens regelverk vil sikre at kommunen, som har ansvaret for å føre en lokalt tilpasset og ansvarlig alkoholpolitikk, fatter vedtak under hensyntagen til dette ansvaret.

Selv om overtredelse av sentrale bestemmelser i alkoholloven med nær tilknytning til lovens formål er meget alvorlig, ser departementet ikke at dette oppveier de mange utfordringene en slik ordning reiser.

Et flertall av kommunene som uttaler seg ønsker ikke en slik ordning, bl.a. av hensyn til kontradiksjon, at den som innvilger søknad om bevilgning også bør vurdere inndragelse og av hensyn til kontrollørene. Departementet kan ikke se at det er hensiktsmessig å innføre en ordning mange av kommunene selv ikke ønsker.

Hensynet til kontrollørene, som flere kommuner viser til, må etter departementets syn tillegges stor vekt. Departementet antar at det ville vært svært krevende og i enkelte situasjoner urimelig, å pålegge kontrollører det ansvaret som en ordning med umiddelbar inndragning ville medføre. Kontrollørene ville kunne oppleve å bli satt i en vanskelig situasjon de ikke har forutsetninger for å kunne håndtere. Det må antas at det å stenge f. eks. et stort utested med mange gjester vil kunne føre til sterke reaksjoner fra ansatte og gjester - reaksjoner som det ikke kan forutsettes at kontrollørene ville ha forutsetninger for å håndtere, selv med økte kompetansekrav.

Det bør etter departementets syn legges vekt på at en slik ordning ville åpne for at private aktører, f. eks. Securitas, kunne fatte enkeltvedtak om inndragning av bevilgning. Selv om det ikke foreligger formelle hindringer mot en slik løsning, mener departementet at det bør utvises varsomhet med å flytte vedtaksmyndighet fra det offentlige til det private.

Det har for øvrig vært anført at en slik ordning vil forhindre forsøk på unngåelse av regelverket ved at bevilgning overdras til andre etter avdekkede overtredelser, men før vedtak er fattet. Helse- og omsorgsdepartementet vil i den forbindelse påpeke at dagens lovgivning ikke åpner for å

omgå regelverket på denne måten. Departementet finner grunn til å understreke at man ikke kan overdra en større rettighet enn den man har. Dersom det hefter overtredelser ved tidligere eiers drift, vil disse hefte ved bevillingen når en ny eier driver på den såkalte overgangsregelen i alkoholloven § 1-10. Dette følger av at man i overgangsperioden - før ens egen søknad og vandel er vurdert - driver på tidligere eiers bevilling.

4.6.3.3 Konklusjon

Både på bakgrunn av at det allerede i dag ligger uutnyttede muligheter i alkoholloven og at det knytter seg mange betenkeligheter til en ordning med umiddelbar inndragning av bevillinger, er departementet kommet til at det ikke er ønskelig å fremme forslag om lovendring som gir hjemmel for å fastsette forskrift om at kontrollører kan foreta umiddelbar inndragning av bevilling.

5 Tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk gruppe 1 for salg i egen virksomhet

5.1 Bakgrunn

Forslaget om en ny og forenklet ordning for tilvirkning av alkoholholdig drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet har sin bakgrunn i Innst. S. nr. 184 (2006-2007), jf. Dok. 8:37 (2006-2007). I innstillingen ber komiteens flertall, bestående av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet departementet om «å vurdere endringer i alkoholloven der salg av egenproduserte produkter som inneholder t.o.m. 4,75 volumprosent kan selges i kraft av utvidet detaljomsetningsbevilling i tilknytning til produksjonsstedet på bestemte vilkår, og komme tilbake til Stortinget med eventuelle lovendringsforslag». (I det følgende legges en volumgrense på t.o.m. 4,7 til grunn, jf. at det i alkoholloven fra 1. juli 2005 kun benyttes en desimal.)

Forslagsstillerne til Dok. 8: 37 (2006–2007) framholdt at det de siste årene har vokst fram en bred politisk forståelse for at satsing på lokal produksjon av mat og drikke basert på lokale råvarer vil være en viktig og avgjørende bidragsyter for framtiden for norsk landbruk, reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet. Forslagsstillerne framholdt videre at det er store utfordringer for lokale produsenter i å få produktene sine omsatt gjennom de omsetningsledd som alkoholloven i dag åpner for.

Ved behandlingen av forslaget viste komiteen til at

«dagens alkohollov inneholder en regel som åpner for utvidelse av en kommunal skjenkebevilling til også å omfatte tilvirkning av alkoholholdig drikk som ikke er brennevin. Bevillingshaver kan produsere alkoholholdig drikk, men kun for skjenking i egen virksomhet. Regelen ble innført i 2003 for primært å fremme potensialet som ligger i lokale tradisjoner og næringsutvikling generelt og forholdet til lokal mat, drikke og turisme spesielt».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viste

«til at det følger av alkoholloven at dersom den lokale produsenten ønsker å selge sitt produkt til besøkende turister, kreves for det første alminnelig tilvirkningsbevilling og dernest at produsenten enten selv har detaljsalgsbevilling eller selger produktene til noen som har detaljsalgsbevilling. Dersom produsenten selv skal kunne få detaljsalgsbevilling, må drikken inneholde t.o.m. 4,75 volumprosent alkohol. I tillegg må lokalene der produktet tilvirkes og eventuelt skjenkes fra, være atskilt fra salgslokalet».

Det vises til at Stortinget i november 2010 ikke ga sin tilslutning til et representantforslag om å åpne for salg av lokalprodusert alkoholholdig drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, direkte fra produsent, jf. Innst. 66 S (2010–2011), jf. Dok. 8:123 (2009–2010).

5.2 Gjeldende rett

Produksjon av alkoholholdig drikk

Produksjon av alkoholholdig drikk kan i dag skje på følgende grunnlag:

i. Alminnelig tilvirkningsbevilling, jf. alkoholloven § 6-1

Tilvirkningsbevilling gis av staten ved Helsedirektoratet. Det stilles vilkår om uklanderlig vandel, tilfredsstillende sikkerhet for oppfyllelse av krav på alkoholavgift, tilfredsstillende sikring av varelager og at bevillingshaver ikke kan drive annen virksomhet som er uforenlig med tilvirkning av alkoholholdig drikk. Bevilling skal gis dersom vilkårene er oppfylt, jf. § 6-2. Bevillingen kan omfatte alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, brennevin eller all alkoholholdig drikk. Bevilling gir rett til engrossalg

Tabell 5.1

		Alminnelig tilvirkningsbevilling, jf. alkoholloven § 6-1	Utvidet skjenkebevilling, jf. alkoholloven § 4-2
Krav	Vandel	X	X
	Sikkerhet for avgifter	X	
	Sikring av varelager	X	
	Annen virksomhet	X	
Hvis krav er oppfylt		Skal få bevilling	Kan få bevilling
Bevillingsmyndighet		Staten ved Helsedirektoratet	Kommunen
Bevillingens varighet		Inntil videre	Maksmalt fire år
Bevillingens omfang		Alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, brennevin eller all alkoholholdig drikk	Alkoholholdig drikk som ikke er brennevin
Rettigheter		Kan drive engrossalg til andre med rett til engrossalg eller til bevillingshavere Kan ikke selge eller skjenke varen til privatperson	Kan skjenke i egen virksomhet Kan ikke selge varen verken til privatperson eller til virksomheter med rett til engrossalg

av de produserte varene. Bevilling gis inntil videre.

- ii. Utvidet skjenkebevilling, jf. alkoholloven § 4-2
Rett til tilvirkning som utvidelse av skjenkebevilling gis av kommunen. Det stilles ingen ytterligere krav enn de som stilles til skjenkebevillingen (vandel). Det er opp til kommunen å vurdere om det er ønskelig å gi slik bevilling, dersom vilkårene er oppfylt. Bevillingen kan omfatte alkoholholdig drikk som ikke er brennevin. Bevilling gir rett til skjenking i egen virksomhet. Bevilling gis for maksimalt fire år, dvs. at bevillingen løper ut senest 30. juni året etter neste kommunestyrevalg.

Det går fram av ovennevnte at de to grunnlagene for rett til tilvirkning av alkoholholdig drikk er svært ulike. Tabell 5.1 sammenstiller dette.

Salg av alkoholholdig drikk

Alkoholloven definerer «salg» som overdragelse av alkoholholdig drikk til forbruker mot vederlag for drikking utenfor salgsstedet, jf. alkoholloven § 1-4 første ledd. Dette i motsetning til «skjenking»

som i annet ledd defineres som salg for drikking på stedet.

Salg av alkoholholdig drikk som inneholder 4,7 volumprosent alkohol eller mindre, kan skje på grunnlag av kommunal salgsbevilling, jf. alkoholloven § 3-1 annet ledd. Salg av alkoholholdig drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, kan foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, jf. alkoholloven § 3-1 første ledd. I tillegg er det særlige bestemmelser for salg av alkoholholdig drikk på flyplasser.

Den som har tilvirket alkoholholdig drikk etter alkoholloven § 6-1 eller § 4-2, jf. ovenfor i kapittel 5.2, kan ikke selv oppnå rett til salg av drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, jf. AS Vinmonopolets enerett.

Den som har tilvirket alkoholholdig drikk, kan selv oppnå rett til salg av drikk som inneholder 4,7 volumprosent alkohol eller mindre, dersom vedkommende søker om og får kommunal salgsbevilling. Vedkommende kan kun selge varer som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er innført med hjemmel i tredje ledd eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i § 2-1 annet ledd, se alkoholloven § 3-1 sjette ledd. Vedkommende kan

ikke selge varer han selv har produsert i kraft av utvidet skjenkebevilling, da slik utvidelse ikke gir rett til engrossalg - kun til skjenking i egen virksomhet.

5.3 Høringsforslaget

I høringsnotatet ble det foreslått en ny og forenklet ordning for tilvirkning av alkoholholdig drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet. Hovedelementene i forslaget er:

- Kommunen kan etter en skjønnsmessig vurdering utvide en salgsbevilling til også å omfatte tilvirkning av drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet.
- Utvidelsen kan skje samtidig med at salgsbevilling gis eller på et senere tidspunkt.
- Det åpnes for samproduksjon der samme bevillinghaver har både salgsbevilling utvidet til å omfatte tilvirkning for salg i egen virksomhet og skjenkebevilling utvidet til å omfatte tilvirkning for skjenking i egen virksomhet.
- Det foreslås ikke særskilt bevillingsgebyr knyttet til ordningen.
- Forslaget representerer et begrenset unntak fra alkoholloven kapittel 6, som bestemmer at all tilvirkning av alkohol, med unntak av tilvirkning av øl og vin til eget bruk, krever statlig tilvirkningsbevilling.
- Forslaget speiler de allerede eksisterende ordningene med utvidet skjenkebevilling med rett til import eller tilvirkning for skjenking i egen virksomhet og utvidet salgsbevilling med rett til import for salg i egen virksomhet, jf. alkoholloven §§ 3-1 tredje ledd og 4-2 tredje ledd, se også Ot.prp. nr. 42 (2001-2002).

5.4 Høringsinstansenes syn

Actis, Bryggeri- og drikkevareforeningen, Hardangerrådet, Haugesund kommune, Helsedirektoratet, Kongsberg kommune, Landbruks- og matdepartementet, Lenvik kommune, Lillehammer kommune, Nord-Fron kommune, Norges Colonialgrossisters forbund, Nærings- og handelsdepartementet, Steinkjer kommune, Surnadal kommune, Tønsberg kommune, Ullensvang herad, Ulvik herad, VBF og Øvre Eiker kommune støtter eksplisitt forslaget om å åpne for salg av egenproduserte varer.

Hardangerrådet, som er et regionråd for kommuner med lokal produksjon av eplėsider og øl, uttaler:

«Dette er ei svært etterlengta ordning som våre tradisjonsprodusentar har etterlyst lenge. No når det er fritt for eigenimport av vin frå lokalprodusentar i EU, så er det naturleg at også lokalprodusentar i Noreg får høve til å selja egne produkt frå eige utsal. Høve til skjenking frå eigen produksjon men ikkje høve til å selja har vore vanskeleg å forstå for dei mange gjestene og turistane som vitjar slike kultur- og tradisjonsberande verksemder i Hardanger.»

Helsedirektoratet uttaler:

«Helsedirektoratets erfaringer tilsier at det er behov for og hensiktsmessig å innføre bestemmelser som gjør det enklere for produsenter av alkoholholdig drikk å foreta direkte salg av sine produkter til forbruker. I og med at kommunene allerede er bevillingsmyndighet for utvidet skjenkebevilling til også å omfatte tilvirkning for skjenking i egen virksomhet, vil kommunene med all sannsynlighet være egnet til å håndtere disse sakene på en god og effektiv måte. Helsedirektoratet støtter for øvrige de enkelte begrensningene som skal ligge i ordningen, i det de er egnet til å ivareta kontrollhensyn.»

Kongsberg kommune uttaler at forslaget er

«i tråd med de holdningene til lokal småskala produksjon og omsetning som har bred politisk støtte og som er et bidrag til nærings- og turistutvikling i hele Norge».

IOGT i Norge og Juvente går mot forslaget. *IOGT i Norge* framhever at det må foreligge svært tungtveiende grunner for at man skal gi åpning for private næringsinteresser i omsetning av alkohol på nye områder. *Juvente* skriver at de går mot forslaget

«ikke fordi det i seg selv innebærer store liberaliseringer av alkoholpolitikken, men fordi vi ser at stadige små justeringer i mer liberal retning på sikt vil kunne føre til et høyere totalforbruk».

Hardangerrådet viser til at Hardangercider tradisjonelt inneholder mer alkohol enn 4,7 volumpro-

sent, og ønsker derfor at ordningen skal omfatte produkter som inneholder opp til 22 volumprosent alkohol. *Landbruks- og matdepartementet* bemerker i samme retning at forslaget

«ikke vil ha betydning for norske siderprodusenter, da sider ligger på ca 6-8 volum % alkohol. Dette er uheldig når man først skal gjøre endringer for å bedre verdiskapningsmulighetene for små produsenter og reiselivsbedrifter, jf franske vinbønders muligheter til å omsette sine produkter».

Også *Ullensvang herad* og *Ulvik herad* ønsker en ordning som omfatter produkter som inneholder opp til 22 volumprosent alkohol. *Ulvik herad* mener at departementets forslag om kun å inkludere drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol vil «være til liten eller ingen praktisk tyding eller nytte» da «lokal tradisjon i Noreg gjeld tilverking av produkt med alkoholstyrke på meir enn 4,7 volumprosent (øl/heimebrygg og sider)». Det vises til at få bevillingshavere har benyttet seg av adgangen til å få skjenkebevilling utvidet til å omfatte tilvirkning av alkoholholdig drikk for skjenking i egen virksomhet, og påpekes at grunnen kan være at ordningen blir oppfattet som byråkratisk, og at den etter avgifter og investeringer gir liten fortjeneste. *Ulvik herad* viser videre til at det er åpnet for privatimport av alkoholholdig drikk, og skriver i den sammenheng følgende:

«Dersom ein ikkje skal kunne tinge eller kjøpe samme produkt hjå norsk tilverkar av tilsvarende eller same vare, vil ein favorisere utanlandske produsentar i ein marknad der hovudpoenget nettopp har vore å utnytte det potensiålet som ligg i tilverking av tradisjonsprodukt - t.d. sider framfor druebasert vin».

VBF støtter forslaget under forutsetning av at dette harmoniserer med Norges forpliktelser i forhold til EØS-avtalen.

Vinmonopolet uttaler at de

«legger til grunn at forslaget til lovendring opprettholder [...] et tydelig og prinsipielt skille til Vinmonopolets detaljhandelsmonopol for sterkere alkoholdrikker».

Actis mener det er svært viktig at lokalene det skjenkes fra er adskilt fra selve salgslokalet. Også *Ullensvang herad* mener det er viktig med et fredsstillende skille mellom salg og skjenking.

Ingen av de høringsinstanser som har tatt stilling til forslaget, har kommentert departementets forslag om at det ikke skal kreves at en person som innehar både salgs- og skjenkebevilling som begge er utvidet med rett til tilvirkning for omsetning i egen virksomhet, holder tilvirkning for salg og tilvirkning for skjenking adskilt. Departementet la til grunn at de internkontrollkrav som er knyttet til salgs- og skjenkebevillingene vil ivareta kommunens behov for å se hvilket volum som er skjenket og hvilket som er solgt. Departementet ba imidlertid om høringsinstansenes syn på om det bør oppstilles særskilte krav for å ivareta de utfordringer en slik bevillingskombinasjon vil medføre for kontrollmyndigheten. Ingen av høringsinstansene har kommentert dette, men i saksframlegget til Sandefjord kommunes høringsuttalelse (som ikke tar stilling til forslaget om ny ordning for utvidet salgsbevilling) går det imidlertid fram at rådmannen i Sandefjord kommune støtter departementets vurdering av at de internkontrollkrav som er knyttet til salgs- og skjenkebevillingene vil ivareta kommunens behov for å se hvilket volum som er skjenket og hvilket som er solgt.

IOGT i Norge mener at det, dersom ordningen skal innføres, bør stilles krav til at produksjonen foregår med egenproduserte eller i det minste lokalt produserte råvarer, da dette etter *IOGT i Norge* sin oppfatning utgjør grunnlaget for at ordningen foreslås. Også *Juvente* mener at det bør stilles krav til lokalt produserte råvarer.

5.5 Departementets vurdering

5.5.1 Ny ordning for salg av produkter som er tilvirket etter utvidet kommunal salgsbevilling

I dag kan lokale varer produseres i kraft av utvidet skjenkebevilling. Utgangspunktet for den som har slik rett til tilvirkning, er at vedkommende har en alminnelig kommunal skjenkebevilling. Denne er utvidet til å gi rett til tilvirkning for skjenking i egen virksomhet. Varer som er tilvirket etter utvidet skjenkebevilling, kan ikke omsettes på annen måte, verken til privatpersoner eller til grossister. Det betyr at det etter dagens regelverk ikke er mulig å selge slike varer.

Departementet mener, på linje med det store flertallet av høringsinstansene, at det vil være hensiktsmessig å legge til rette for at drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol som er tilvirket i kraft av utvidet skjenkebevilling, også skal kunne selges i egen virksomhet. Det er forståelig at det er ønskelig å kunne tilby kunden å kjøpe

med seg varen hjem, ikke kun skjenke varen for konsum på stedet.

En ordning som åpner for slikt salg, må imidlertid ivareta de kontrollhensyn som gjør seg gjeldende ved omsetning av alkoholholdig drikk.

Departementet har vurdert om rett til salg av slike produkter kan gis som nok et tillegg til den kommunale skjenkebevillingen. Det er flere forhold som taler mot en slik ordning.

For det første: Alkoholloven skiller av kontrollhensyn skarpt mellom salg og skjenking, jf. § 1-4. Salgsbevilling gir rett til salg av vare som skal tas med for senere konsum, og bevillingsmyndigheten skal blant annet kontrollere at varen ikke konsumeres på stedet. Skjenkebevilling gir rett til skjenking for konsum på stedet, og bevillingsmyndigheten skal kontrollere at bevillingshaver sørger for at skjenkingen skjer i kontrollerte former og at varen ikke bringes vekk fra skjenkestedet. Det følger derfor av loven at salg og skjenking ikke kan skje i samme lokale, jf. § 3-1 annet ledd fjerde punktum og § 4-1 første ledd første punktum.

Departementet mener at kontrollhensyn tilsier at kravet om fysisk adskilt salg og skjenking må opprettholdes. Departementet mener videre at det ikke er hensiktsmessig å utvide en skjenkebevilling med en rett til salg som skal gjelde for et annet fysisk lokale enn det som skjenkebevillingen gjelder for. Departementet mener at det er grunn til å opprettholde ikke bare et fysisk, men også et juridisk skille mellom salgs- og skjenkebevillinger. Departementet er derfor kommet til at det ikke er hensiktsmessig å foreslå en ordning hvor rett til salg av produkter som er tilvirket i kraft av utvidet skjenkebevilling, kan gis i kraft av nok en utvidelse av den samme skjenkebevillingen.

For det andre: Departementet mener at dersom man først skal tilrettelegge for salg av egenprodusert vare i kraft av en forenklet ordning for tillatelse til tilvirkning, så må denne ordningen gjelde uavhengig av om vedkommende produsent også ønsker rett til å skjenke den egenproduserte varen.

Departementet er av den oppfatning at en ordning hvor lokalprodusert drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol, kan selges i kraft av utvidet kommunal salgsbevilling, vil være mer hensiktsmessig. Det foreslås en ordning som innebærer at det gis mulighet til å søke om å få salgsbevilling utvidet til også å gjelde tilvirkning av alkoholholdig drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol for salg i egen virksomhet. Slik søknad vil kunne fremmes enten vedkom-

mende allerede har rett til tilvirkning i henhold til utvidet skjenkebevilling eller ikke.

Ordningen er ment så langt det passer å speile de allerede eksisterende ordningene for tilvirkning og innførsel i kraft av utvidede salgs- og skjenkebevillinger. Tilsvarende foreslås det at bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, ikke skal kunne utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet.

Lovens alminnelige bestemmelser i kapittel 1 og de særlige bestemmelsene om kommunale salgsbevillinger i kapittel 3 gis anvendelse så langt de passer. Se nærmere om dette under de spesielle merknadene til § 3-1 inntatt i kapittel 19.1.

5.5.2 Bevillingens omfang

Enkelte høringsinstanser har tatt til orde for at ordningen også burde omfatte drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol. Det pekes på at eksisterende lokale produkter i stor utstrekning inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, og at formålet med ordningen, jf. Dok. 8: 37 (2006-2007), ikke kan realiseres dersom produkter som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol ikke inkluderes i ordningen.

Departementet vil vise til at vi i Norge har detaljsalgsmonopol for alkoholholdige drikker som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol. Etter alkoholloven § 3-1 første ledd kan bevilling til salg av slike varer kun gis til AS Vinmonopolet.

AS Vinmonopolet er et viktig alkoholpolitisk instrument som bidrar til å begrense tilgjengeligheten til alkohol og derigjennom de skader alkoholbruk medfører for samfunnet og den enkelte. Vi vet at det er en nær sammenheng mellom totalforbruket av alkohol i befolkningen og omfanget av alkoholrelaterte problemer og skader. Ifølge beregninger fra Verdens helseorganisasjon, WHO, er alkohol nest etter tobakk den påvirkningsfaktoren som medfører størst sykdomsbyrde i høyinntektsland som Norge. Alkoholskader inkluderer både akutte skader som skader knyttet til ulykker og vold, herunder skader som rammer pårørende og andre tilfældige personer, og mer langsiktige skader, blant annet er alkoholbruk relatert til forekomst av en rekke kreftformer, leversykdommer og fosterskader. Vinmonopolordningen bidrar til begrenset tilgjengelighet til alkohol. Det er forskningsmessig belegg for å si at monopolordning og andre tilgjengelighetsbegrensende tiltak bidrar til å begrense totalkonsumet.

met av alkohol og at dette igjen bidrar til å begrense skadene alkohol medfører.

En rapport fra Statens folkhälsoinstitut i Sverige, Alkoholmonopol och folkhälsa: Vilka skulle effekterna bli om Systembolagets detaljhandelsmonopol avskaffades? (2009), av Harold Holden (red.), har vurdert konsekvensene av å erstatte mono­polet med en bevil­lingsordning eller en ordning der dagligvarehandelen fritt kan selge alkoholholdig drikk. I rapporten konkluderes det med at forsiktige anslag tilsier at en privatisering ville føre til en økning av total­konsumet av alkoholholdig drikk på om lag 14 eller 29 pst. avhengig av modell. Det konkluderes videre med at en bevil­lingsordning ville medføre om lag 700 flere alkoholrelaterte dødsfall, 6 700 flere tilfeller av mishandling og 7,3 mill. flere sykefraværsdager. En ordning med fritt salg i alle dagligvarebutikker ville føre til om lag 1 580 flere alkoholrelaterte dødsfall, 14 200 flere tilfeller av mishandling og 16 mill. flere sykefraværsdager. Videre legges til grunn at endringene i skadeomfang ville berøre sårbare grupper som unge og storkonsumenter mer enn andre. Selv om rapporten gjelder Systembolaget og Sverige, og man derfor ikke kan legge til grunn at de samme tallene ville gjelde for Vinmonopolet og Norge, er det så mange likhets­trekk mellom norske og svenske forhold at konklusjonene i rapporten må kunne tas til inntekt for at privatisering av detaljhandelen med alkohol ville føre til betydelig økning i konsum og alkohol­skader også i Norge.

På denne bakgrunn er det viktig å sikre at mono­polet kan opprettholdes. Det er avklart gjennom EF-domstolens dom i den såkalte Franzén-saken (C-186/95) at detaljmonopol for alkoholholdig drikk i utgangspunktet ikke strider mot EU-/EØS-retten. EU-/EØS-retten stiller likevel strenge krav til mono­polet. Herunder er det sentralt at lov­givingen om og rundt mono­polet må være slik innrettet at den ikke innebærer forskjellsbehandling av norske og utenlandske produkter. Dersom norske produsenter skulle gis rett til salg av slike varer som mono­polet omfatter, ville den norske monopolordningen kunne framstå som lite konsekvent. Dette kunne medføre at mono­polets eksis­ten­berettigelse ville bli EØS-rettslig utfordret. Vinmonopolet er som omtalt ovenfor et svært effektivt og viktig alkoholpolitisk virkemiddel. Departementet er av den oppfatning at hensynet til å sikre at monopolordningen ikke utfordres må gå foran norske produsenters ønske om direkte markedsadgang. Flere av høringsinstansene, herunder Vinmonopolet og VBF, uttaler seg i tilsvarende retning.

Departementet er kjent med at spørsmålet om ”gårdssalg” av alkoholholdig drikk i Sverige ble utredet og vurdert i SOU 2009:22. Konklusjonen i denne utredningen var at en slik ordning kunne utfordre mono­polet EU-rettslig og ble ikke anbefalt. Den svenske regjeringen utpekte i mars 2010 en ny utreder som fikk i oppdrag å vurdere hvordan såkalt gårdssalg av alkoholdrikker kan skje på en måte som er forenelig med EU-rettens mono­polbestemmelser og uten at det får negative konsekvenser for folkehelsen. Fristen for levering av utredningen er forlenget til 1. januar 2011. Helse- og omsorgsdepartementet følger med på den svenske prosessen.

I tillegg til at det må tas hensyn til at EØS-retten krever at utenlandske produsenter ikke diskrimineres i forhold til norske, bør det, slik departementet ser det, også tas hensyn til at alle aktører som ønsker å selge alkoholholdig drikk i Norge bør likebehandles. Departementet ser verdien som ligger i lokale tradisjoner og gårdsturisme, men kan ikke se at dette begrunner en ordning hvor selgere som selv produserer alkoholholdig drikk får utvidet sine salgsrettigheter i forhold til andre selgere.

Departementet skal dessuten bemerke at selv om salg av lokalproduserte varer må antas å ville få relativt liten utbredelse, vil de hensyn som begrunner detaljsalgsmono­polet gjøre seg gjeldende også for slike varer. Mono­polet sikrer kontrollert detaljsalg av drikk som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol, ved at det skjer i en statlig mono­polbedrift som ved fravær av privatøkonomiske interesser kan fokusere på sosial kontroll ved salg av alkoholholdig drikk. Behovet for slik kontrollert omsetning gjør seg gjeldende uavhengig av produktets opprinnelse.

Departementet skal videre bemerke at adgangen til markedet ikke er stengt for noen aktører. Aktører som ønsker å produsere alkoholholdig drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol, har mulighet for å få statlig tilvirkningsbevil­ging, noe som muliggjør engrossalg av varen og innpass i Vinmonopolets bestillingsutvalg – noe som sikrer tilgjengelighet for konsument­er i hele landet.

Vinmonopolet har videre, innenfor de begrensningene EØS-avtalen setter, satt fokus på å legge forholdene til rette for at norske småskala­produsenter skal få omsatt sine produkter gjennom Vinmonopolet.

Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget om at den foreslåtte ordningen skal omfatte varer som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol. Tilsvarende vurderinger

og konklusjon er lagt til grunn for den allerede eksisterende ordningen for import for salg i egen virksomhet.

5.5.3 Salgsstedets helhetlige karakter og tilbud

Ingen av høringsinstansene har gått mot departementets forslag om at en utvidelse av bevilning etter § 3-1 tredje ledd bare skal kunne gis dersom tilvirkningen vil skje ved et salgssted og dersom tilvirkningen inngår som en del av dette stedets helhetlige tilbud og karakter.

Departementet skal bemerke at det ikke er departementets mening at enhver som ønsker det, skal omfattes av unntaket fra kravet om statlig tilvirkningsbevilning. Hovedregelen for virksomheter som driver tilvirkning av alkoholholdig drikk er og vil fortsatt være den statlige tilvirkningsbevillingen. Dette gjelder selv om bevilningshaver også driver et salgssted.

Enkelte høringsinstanser har tatt til orde for at den foreslåtte ordningens begrunnelse tilsier at det bør stilles krav om at produksjonen foregår med egenproduserte eller lokalt produserte råvarer. Departementet støtter ikke dette synet. Departementet er av den oppfatning at et mer generelt krav om at tilvirkningen skal inngå som en del av stedets helhetlige tilbud og karakter, på en bedre og mer fleksibel måte vil ivareta det behov for begrensninger som ordningens begrunnelse tilsier.

Den foreslåtte ordningen tilsvarer ordningen for utvidet skjenkebevilning. Departementet opprettholder forslaget, jf. lovforslaget § 1-7a annet ledd nytt annet punktum.

5.5.4 Forholdet til alkohollovens reklamebestemmelser

Flere høringsinstanser uttaler at de er positive til forslaget fordi ordningen antas å kunne ha betydning for markedsføring av turismål i distriktene. For ordens skyld vil departementet bemerke at det ikke er foreslått noen unntak fra alkohollovens reklameforbud. Reklameforbudet omfatter, i tillegg til et forbud mot å reklamere for alkoholholdige drikkevarer, også et forbud mot å la alkoholholdig drikk inngå i markedsføring av andre produkter, for eksempel turistattraksjoner. Det foreslås ingen endringer i disse bestemmelsene.

5.5.5 Forholdet til tilvirkning etter utvidet skjenkebevilning

Departementet mener at det ikke er nødvendig å kreve at person som innehar både salgs- og skjenkebevilning som begge er utvidet med rett til tilvirkning for omsetning i egen virksomhet, holder tilvirkning for salg og tilvirkning for skjenking adskilt. De høringsinstanser som har tatt stilling til dette, støtter departementets syn. Departementet legger til grunn at de internkontrollkrav som er knyttet til salgs- og skjenkebevillingene vil ivareta kommunens behov for å se hvilket volum som er skjenket og hvilket som er solgt.

I § 4-2 femte ledd er det slått fast at det ikke kan knyttes både statlig tilvirkningsbevilning og kommunal tilvirkningstillatelse til samme produksjonsanlegg. Departementet legger til grunn at denne bestemmelsen ikke hindrer at kommunal tilvirkningstillatelse gitt etter den eksisterende ordningen med tillatelse knyttet til skjenkebevilning og kommunal tilvirkningstillatelse gitt etter den foreslåtte ordningen med tillatelse knyttet til salgsbevilning vil kunne knyttes til samme produksjonsanlegg. Det anses ikke behov for å presisere adgangen til samproduksjon i loven.

5.5.6 Salg av produkter som er tilvirket i henhold til statlig tilvirkningsbevilning

Ingen av høringsinstansene har kommentert at departementet ikke har foreslått endringer med hensyn til statlige tilvirkeres rett til omsetning av den tilvirkede varen.

Lovens system innebærer at enhver tillatelse til salg eller skjenking bør gis av kommunen. Departementet anser det som uaktuelt å gi den statlige bevillingsmyndigheten mulighet til å gi tillatelse til salg av egne produkter til forbruker. Dette ville bryte med hensynet til det lokale selvstyret og dermed med alkohollovens system.

Departementet mener videre at også en ordning hvor den kommunale bevillingsmyndigheten ble gitt myndighet til å gi en salgstillatelse som et tillegg til den statlige tilvirkningsbevillingen ville være u hensiktsmessig. En slik ordning ville føre til en uheldig sammenblanding av statlig og kommunal bevillingsmyndighet og statlig og kommunalt kontrollansvar.

Departementet vil bemerke at produsenter med statlig tilvirkningsbevilning uansett ikke har samme behov for en forenklet ordning som lokale produsenter som ikke har statlig tilvirkningsbevilning. Statlige tilvirkere har rett til engrossalg og har derfor mange muligheter for å sikre omset-

ning av varen. Dette står i motsetning til den som produserer i kraft av tillegg til skjenkebevilling, som per i dag kun kan omsette varen ved å skjenke den i egen virksomhet.

Departementet opprettholder at det ikke ser grunn til å foreslå endringer med hensyn til statlige tilvirkeres rett til omsetning av den tilvirkede varen.

6 Endringer i forbudet mot auksjon av alkoholholdig drikk

6.1 Gjeldende rett

Etter alkoholloven § 8-6 er det forbudt å auksjonere bort alkoholholdig drikk. Bestemmelsens første ledd fastslår at det er forbudt å auksjonere bort eller bruke alkoholholdig drikk som gevinst eller premie og å la dette skje. Forbudet omfatter også auksjon mellom næringsdrivende. Annet ledd inneholder et unntak fra forbudet som fastslår at forbudet ikke er til hinder for bruk av alkoholholdig drikk som gevinst eller premie i privat sammenheng.

6.2 Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet har fått flere henvendelser vedrørende auksjonsforbudet. Blant annet har det dukket opp spørsmål i tilknytning til arv hvor verdifulle vinsamlinger inngår. Videre har AS Vinmonopolet henvendt seg til departementet og bedt om at det foretas lovendringer slik at selskapet kan avholde auksjon på vegne av private.

6.3 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo å oppheve forbudet mot auksjon mellom næringsdrivende (dvs. næring knyttet til salg og skjenking av alkoholholdig drikk). Videre foreslo departementet å åpne for at Vinmonopolet kan besørge auksjon på vegne av og mellom privatpersoner.

6.4 Høringsinstansenes syn

Actis, Fagrådet innen rusfeltet i Norge, Fylkesmannen i Rogaland, Hadsel kommune, Haugesund kommune, Helsedirektoratet, Lenvik kommune, Oslo kommune, AS Vinmonopolet og VBF er blant høringsinstansene som uttaler seg eksplisitt om endringsforslagene i auksjonsforbudet. Høringsinstansene støtter departementets forslag.

Bærum kommune uttaler at kommunen

«mener det er positivt at det finnes lovlige kanaler for omsetning av allerede innkjøpt alkohol, og anbefaler forslaget».

Oslo kommune uttaler at kommunen

«ser positivt på at det gis mulighet for nærings- og private, gjennom Vinmonopolet, å lovlig omsette allerede omsatt alkoholholdig drikk. Oslo kommune ser behovet for å kunne omsette alkoholholdig drikk ved f. eks. konkurs eller omstilling av bedrifter».

Helsedirektoratet uttaler at direktoratet

«støtter departementets vurderinger om at det kan være behov for auksjoner mellom næringsdrivende [...] Videre stiller direktoratet seg bak forslaget om at AS Vinmonopolet gis rett til å avholde auksjon av alkoholholdig drikk for private. Dersom ordningen praktiseres i tråd med lovgivers intensjoner vil den etter direktoratets oppfatning ikke være egnet til å øke alkoholkonsumet i befolkningen. [...] Etter direktoratets erfaring er det viktig å unngå vanskelige og skjønnsmessige avgrensningskriterier der de ikke fyller et reelt behov. Vi mener derfor at ordlyden bør beholdes slik den nå er foreslått».

Actis uttaler følgende:

«Det bør, slik departementet antyder, presiseres at auksjon kun gjelder spesielt verdifulle samleobjekter: Auksjon av standardvarer er lite realistisk og møter ikke behovet som samlerne har, men åpner for mulig misbruk av ordningen. [...] På spørsmål om hvorvidt det bør åpnes for at varer som auksjoneres bort kan gjengis med bilde i katalogen, støtter Actis departementet generelt i at reklameforbudet ikke må undergraves, men det virker ikke urimelig å åpne for bilder av slike produkter innenfor den rammen som departementet har skissert.»

Vinmonopolet uttaler følgende:

«Innkjøpsforskriften bestemmer at kalkylen for våre vanlige salgsvarer i tillegg til kostnadsdekning også skal ha påslag for inndekning av fortjeneste. Det samme prinsippet bør gjelde ved auksjonssalg som Vinmonopolet bør ha en rimelig fortjeneste på. [...] Det er neppe behov for noen særskilt avgrensning, slik at ordningen kun vil omfatte verdifulle samlerobjekt. Vi er enig i departementets antakelse om at det i liten grad vil være interesse for å auksjonere bort produkter uten verdi, særlig tatt i betraktning at Vinmonopolet må kunne ta gebyr fra den som ønsker å auksjonere bort vin. [...] Katalog og nettside bør i tillegg til informasjon om navn, årgang med mer også kunne inneholde bilder av produktene. Tilstanden for flaske og etikett er av stor betydning for interesse og pris, og ikke alle interessenter har mulighet for å være tilstede under auksjonen. Omfanget at auksjoner vil være begrenset, og bilder av produktene vil kun ha interesse for en liten krets av spesielt interesserte og neppe ha generell reklameverdi. Det dreier seg også om produkter som er brakt i omsetning tidligere og derfor ikke har alkoholpolitisk betydning for konsumet av alkoholdrikker i motsetning til ny omsetning. Bilder vil derfor ikke ha praktisk betydning i forhold til virkningen av forbudet mot alkoholreklame.»

6.5 Departementets vurdering

6.5.1 Innledende merknader

Alkohollovens formål er gjennom regulering av tilvirkning, innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk å begrense samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Auksjonsforbudet skal bidra til omsetning i kontrollerte former, slik at bevillingsordningen og monopolordningen ikke uthules, samt at alderskontroll og reklameforbudet kontrolleres, og at regelverket følges.

Det blir spørsmål om hensynet til å sikre at omsetning av alkoholholdig drikk går gjennom lovlige kanaler, kan tilsi endringer i auksjonsforbudet. Kontrollhensyn tilsier at man sørger for ordninger hvor regelverket ikke omgås, samt at omsetning registreres og slik kan gi kunnskap om omsatt mengde. For å sikre legitimitet til alkoholpolitikken er det også viktig at loven er i samsvar med befolkningens rettsoppfatning.

6.5.2 Auksjon mellom næringsdrivende

Departementet ser at næringsdrivende kan ha behov for å omsette allerede omsatt alkohol, f.eks. i forbindelse med konkurs, omlegging av drift m.m., og mener derfor det kan være behov for å sikre en lovlig kanal for slik omsetning. Dette vil også kunne bidra til å forebygge ulovlig omsetning.

Auksjoner mellom næringsdrivende knytter seg til omsetning av alkoholholdig drikk som allerede er underlagt de øvrige omsetningsbegrensningene. Det vil ved auksjon mellom næringsdrivende være snakk om alkoholholdig drikk som det er betalt avgift for og som må omsettes mellom parter i næringen, dvs. produsenter, grossister og bevillingshavere. Det vil med andre ord ikke være de samme hensyn som gjør seg gjeldende her som ved auksjon hvor privatperson er part, enten ved å stå for salget eller ved å kjøpe, og hvor blant annet reglene om sosial kontroll og reklameforbudet tilsier at en slik ordning ikke er ønskelig.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å tillate auksjon mellom næringsdrivende som allerede har tillatelse eller bevilling til omsetning av alkoholholdig drikk.

6.5.3 Auksjon i regi av AS Vinmonopolet på vegne av personer uten rett til omsetning

Departementet ser at det i enkelte tilfeller foreligger et behov for at omsetning fra private aktører av allerede omsatt alkoholholdig drikk kan finne sted. Typisk vil dette gjelde ved arv av vinsamlinger og lignende. Videre er det etter departementets syn svært viktig at all omsetning foregår i lovlige former. Sosial kontroll, herunder overholdelse av aldersgrensene, må sikres. Der hvor alkoholholdig drikk inngår i f.eks. arv eller gave, finnes ingen lovlig omsetningskanal. Det bør etter departementets syn åpnes for en mulighet til å omsette slike objekter i kontrollerte former. Mangel på lovlig omsetningskanal kan føre til ulovlig omsetning som ikke er underlagt sosial kontroll. Videre antas mangel på lovlig omsetningskanal i slike tilfeller dessuten å være i strid med folks rettsfølelse. Det er på denne bakgrunn departementet ønsker å fastholde forslaget fra høringsnotatet om å åpne opp for at fysiske og juridiske personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk kan få gjennomført auksjon av allerede omsatt alkoholholdig drikk.

Departementet foreslo i høringsnotatet ikke å la ordningen omfatte alkoholholdig drikk i gruppe 1, dvs. drikk som inneholder 4,7 volumprosent alkohol eller mindre. Ingen høringsinstanser har uttalt seg om dette. Helse- og omsorgsdepartementet viser til at ordningen tar sikte på å sikre at det finnes en lovlig salgskanal for alkoholholdig drikk av en viss verdi. I og med at ingen høringsinstanser har uttalt det motsatte, fastholder departementet sitt syn på at det trolig ikke finnes produkter i gruppe 1 av en slik verdi at auksjonsmulighet er ønskelig eller nødvendig. Departementet opprettholder forslaget om at ordningen ikke skal omfatte alkoholholdig drikk som inneholder til og med 4,7 volumprosent alkohol, og vil fastsette i forskrift at auksjonsadgangen vil omfatte alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3. Dersom det skulle vise seg å bli behov for det, kan man eventuelt endre forskriften slik at alkoholholdig drikk gruppe 1 kan omfattes.

Salg av alkoholholdig drikk som inneholder over 4,7 volumprosent alkohol til private er omfattet av Vinmonopolets enerett. Omsetning foretatt av en privat part eller andre aktører vil etter departementets syn innebære en uønsket og uheldig uthuling av monopolordningen. Departementet foreslår derfor en ordning hvor Vinmonopolet kan avholde auksjon på vegne av og mellom disse. En slik løsning vil føre til at det ikke foreligger noen privatøkonomiske interesser for den som besørger auksjonen. At ordningen legges til Vinmonopolet, innebærer også en god sikkerhet for at reglene knyttet til sosial kontroll overholdes, da selskapet gjennom sin hovedvirksomhet har inngående erfaring fra arbeid med slik kontroll.

En endring av auksjonsforbudet som foreslått, vil etter departementets syn ikke føre til en økning i alkoholkonsumet. Det må antas at volumet vil være forholdsvis lite. Dernest skal det påpekes at det dreier seg om alkoholholdig drikk som allerede er omsatt og som det er betalt avgift for. Trolig vil ordningen i all hovedsak være aktuell for omsetning av samleobjekter.

Systembolaget i Sverige har tillatelse til å auksjonere bort alkoholholdig drikk. Systembolaget kan gjøre bruk av auksjonshus i forbindelse med auksjon. Departementet vil åpne for at også Vinmonopolet kan få bistand av og samarbeide med auksjonshus, både for å foreta verdivurderinger og for selve gjennomføringen av auksjonen.

På samme måte som hva som er tilfelle for salgs- og skjenkebevillinger, foreslår departementet at det åpnes opp for at informasjon som er nødvendig for gjennomføringen av salget, herunder pris- og produktopplysninger, lovlig skal kunne

gis. Dette innebærer at det vil kunne lages en katalog over de produktene som skal auksjoneres bort, og at denne kan legges ut på Vinmonopolets og/eller auksjonshusets hjemmesider. Departementet vil følge opp dette i forskriftsarbeidet.

Vinmonopolet har bedt om at det åpnes for at det kan lages en katalog med bilder av gjenstandene som skal bortauksjoneres. Departementet var i høringsnotatet skeptisk til dette, men har vurdert spørsmålet nøye i lys av høringen. Det er departementets oppfatning at man i utgangspunktet bør være tilbakeholdne med å tillate informasjon ut over det som anses nødvendig for å gjennomføre salg. På den annen side ser departementet at det, slik Vinmonopolet viser til i sin høringsuttalelse, er noen særskilte hensyn som gjør seg gjeldende ved auksjon av samleobjekter. Det dreier seg om varer som kan være svært gamle, og hvor flaskens tilstand og etikett er helt avgjørende for gjenstandens verdi. Departementet antar at det i noen tilfeller ikke vil være mulig å fastslå verdi uten at det foreligger bilde, og legger derfor til grunn at bilder i denne sammenheng vil være nødvendige for å gjennomføre salget. Departementet vil derfor åpne for at det kan benyttes bilder i forbindelse med auksjonen. Etter departementets syn bør det imidlertid legges begrensninger på billedbruken. Departementet vil i forskrift åpne for at det kan brukes bilder, men at disse kun skal gjøres tilgjengelig for interessenter på forespørsel. Det vil bli opp til Vinmonopolet å vurdere hvordan bildene skal gjøres tilgjengelige for interessenter, men departementet antar at dette kan gjøres f.eks. ved at katalog sendes eller ved passordbeskyttet internettside.

Departementet foreslår at Vinmonopolet kan kreve gebyr for å gjennomføre auksjonen. Auksjon skal ikke være en inntektskilde for selskapet, men auksjonsordningen skal heller ikke innebære en utgift for selskapet. Gebyret må også dekke eventuelle utgifter som måtte følge av eventuell bistand fra auksjonshus. Det overlates til Vinmonopolet å beregne gebyret. Departementet mener at påslag for inndekning av kostnader og en rimelig fortjeneste kan inngå i gebyret. Departementet vil fastsette Vinmonopolets adgang til å kreve gebyr i forskrift.

Ordningen med auksjon av alkoholholdig drikk er i Sverige begrenset til «andast värdefulla samlarobjekt». Departementet ba om høringsinstansenes syn på om det også i Norge burde presiseres at ordningen kun skal omfatte verdifulle samleobjekter. Departementet skrev i høringen at man antar at det i liten grad vil være interesse for å auksjonere bort produkter uten særlig verdi,

særlig tatt i betraktning at Vinmonopolet må kunne ta gebyr fra den som ønsker å auksjonere bort alkoholholdig drikk. Det antas videre at det er tilstrekkelig at Vinmonopolet vurderer om selskapet skal besørge auksjon på vegne av den som henvender seg til selskapet med en slik forespørsel. Departementet deler Helsedirektoratets syn, slik det framkommer i høringsuttalelsen, på at det er viktig å unngå vanskelige og skjønnsmessige avgrensningskriterier der de ikke fyller et reelt behov. Helse- og omsorgsdepartementet antar at gebyr og ordningens karakter vil gjøre det uinteressant å bruke ordningen på annet vis enn det er lagt opp til, og vil på den bakgrunn ikke fremme

forslag om å presisere at ordningen kun skal gjelde verdifulle samleobjekter. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at det gis forskriftshjemmel om at departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om auksjon. Dersom det viser seg at det blir behov for en slik presisering på et senere tidspunkt, vil departementet kunne fastsette dette i forskrift.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å åpne for at Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3 på vegne av og mellom fysiske og juridiske personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk.

7 Gebyrer

7.1 Innledning

I høringsnotatet ble det foreslått enkelte regelendringer som kun innebærer endringer i forskriftsverket. Dette gjelder bl.a. forslaget om endringer i gebyrene for salgs-, skjenke- og tilvirkningsbevilling. Dette er derfor i utgangspunktet forslag som ikke trenger å behandles i lovproposisjonen. Departementet vil likevel omtale visse sider av gebyrspørsmålet i lovproposisjonen fordi enkelte høringsinstanser har kommet med uttalelser som er relevante i forhold til innholdet i bestemmelsene i alkoholloven og ikke bare i forhold til forskriftsbestemmelsene. Det gis derfor under en kort oversikt over gjeldende rett, høringsforslagets innhold, høringsuttalelsene og departementets vurdering av problemstillingene. Departementet vil for øvrig følge opp forslagene fra høringsnotatet i den forskriftsrevisjonen som vil skje i forbindelse med de lovendringer som foreslås i proposisjonen her.

7.2 Gjeldende rett

Etter alkoholloven kreves gebyrer knyttet til salgs-, skjenke- og tilvirkningsbevillinger. Gebyrsatsene er ikke fastsatt direkte i loven, men er nærmere regulert gjennom forskrifter. Gebyrinntektene skal samlet sett gjenspeile de totale utgiftene til behandling av og kontroll med bevillingene.

Etter alkoholloven § 7-1 skal det betales et årlig gebyr ved *salgs- og skjenkebevillinger*. Gebyret skal beregnes i forhold til forventet mengde omsatt alkoholholdig drikk, likevel skal et minstegebyr alltid betales. Gebyret tilfaller kommunen med unntak av gebyrer for statlige skjenkebevillinger på tog, fly, skip og gebyrer for bevilling til Forsvarets befalsmesser som er sikkerhetsgraderte av hensyn til rikets sikkerhet. Gebyrene tilfaller i disse tilfellene staten. I alkoholforskriften kapittel 6 har departementet fastsatt nærmere bestemmelser om gebyrbetaling og gebyrsatser for salgs- og skjenkebevillinger.

Det skal også betales et årlig gebyr for *tilvirkningsbevillinger*, jf. alkoholloven § 6-9. Det er fastsatt nærmere bestemmelser om bevillingsgebyr ved tilvirkning i forskrift 8. juni 2005 nr. 539 om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk mv. kapittel 4. Gebyrene beregnes på grunnlag av omsatt mengde tilvirket alkoholholdig drikk. Gebyrene fastsettes av Helse- og omsorgsdepartementet, jf. forskriften § 4-2 fjerde ledd.

Ved beregning av gebyrsatsene er det tatt utgangspunkt i et totalbeløp som anses tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til behandling av bevillingssøknader og kontroll med gitte bevillinger. Gebyrene beregnes ut fra dette totalbeløpet og forventet omsatt mengde av ulike grupper alkoholholdig drikk. Den totale størrelsen på salgs- og skjenkebevillingsgebyrene vurderes samlet, mens størrelsen på tilvirkningsbevillingsgebyrene vurderes for seg. Det vises til høringsnotatet for nærmere beskrivelse av grunnlaget for beregning av gebyrsatsene.

7.3 Høringsforslaget

Gebyrene for salgs- og skjenkebevillinger ble siste gang regulert f.o.m. 1. januar 2006, og gebyrene for tilvirkningsbevillinger ble sist regulert f.o.m. 1. juli 2005. I høringsnotatet ble det påpekt at det er behov for å vurdere gebyrsatsene på nytt for i tilstrekkelig grad å sikre at det er samsvar mellom gebyrene og de utgifter de skal dekke. Det ble også ansett å være et behov for å vurdere et system som enklere enn dagens system vil sikre en mer jevnlig korrigering av gebyrene.

I høringsforslaget foreslås en mindre oppjustering av gebyrene i tråd med utviklingen i konsumprisindeksen. Dette innebærer ingen lovendring, men kun en endring av forskrifter og administrative vedtak.

I høringsnotatet legges det videre opp til at en oppjustering av gebyrsatsene bør skje jevnlig og uten forutgående høring. En endring av gebyrsatsene kun i tråd med den alminnelige konsumprisutviklingen (inkludert naturlige avrundinger av tallene) er av en slik karakter at det må anses

åpenbart unødvendig med høring, jf. fv. § 37. Det ble påpekt at dette vil innebære at arbeidet med å foreta jevnlig oppjustering av gebyrene blir noe mindre omfattende.

Det ble understreket at det ved behov kan foretas en mer grundig vurdering av gebyrene enn kun en konsumprisregulering, og at forslag til slike endringer, som i dag, skal sendes på høring. Slikt behov kan for eksempel oppstå hvis det er store endringer i sammensetningen av omsetningen av de ulike gruppene alkoholholdig drikk eller hvis det innføres nye kontrollbestemmelser som gjør at totalkostnadene til kontroll økes eller reduseres så mye at det totale gebyrbeløpet som enkeltgebyrene er beregnet ut fra, bør endres. Det ble på høringstidspunktet ikke ansett å foreligge forhold som tilsa at de totale gebyrinntektene skulle økes utover konsumprisindeksen i denne omgang.

7.4 Høringsinstansene syn

Ingen høringsinstanser går mot en økning av gebyrene i tråd med konsumprisindeksen eller at en konsumprisindeksøkning skal foretas jevnlig uten at dette sendes på høring.

En rekke kommuner samt *Helsedirektoratet* og *VBF* uttrykker støtte til forslaget om å øke gebyrene i samsvar med konsumprisindeksen. Flere av disse høringsinstansene uttaler i tillegg at det ikke er nødvendig å sende forslag om slike endringer på høring. Noen av høringsinstansene påpeker videre at det er viktig at slike endringer gjøres fra et fast tidspunkt/trer i kraft fra årsskiftet da dette vil være mest oversiktlig for alle parter.

Helsedirektoratet uttaler følgende:

«[...]Mange kommuner oppfyller ikke lovens minstekrav til antall gjennomførte kontroller. Videre er kvaliteten på dagens kontroller svært varierende. En del kommuner har uttalt til direktoratet at det er økonomiske grunner til at de ikke når måltallene, eller ikke klarer å målrette kontrollene godt nok.

Helsedirektoratet mener at kontrollene vil kunne styrkes, i tråd med regjeringens satsning på salgs- og skjenkekontroll, dersom de økonomiske rammene til kommunene blir bedre. Av den grunn mener direktoratet at salgs- og skjenkegebyrene nå bør økes.»

IOGT mener at gebyrene bør økes med mist 20 prosent for å demme opp for søknader om skjenkebevillinger fra serveringsvirksomheter.

Bergen kommune mener at for ikke å gjøre systemet for komplisert, bør gebyrene for ambulende bevilling bare endres i hele ti-kroner og minstegebyrene kun i 100-kroner.

Aurskog-Høland kommune ber departementet vurdere å utrede om det finnes andre mindre byråkratiske måter å beregne alkoholgebyrene på som samtidig sikrer at det gis et korrekt bilde av faktisk omsetning.

Bodø kommune ønsker å lovfeste innføring av behandlingsgebyr som kan gå til fradrag i det årlige bevillingsgebyret når bevillingen tas i bruk. *Drammen kommune*, *Kragerø kommune*, *Skien kommune* og *Ålesund kommune* ber også om at det innføres en adgang til å gebyrlegge søknadsbehandlingen.

Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD) uttaler følgende:

«I tråd med tanken om å stimulere lokal småskalaproduksjon foreslår vi at tilvirkingsgebyret først gjøres gjeldende ved et visst produksjonsvolum. Provenymessig har dette ingen betydning, men det kan innebære en avgjørende stimulans i forhold til nyetableringer.

Bryggeri og drikkevareforeningen foreslår: Gebyrer ved tilvirkingsbevilling for alkoholholdige drikker t.o.m. 22 volumprosent alkohol gjøres gjeldende for produksjonsvolum på 50.000 liter pr. år og over. Søknadsgebyret reduseres til kr. 5000 pr år ved produksjonsvolum under 50.000 liter for drikker t.o.m. 22 volumprosent alkohol.»

Det norske totalavholdsselskap påpeker at det er viktig at alkoholavgiftene dekker kostnadene til kontroll og behandling. *Bodø kommune* mener det er ønskelig med en presisering fra departementets side om at gebyrene skal benyttes til utgifter ved behandling av bevillingssøknader og kontroll med bevillingene. *VBF* mener det må følges opp at gebyrene faktisk brukes til kontroll.

Justisdepartementet påpeker at forholdet til tjenestelovens bestemmelser om gebyrer bør kommenteres.

7.5 Departementets vurdering

Ved beregning av gebyrene er det lagt til grunn at de skal dekke både utgifter til behandling av bevillingssøknader samt utgifter til kontroll med utøvelsen av bevillingen. Departementet vil derfor ikke foreslå at alkoholloven endres slik at det i tillegg kan innkreves særskilte saksbehandlingsge-

byrer slik noen høringsinstanser har tatt til orde for. Departementet mener at dagens gebyrordning bør videreføres, og det vises til Ot.prp. nr. 7 (1996-97) om lov om endringer i alkoholloven kapittel 15 hvor bakgrunnen for dagens ordning med et årlig gebyr beregnet på grunnlag av omsatt mengde, er nærmere begrunnet. Av hensyn til en rettferdig fordeling av gebyrbyrden mellom bevillingshavere finner ikke departementet å kunne støtte BRODs forslag om at tilvirkningsgebyr først skal gjøres gjeldende ved et visst produksjonsvolum.

Departementet har merket seg at de fleste høringsinstansene støtter en jevnlig oppjustering av gebyrsatsene i tråd med konsumprisutviklingen, men at enkelte mener at gebyrene bør økes utover dette for å dekke alle utgiftene til kontroll. Departementet mener at dagens gebyrsatser justert i forhold til økninger i konsumprisindeksen vil være en tilstrekkelig endring av gebyrene nå, og dette vil følges opp nærmere i forbindelse med departementets arbeid med endringer i alkoholforskriften. I årene framover vil departementet også legge opp til en mer jevnlig justering av gebyrene i samsvar med endringer i konsumprisindeksen (med naturlige avrundinger av tallene) med mindre det foreligger forhold som tilsier at man må foreta en mer inngående vurdering av gebyrsatsene.

Departementet vil for øvrig bemerke at det på bakgrunn av formålet med gebyrene, som er å dekke faktiske kostnader til behandling og kontroll, uansett ikke er aktuelt å øke gebyrene ut over det som er nødvendig for å dekke disse kostnadene, jf. IOGTs merknad. Departementet vil videre bemerke at det er viktig at kommunene fører tilstrekkelig kontroll med salgs- og skjenkebevillinger og at gebyrinntektene faktisk brukes til behandling av bevillinger og kontroll med disse.

Når det gjelder Justisdepartementets kommentar om forholdet til tjenesteloven § 11, viser Helse- og omsorgsdepartementet til at denne bestemmelsen kun er knyttet til utgifter til saksbehandlingen. Det kreves ikke at gebyrene skal knyttes til utgiftene ved å behandle den enkelte søknad, men gebyrene kan beregnes på grunnlag av et gjennomsnitt av kostnadene ved saksbehandling. Gebyrene etter alkoholloven skal dekke både saksbehandlingsutgifter og utgifter til kontroll, dvs. at de delene av gebyrene som ikke går til å dekke saksbehandlingsutgifter skal brukes til kontrollaktiviteter. Departementet mener derfor at gebyrene oppfyller kravet i tjenesteloven § 11 om at gebyr for saksbehandling skal være rimelig og ikke overstige kostnadene ved saksbehandlingen.

8 Unntak fra og presiseringer av aldergrensene

8.1 Unntak fra aldersgrensene for personer med ulike fagbrev

8.1.1 Gjeldende rett

I henhold til alkoholloven § 1-5 tredje ledd må den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk som inneholder 22 volumprosent alkohol eller mer, ha fylt 20 år. Den som selger eller skjenker annen alkoholholdig drikk, må ha fylt 18 år. Bakgrunnen for bestemmelsen er at personer som har befatning med alkohol, selv må være over den alder som gjelder for kjøp av varen.

I § 1-5 tredje ledd annet punktum er det gjort unntak fra kravet om at den som selger eller skjenker alkoholholdig drikk må oppfylle aldersbestemmelsene for skjenkepersonale, dersom personen er ferdig utdannet servitør med kokk- eller servitørfagbrev. Det samme framgår av alkoholforskriften § 2-3. Begrunnelsen for unntaket er at alderskravet kan skape problemer for serverings- og skjenkesteder og at det ikke er samme behov for regelen i forhold til utdannede servitører.

8.1.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslås det å gjøre unntak fra aldersgrensebestemmelsene for den som selger, utleverer eller skjenker alkoholholdig drikk, når denne har fagbrev som resepsjonist.

Resepsjonister med fagbrev som er ferdig utdannet før de fyller alderskravene i alkoholloven, kan per i dag ikke servere eller selge alkoholholdig drikk, til tross for at deres opplæring omfatter alkohollovgivningen. I høringsnotatet påpekes at det er viktig at den som har befatning med alkohol i form av å selge eller skjenke, fyller alderskravene. På den annen side legges det til grunn at det ikke er samme behov for dette kravet for personer som gjennom sin utdanning har god kunnskap om alkohollovgivningen. Det legges til grunn at det må være en forutsetning at fagbrevet har en naturlig sammenheng med salgs- eller skjenkevirksomhet og at utdanningen i tilstrekkelig grad inneholder krav om opplæring i alkohol-

lovgivningen. Departementet ser at dette hensynet kan gjøre seg gjeldende også for personer med fagbrev som for eksempel resepsjonist.

I tillegg til å foreslå at også personer med fagbrev som resepsjonist, kan selge og skjenke alkohol, selv om personen ikke oppfyller aldersbestemmelsene for kjøp av alkohol, ble det bedt om høringsinstansenes tilbakemelding på om det finnes andre fagbrev hvor samme hensyn gjør seg gjeldende.

Fordi kravene til fagbrev kan endres, foreslås at hvilke fagbrev som gir grunnlag for unntak for aldersbestemmelsene, reguleres i forskrift. Det foreslås derfor en forskriftshjemmel i alkoholloven § 1-5 som gir departementet kompetanse til å fastsette dette i forskrift i stedet for at aktuelle fagbrev listes opp i alkoholloven.

8.1.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene som har uttalt seg i saken er positive til forslaget om at resepsjonister med fagbrev skal kunne skjenke alkoholholdig drikk selv om de er under aldersgrensene i alkoholloven så lenge kravet til tilstrekkelig opplæring i alkohollovens bestemmelser ivaretas på en betryggende måte.

De høringsinstansene som går mot forslaget er *Landsorganisasjonen i Norge (LO)* og *Arbeiderbevegelsens Rus- og Sosialpolitisk Forbund*. *LO* uttaler følgende:

«Vi kan ikke se at det er noe i resepsjonistens opplæring som motiverer for en slik endring. Ingen av fagets kompetansemål gir grunnlag for å sammenligne dette faget med servitørfaget, når det gjelder nødvendig kunnskap om salg og håndtering av alkohol. Det må være det enkelte fags kompetansemål som er avgjørende. Legges dette til grunn er det kun servitørfaget som er aktuelt, muligens med tillegg av kokkfaget.»

Arbeiderbevegelsens Rus- og Sosialpolitisk Forbund finner det betenkelig at den som selger eller

skjenker alkoholholdig drikk ikke selv må oppfylle de gjeldende aldersgrenser.

NHO Reiseliv mener at fagbrev som reiselivsmedarbeider også bør omfattes av unntaket. Ut over dette er det ingen som har forslag til andre fagbrev det bør gjøres unntak for. *Kunnskapsdepartementet* kan ikke se at det er andre fagbrev med tilsvarende behov for unntak fra aldersbestemmelsene i alkoholloven.

Når det gjelder spørsmålet om regulering i forskrift i stedet for direkte i lov, er det ingen høringsinstanser som går mot at unntakene fastsettes i forskrift med forskriftshjemmel i alkoholloven § 1-5.

HSH foreslår at regelverket formuleres slik at det i ordlyden ikke nevnes konkrete fagbrev, men at det mer generelt stilles krav til hva slags kompetanse aktuelle fagbrev må ha for være unntatt fra aldersbestemmelsene. *HSH* mener at departementets kommentarer i høringsnotatet om at fagbrevet må ha en naturlig sammenheng med salgs- eller skjenkevirksomhet og at utdanningen i tilstrekkelig grad må inneholde krav om opplæring i alkohollovgivningen, kan være et naturlig utgangspunkt for en slik bestemmelse.

NHO Reiseliv mener at det bør presiseres i forskriften at det ikke kun er etter endt opplæring at unntaket for fagbrev gjøres, men at unntaket også bør gjelde under opplæring slik det er presisert for kokk- og servitørfagene.

8.1.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår at alkoholloven § 1-5 endres slik at bestemmelsen gir en forskriftshjemmel til å fastsette hvilke fagbrev som skal gi unntak fra alderskravene for den som selger, utleverer eller skjenker alkoholholdig drikk. Dette anses mest hensiktsmessig for enklere å kunne foreta endringer i hvilke fagbrev som skal unntas fra alderskravene dersom innholdet i fagopplæringen endres. Ingen høringsinstanser har innvendinger til en slik løsning.

Departementet er av den oppfatning at unntakene bør angis i form av konkrete fagbrev og at det ikke kun fastsettes vurderingskriterier for når et fagbrev gir grunnlag for unntak fra aldersbestemmelsene, slik som foreslått av *NHO Reiseliv*. Vurderingen av om et fagbrev kvalifiserer for unntak bør foretas av alkoholmyndighetene og unntak angis klart i regelverket for å unngå uklarheter og ulike fortolkninger. I høringsnotatet er det presisert at en forutsetning for at et fagbrev kan unntas fra alderskravene, er at fagbrevet må ha en

naturlig sammenheng med salgs- eller skjenkevirksomhet og at utdanningen i tilstrekkelig grad må inneholde krav om opplæring i alkoholregelverket. Departementet mener at det kan være hensiktsmessig å synliggjøre disse forutsetningene for unntak i selve forskriftshjemmelen i § 1-5 tredje ledd. Det foreslås derfor at kriteriene for å kunne fastsette i forskrift at et fagbrev er unntatt fra alderskravene, tas inn i lovbestemmelsen.

I fagplanen for resepsjonsfaget inngår opplæring i alkoholloven. Departementet mener at dette er tilstrekkelig til å unnta resepsjonistfagbrev fra aldersbestemmelsene og støtter dermed ikke LOs uttalelse om at resepsjonistfaget ikke bør unntas fra alderskravene fordi kunnskap om alkoholloven ikke inngår i fagets kompetansemål. På bakgrunn av forslaget om å regulere hvilke fagbrev som skal unntas fra alderskravet i forskrift, vil departementet ta inn fagbrev som resepsjonist som et slikt fagbrev i alkoholforskriften i etterkant av lovendringen.

Om fagbrev som reiselivsmedarbeider skal gi grunnlag for unntak, jf. *NHO Reiselivs* uttalelse, vil avhenge av den opplæringen som gis i alkoholloven under utdannelsen og fagbrevets sammenheng med salgs- og skjenkevirksomhet. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere dette nærmere i forbindelse med fastsettelse av forskriften. Departementet vil i forskriftsarbeidet også vurdere *NHO Reiselivs* ønske om å unnta personer under opplæring i resepsjonistfaget fra alderskravene. Alkoholloven har allerede i § 1-5 tredje ledd en hjemmel som gir departementet myndighet til å forskriftsfeste unntak for aldersgrensebestemmelsene for lærlinger og andre under opplæring.

8.2 Presisering av aldersbestemmelsene i alkoholloven § 1-5

8.2.1 Gjeldende rett

Alkoholloven § 1-5 angir aldersgrensene for salg, skjenking og utlevering av alkoholholdig drikk. Med «alkoholholdig drikk» menes i alkoholloven drikk som inneholder mer enn 2,5 volumprosent alkohol, jf. § 1-3. Dette gjelder imidlertid ikke i forhold til aldersgrensene, da det i § 1-3 fastslås at aldersgrensebestemmelsene også gjelder for alkoholholdig drikk mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol (alkoholsvak drikk), dvs. at aldersgrensen for slik drikk er 18 år. I selve aldersgrensebestemmelsen i § 1-5 er dette unntaket imidlertid ikke synliggjort.

8.2.2 Høringsforslaget

Det ble i høringsnotatet foreslått at det i alkoholloven § 1-5 tas inn en presisering av at aldersbestemmelsene også gjelder for alkoholsvak drikk, dvs. drikk som inneholder mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol. Selv om dette er gjeldende rett allerede i dag, er det etter departementets syn et behov for å klargjøre regelverket for å hindre misforståelser.

Selv om en slik endring fører til at dette reguleres i to bestemmelser i alkoholloven og dobbeltregulering i utgangspunktet ikke er ønskelig, ble dette foreslått for å sikre at aldersbestemmelsene er tilstrekkelig klare. Det ble påpekt at overholdelse av aldersbestemmelsene er svært viktig for

å skjerme barn og unge fra alkohol, og at det derfor er viktig at aldersbestemmelsene og deres virkeområde i tilstrekkelig grad synliggjøres i loven.

8.2.3 Høringsinstansenes syn

Det er kun to høringsinstanser som har uttalt seg om dette forslaget (*HSH* og *Hesledirektoratet*). Begge instanser støtter forslaget.

8.2.4 Departementets vurdering

Departementet foreslår at det foretas en presisering av aldersgrensen for alkoholsvak drikk i § 1-5 i tråd med høringsforslaget.

9 Unntak fra tvisteloven § 1-5

9.1 Gjeldende rett

Etter alkoholloven § 1-16 kan kommunale vedtak i skjenkebevillingssaker etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7 påklages til Fylkesmannen. Fylkesmannen kan prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte. Klageadgangen ble tatt inn i alkoholloven med virkning fra 1. januar 1998. Fylkesmannens kompetanse i klagesaker etter alkoholloven er begrenset til lovlighetskontroll, og formuleringen er hentet fra kommuneloven § 59.

Twisteloven § 1-5 omhandler hvem søksmål om gyldigheten av offentlige vedtak skal rettes mot. I henhold til denne bestemmelsens første punktum skal søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans. Dette innebærer at rette saksøkt i bevillingssaker hvor Fylkesmannen har fattet vedtak som sisteinstans, er staten ved vedkommende departement. Før ny tvistelov trådte i kraft 1. januar 2008 kunne part i skjenkebevillingssaker velge om søksmål skulle rettes mot kommunen eller Fylkesmannen.

9.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet ble det foreslått at det i alkoholloven tas inn en bestemmelse som gjør unntak fra tvisteloven § 1-5 om hvem søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak skal rettes mot, slik at søksmål i bevillingssak etter alkoholloven også kan rettes mot kommunen.

9.3 Høringsinstansenes syn

Asker kommune, Bergen kommune, Bodø kommune, Bærum kommune, Fredrikstad kommune, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Rogaland, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Helsedirektoratet, Kristiansand kommune, Oslo kommune, Regjeringsadvokaten, Steinkjer kommune og Vefsn kommune støtter forslaget eksplisitt.

Bærum kommune uttaler at kommunen

«er positiv til høringsforslaget, da kommunen har et solid juridisk apparat som kan håndtere eventuelle søksmål. Et søksmål mot kommunen vil blant annet innebære at kommunen selv kan stille med partsrepresentant i retten som kjenner saken godt, mens når staten er saksøkt kan kommunen kun stille som vitne».

Også *Bergen kommune* og *Oslo kommune* uttrykker ønske om å få følge saken som partsrepresentant.

Helsedirektoratet slutter seg til realiteten i forslaget, men uttaler at

«den formulering som er valgt kan misforstås dit hen at Fylkesmannen kan saksøkes også i de tilfeller hvor kommunens vedtak ikke er påklaget, jf. forvaltningsloven § 27 b.»

Regjeringsadvokaten slutter seg i all hovedsak til departementets vurderinger og til at spørsmålet om hvem søksmål om gyldigheten av Fylkesmannens vedtak i klagesak skal rettes mot, naturlig kan løses gjennom en tilføyelse i alkoholloven. Regjeringsadvokaten kommenterer videre at det fremgår

«av høringsnotatet punkt 8, at det kun er hvem søksmål om gyldigheten av vedtak i klagesak etter alkoholloven § 1-16 skal rettes mot man ønsker å regulere. Dette kan tilsi at lovendringen gjøres ved tilføyelse av et nytt tredje ledd i denne bestemmelsen. For det annet synes utkastet til ny bestemmelse å gi saksøker en valgfrihet med hensyn til hvem søksmålet rettes mot - også der det ikke har vært underlagt en klagebehandling. Det er etter Regjeringsadvokatens syn en lite hensiktsmessig løsning. Regelen bør utformes slik at det fremgår klare at et søksmål skal rettes mot kommunen med mindre ugyldighetskravet er begrunnet med forhold ved Fylkesmannens behandling».

Lindås kommune støtter ikke en slik endring. Kommunen uttaler at

«det blir oppfatta som rimeleg at søksmål blir retta mot den myndigheit som har avgjort saka i siste instans.»

9.4 Departementets vurdering

Kommunene er etter alkoholloven tillagt stor frihet i bevillingssaker. Kommunale enkeltvedtak etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7 kan påklages til Fylkesmannen, som kan prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte, jf. alkoholloven § 1-16. Bakgrunnen for at Fylkesmannens kompetanse er begrenset til lovlighetskontroll er at kommunene er gitt stor frihet til å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Fylkesmannen kan ikke overprøve kommunens skjønn, da dette i realiteten ville innebære en begrensning i kommunenes alkoholpolitiske frihet. I det tilfelle at Fylkesmannen finner at en kommunes vedtak ikke er innholdsmessig lovlig, truffet av rette organ eller blitt til på lovlig måte, bør Fylkesmannen oppheve vedtaket og sende det til kommunen for ny behandling. Fylkesmannen bør kun helt unntaksvis fatte nytt vedtak i saken, da dette vil stride mot kommunenes selvstyre i slike saker. Dersom Fylkesmannen skulle fatte nytt vedtak i saken, ville dette i realiteten innebære en forflytning av utformingen av alkoholpolitikken til Fylkesmannen.

Før ny tvistelov trådte i kraft 1. januar 2008 kunne part i bevillingssaker etter alkoholloven hvor Fylkesmannen hadde prøvet vedtaket, rette søksmålet mot kommunen eller Fylkesmannen, jf. Rt. 1999 s. 496, fordi Fylkesmannens kompetanse er begrenset til en ren lovlighetskontroll.

I forarbeidene til den nye tvisteloven vurderes det hvem søksmål om gyldighet av forvaltningsvedtak skal rettes mot og om det skal gis en generell regel for dette (NOU 2001:32 Rett på sak, s. 195 flg.). Som det fremgår av denne drøftingen, mener tvistemålsutvalget (s. 197) følgende:

«[der] det statlige klageorganet kun har kompetanse til å utøve legalitetskontroll er det imidlertid enkelte hensyn som tilsier at søksmålet mer naturlig rettes mot kommunen. Dette hensynet er fremtredende i saker om skjenkebevilgning, som langt på vei er rent lokalpolitisk spørsmål. [...] At søksmålet rettes mot klageinstansen, vil ikke innebære at saksøkeren

avskjæres fra relevante ugyldighetsgrunner i søksmålet når klageinstansen minst har samme kompetanse til å prøve underinstansens vedtak som det domstolen har. På den annen side vil det nok være mer nærliggende at det er kommunen som saksøkes og svarer for denne typen vedtak av utpreget lokalpolitisk/lokaldemokratisk karakter.»

Man fant imidlertid at det var mest hensiktsmessig med en generell lovhjemmel og at eventuelle unntak burde fastsettes i spesiallovgivningen. Dette ble opprettholdt i Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

Helse- og omsorgsdepartementet viser til den alkoholpolitiske frihet kommunene er gitt og som det generelt sett har vært stor oppslutning om. Kommunene er nærmest til å utforme en lokalt tilpasset alkoholpolitikk. Dette innebærer at det alltid bør være opp til kommunen å vurdere om bevilling skal gis. At et vedtak ikke er innholdsmessig lovlig, ikke er truffet av rette organ eller ikke er blitt til på lovlig måte, innebærer ikke automatisk at bevilling skal gis.

Departementet vil påpeke at det i realiteten ofte vil være kommunens vedtak det tas stilling til og som indirekte prøves av domsstolen. Det vil da også være i saksøkers interesse å få dom for ugyldigheten av vedtaket kommunen har fattet, da kommunen som hovedregel vil være den instans som skal fatte nytt vedtak i saken. En slik løsning vil også skape helhet i forhold til de tilfeller der klager mener kommunen har begått en erstatningsbetingende handling, ved at også vedtakets gyldighet kan prøves, selv om dette ikke er noen forutsetning for erstatningskravet. Til sist vil departementet vise til at det at Fylkesmannens vedtak kjennes ugyldig i liten grad avklarer den rettslige situasjonen. Saken vil som hovedregel sendes tilbake til kommunen, som så må fatte nytt vedtak.

Mot den foreslåtte endringen kan det anføres at domstolene ikke har større adgang til å prøve kommunens vedtak enn klageinstansen. Videre kan det anføres at en slik løsning kan bidra til forvirring for parten om hvem som er rette saksøkte, men departementet er av den oppfatning at det vil være tilstrekkelig klargjørende for parter i slike saker at det går fram av en egen bestemmelse i alkoholloven at søksmål kan rettes mot kommunen.

Departementet mener at de forhold som taler for å åpne opp for søksmål rettet mot kommunen må veie tyngre enn de som taler mot, og opprettholder derfor, i tråd med synspunktene til den

store majoriteten av de høringsinstanser som har uttalt seg om dette spørsmålet, forslaget.

Det må, som det fremgår av NOU 2001:32 Rett på sak, skilles mellom ugyldighetssøksmål og erstatningssøksmål. Erstatningssøksmål må følge den erstatningsbetingende handlingen og rette saksøkte vil være den instans som har begått den påståtte erstatningsbetingende handlingen. Lovendringen vil følgelig kun gjelde rene ugyldighets-spørsmål.

Endringen innebærer ikke at søksmål ikke kan rettes mot Fylkesmannens vedtak, men at saksøker i den enkelte sak kan avgjøre hva som er mest hensiktsmessig. Søksmål kan imidlertid ikke rettes mot begge instansers vedtak.

Endringen fører til at spørsmålet om hvilket vedtak søksmål i skjenkebevillingssaker skal rettes mot blir som tidligere, dvs. slik det var før ny tvistelov trådte i kraft.

Helse- og omsorgsdepartementet støtter uttalelsene til bl.a. Regjeringsadvokaten om at formuleringen bør tydeliggjøre at bestemmelsen kun gjelder saker hvor det er fattet vedtak av klageinstansen. Departementet foreslår at det framgår av lovteksten at søksmål som gjelder gyldighet av vedtak etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7 hvor Fylkesmannen har fattet vedtak i klagesak, kan rettes mot kommunen eller Fylkesmannen. Departementet støtter også Regjeringsadvokatens forslag om at bestemmelsen settes inn som nytt tredje ledd i § 1-16 i stedet for som ny § 1-17 som foreslått i høringsnotatet.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at bestemmelsen tas inn som nytt tredje ledd i alkoholloven § 1-16.

10 Statistikkinformasjon

10.1 Bakgrunn

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) foretar årlig en undersøkelse om kommunenes forvaltning av alkoholloven. I den forbindelse sendes det ut et spørreskjema til samtlige kommuner hvor disse bes om å fylle ut informasjon om bl.a. antall salgs- og skjenkesteder, kontroll, reaksjoner og salgs- og skjenketider. Kommunene har ingen plikt til å fylle ut skjemaet.

Informasjon om omsetning av avgiftsfri alkoholholdig drikk ved flyplasser er viktig for å få en fullstendig oversikt over omsatt mengde alkohol i landet. Frem til nå har slik informasjon blitt sendt til toll- og avgiftsmyndighetene som er den myndighet som gir tillatelse til avgiftsfritt salg ved flyplasser. Fra og med 2009 har imidlertid tillatelse til slikt salg inneholdt pålegg om å sende slik informasjon til Helse- og omsorgsdepartementet som videresender informasjonen til SIRUS som på vegne av myndighetene utarbeider statistikk over omsatt mengde alkoholholdig drikk i Norge.

10.2 Gjeldende rett

Per i dag foreligger plikt for innehaver av salgs- og skjenkebevillinger mv. til å avgi opplysninger til statistiske formål, jf. alkoholforskriften § 7-1. Det foreligger imidlertid ikke tilsvarende plikt for kommunen som bevillingsmyndighet. Det foreligger heller ikke slik plikt for innehaver av tillatelse til avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk ved flyplasser.

10.3 Høringsforslaget

For å bidra til å sikre god statistikk om omsetningen av registrert og uregistrert alkoholholdig drikk, foreslo Helse- og omsorgsdepartementet i høringsnotatet å pålegge kommunene og innehaver av tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplass plikt til å sende informasjon om henholdsvis forvaltningen av alkoholloven og sin omsetning til SIRUS.

10.4 Høringsinstansenes syn

Actis, Fagrådet innen Rusfeltet i Norge, Hadsel kommune, Helsedirektoratet, Horten kommune, Kragerø kommune, Lenvik kommune, Nasjonalt folkehelseinstitutt (FHI), SIRUS, Skien kommune, UNIO og Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF) støtter forslagene i høringsnotatet.

SIRUS uttaler følgende:

«SIRUS har over lengre tid arbeidet med å bedre alkoholstatistikken angående omsetningen av såkalt uregistrert alkohol. Forslaget om at bevillingshaverne på de internasjonale flyplassene får plikt til å rapportere salget av tax-free alkoholholdig drikk til SIRUS vil innebære at SIRUS får sikker kunnskap om omfanget av denne delen av det uregistrerte alkoholforbruket, som utgjør en betydelig del av alt uregistrert forbruk. Dette vil være et viktig bidrag til å bedre alkoholstatistikken.

SIRUS arbeider også med å bedre statistikken over omsetningen av alkohol på kommunenivå. Ikke minst har vi ønsket å se på omfanget av solgt og skjenket alkohol i de ulike kommuner, for å kunne gi bedre anslag på fordelingen av alkoholsalget på salgs- og skjenkesteder. Ved tilgang på opplysninger om de kommunale salgs- og skjenkeavgiftene, vil en slik statistikk kunne utarbeides. SIRUS vil derfor be om at opplysninger om størrelsen på de kommunale salgs- og skjenkeavgiftene også faller inn under kommunenes plikt til å gi informasjon om deres forvaltning av alkoholloven.

SIRUS er av den mening at kommunenes plikt til å gi informasjon om forvaltningen av alkoholloven bør tas inn i alkohollovgivningen.»

FHI uttaler følgende:

«Vi ser det som spesielt viktig at det føres best mulig statistikk over omsatt mengde alkohol. Dette er helt sentralt for å følge utviklingen av alkoholbruken i landet, kunne vurdere om nye tiltak har hatt virkning, samt kunne vurdere

eventuelt nye tiltak for å begrense salg og omsetning av alkoholholdig drikke.»

Fagrådet innen rusfeltet i Norge og VBF uttaler seg i samme retning.

Actis uttaler følgende:

«Actis mener at forslaget om at omsetningsoppgaver skal sendes til SIRUS, bør gjelde alle med rett til å drive avgiftsfri handel, dvs. ferger og flyplasser.»

Horten kommune uttaler at kommunen selv kan dra nytte av statistikk fra SIRUS ved rullering av rusmiddelpolitisk handlingsplan.

Kristiansand kommune uttaler, i likhet med en rekke andre kommuner, at de hvert år sender inn statistikkinformasjon til SIRUS. Kommunen peker likevel på at å forskriftsfeste plikten til å sende inn informasjon kan være hensiktsmessig dersom man vil oppnå en høyere innrapporteringsprosent.

Ingen av høringsinstansene har uttalt seg negativt til forslaget om å lovfeste rapporteringsplikten, men enkelte betenkeligheter har likevel framkommet.

Bergen kommune er usikker på om det er hensiktsmessig å forskriftsfeste plikten så lenge det ikke kan knyttes effektive sanksjoner til eventuelle brudd. Også *Oslo kommune* stiller spørsmål ved om det er nødvendig å lovfeste en slik plikt i alkoholloven. Det vises til den høye svarprosenten på SIRUS sine undersøkelser

Lillehammer kommune uttaler at et pålegg til kommunene «vil medføre økt arbeidsbyrde for bevilingsmyndigheten. Samtidig gir undersøkelsen [...] et omfattende informasjonsgrunnlag om kommunenes forvaltning av alkoholloven. Lillehammer kommune foreslår at en eventuell pliktig rapportering til Sirus skjer via KOSTRA-systemet».

Oslo kommune uttaler:

«Dersom informasjonsplikten skal lovreguleres anser Oslo kommune det mest hensiktsmessig å regulere plikten i Rapporteringsforskriften, da denne forskriften spesifikt regulerer avgivelse av informasjon til bruk i nasjonale informasjonssystemer.»

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler følgende:

«Såfremt kommunene har nødvendig informasjon og KOSTRA eger seg for publisering, mener KRD at KOSTRA med hjemmel i rappor-

teringsforskriften bør velges som kanal for innsamling og publisering av dataene. I så fall bør KOSTRA-arbeidsgruppen for sosialtjenesten vurdere hvordan dette kan gjøres.»

10.5 Departementets vurdering

10.5.1 Rapporteringsplikt for kommunene

SIRUS sin årlige undersøkelse av kommunenes forvaltning av alkoholloven gir viktig informasjon om utviklingen av blant annet antall salgs- og skjenketider. Undersøkelsen, som har blitt foretatt siden 1989 (tidligere av Rusmiddeletaten), er sentral i vurderinger knyttet til utviklingen av politikken i kommunene og for å se hvordan loven fungerer. Svarprosenten er på over 90 pst., noe som er gledelig. Departementet er opptatt av å sikre at man også i fremtiden har godt informasjonsgrunnlag om kommunenes forvaltning av alkoholloven, og har derfor hørt forslaget om å lovfeste plikten til å avgi opplysninger. Departementet vil i denne sammenheng vise til kommunenes helt sentrale plass i forvaltningen av alkoholpolitikken, noe som tilsier et særskilt stort behov for å sikre kunnskap om deres forvaltning av de alkoholpolitiske virkemidlene de er tillagt etter alkoholloven.

Departementets forslag har fått bred støtte i høringsrunden. Høringsinstansene støtter departementets syn på at det er svært viktig å legge til rette for god statistikkinformasjon som grunnlag for politikktutvikling på området.

Bergen kommune uttaler at de er usikre på om det er hensiktsmessig å forskriftsfeste plikten så lenge det ikke kan knyttes effektive sanksjoner til eventuelle brudd. Departementet skal bemerke at en forskriftsfesting vil tydeliggjøre plikten, og at en plikt i seg selv vil bidra til oppmerksomhet rundt oppgaven i kommunene. Departementet forutsetter at kommunene søker å overholde sine plikter, og mener derfor at en tydeliggjøring av at det ikke foreligger valgfrihet mht. oppgaven, i seg selv vil kunne bidra til opprettholdelse av svarprosenten på sikt og slik ha den tilsiktede effekt.

Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget om å pålegge kommunen plikt til å avgi informasjon om forvaltningen av alkoholloven.

Enkelte høringsinstanser har foreslått at plikten bør omfatte opplysninger om innhentet bevilingsgebyr. Departementet er enig i at dette er hensiktsmessig og vil foreslå at dette presiseres i alkoholforskriften.

10.5.2 Rapporteringsplikt for innehaver av tillatelse for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplass og ev. andre aktører

Helse- og omsorgsdepartementets forslag om at innehaver av tillatelse for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplass skal pålegges plikt til å avgi informasjon om omsetningen, har, i likhet med forslaget om å pålegge kommunene en informasjonsplikt, fått bred støtte i høringsrunden. Det pekes på at det er et stort behov for bedret informasjon om såkalt uregistrert omsetning av alkoholholdig drikk, og at opplysninger om omsetning på flyplassene vil bidra til å bedre datagrunnlaget.

På denne bakgrunn opprettholder departementet forslaget om at innehaver av tillatelse for avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk på flyplass skal kunne pålegges plikt til å avgi informasjon om omsetningen.

Enkelte høringsinstanser har tatt til orde for at plikten burde omfatte også andre aktører som driver avgiftsfritt salg, herunder ferjer i utenriksfart. Departementet skal bemerke at det avgiftsfrie salget som skjer på ferjer og om bord i fly, ikke skjer i Norge. Slikt salg omfattes derfor verken konkret av alkohollovens bevillings- og tillatelsesordninger eller av alkoholloven generelt. Salget skjer altså ikke etter tillatelse gitt av norske myndigheter. Dette er bakgrunnen for at det ikke foreslås å la plikten omfatte disse aktørene.

VBF foreslår at omfanget av privatimport av alkoholholdig drikk bør registreres og offentliggjøres, og VBF foreslår at tollmyndighetene får ansvar for dette. Til dette skal departementet bemerke at det allerede i dag er gitt forskrift om at virksomheter som utleverer alkoholholdig drikk i forbindelse med privat innførsel etter anmodning plikter å avgi opplysninger til SIRUS, se alkoholforskriften § 7-1.

10.5.3 Rapporteringens hjemmel

I høringsnotatet foreslo departementet at plikt til å gi informasjon skulle inntas i alkoholloven og dens forskrifter, men ba om høringsinstansenes vurdering av om datagrunnlaget heller burde innhentes gjennom KOSTRA med hjemmel i rapporteringsforskriften (forskrift 15. desember 2000 nr. 1425 om rapportering fra kommuner og fylkeskommuner).

Det er få høringsinstanser som har kommentert dette. Enkelte aktører tar til orde for at KOSTRA bør benyttes, herunder Kommunal- og regionaldepartementet som uttaler at KOSTRA

bør velges dersom KOSTRA er egnet til formålet. SIRUS uttaler at plikten bør framgå av alkoholloven.

Departementet skal bemerke at KOSTRA kun kan regulere kommunenes plikt til å avgi opplysninger. Det foreslås her å gi også innehaver av tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplasser plikt til å avgi opplysninger. Allerede i dag plikter innehaver av salgs- eller skjenkebevilling og virksomheter som utleverer alkoholholdig drikk i forbindelse med privat innførsel på anmodning å avgi opplysninger til SIRUS, se alkoholforskriften § 7-1, jf. alkoholloven § 1-14. Plikt for disse aktørene kan ikke reguleres gjennom rapporteringsforskriften. Departementet er av den oppfatning at det vil være hensiktsmessig at alkoholloven uttømmende regulerer alle pliktbestemmelser om avgivelse av informasjon om forvaltningen av alkohollovgivningen. Der SIRUS får behov for å endre spørsmålsutvalget som stilles til kommunene og andre som har plikt til å avgi opplysninger, er det hensiktsmessig at dette kan skje på en ubyråkratisk måte uten veien om KOSTRA-systemet for ett av pliktsubjektene, kommunenes, vedkommende. Samfunnet er i stadig endring, noe som innebærer et behov for å endre spørsmålene som stilles. Departementet skal dessuten bemerke at rapporteringsforskriftens virkeområde er knyttet til opplysninger om kommunenes «ressursbruk og tjenesteproduksjon», jf. rapporteringsforskriften § 1. Flere av de relevante opplysningene om forvaltning av alkoholloven, passer ikke direkte inn under et virkeområde som er slik definert.

Departementet fastholder derfor forslaget om å regulere plikt til å avgi opplysninger til SIRUS i alkohollovgivningen.

Alkoholloven § 1-14 inneholder en hjemmel for å gi forskrifter om plikt for bevillingshaver, den som utleverer alkoholholdig drikk ved privat innførsel og den som driver engrossalg til å avgi opplysninger til statistiske formål. Hjemmelen omfatter ikke bevillingsmyndighetene, herunder kommunen, og den som har tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplass. Departementet foreslår at forskriftshjemmelen utvides til også å gjelde disse aktørene.

Det foreslås videre at nye pliktbestemmelser tas inn i alkoholforskriften kapittel 7 om opplysninger til statistiske formål. Det foreslås å ta inn en bestemmelse om at kommunene etter anmodning har plikt til å avgi opplysninger om forvaltningen av alkoholloven til SIRUS. Det vil bli presisert at plikten omfatter opplysninger om innkrevd omsetningsgebyr.

Endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet
Vinmonopolet

Det foreslås videre å ta inn en bestemmelse i forskriften om at den som har tillatelse til avgifts- fritt salg på flyplasser får plikt til etter anmodning å avgi opplysninger om omsetningen til SIRUS.

11 Tilgjengelighet til salgs- og skjenkesteder

11.1 Bakgrunn

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at spørsmålet om tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne har vært oppe til diskusjon. Det er viktig at personer med nedsatt funksjonsevne sikres tilgang til offentlige steder på lik linje med andre. Departementet har derfor nøye vurdert om det bør tas inn en bestemmelse i alkoholloven om tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne.

11.2 Gjeldende rett

Krav om tilgjengelighet til salgs- og skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne er per i dag ikke direkte regulert i alkoholloven. Både plan- og bygningsloven og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven inneholder generelle regler om tilgjengelighet. Alkoholloven § 1-8 tredje ledd gjør gjentatte brudd på straffelovens diskrimineringsforbud i § 349a til inndragningsgrunn. Diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne er ikke per i dag omfattet av straffelovens vern. Det er dog vedtatt en ny straffeloven § 186, som, når den trer i kraft, vil erstatte dagens § 349a. Den nye § 186 omfatter diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, dog ikke diskriminering som skyldes manglende fysisk tilrettelegging. Samtidig med at straffeloven § 186 trer i kraft, vil henvisningen til straffeloven i alkoholloven bli endret fra § 349a til § 186. Dette innebærer at gjentatt diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne, dog likevel ikke diskriminering som skyldes manglende fysisk tilrettelegging, vil bli inndragningsgrunn for salgs- og skjenkebevillinger fra den dato slik diskriminering blir omfattet av straffeloven.

11.3 Høringsforslaget

På bakgrunn av at det ikke ble ansett som ønskelig å benytte alkoholloven til å fremme andre hensyn enn de hensyn som begrunner alkoholloven, ble det i høringsnotatet konkludert med at det

ikke var hensiktsmessig å foreslå å regulere tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne direkte i alkoholloven.

11.4 Høringsinstansenes syn

De høringsinstanser som har uttalt seg, *Asker kommune, Bergen kommune, Hadsel kommune, Helsedirektoratet, Horten kommune, HSH, Kragerø kommune, Lenvik kommune, Oslo kommune og Skien kommune*, er enige med departementet i at det ikke er hensiktsmessig å regulere tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne i alkoholloven.

Helsedirektoratet uttaler:

«Helsedirektoratet støtter departementets vurdering om at tilgjengelighet til skjenkesteder ikke bør reguleres i alkoholloven. Tilgjengelighet til skjenkesteder reguleres allerede i plan- og bygningsloven. Regulering av andre formål enn de som hører inn under alkoholloven, er egnet til uthuling av lovverket.»

HSH uttaler i samme retning at alkoholloven ikke bør

«inneholde regulering som ligger på siden av alkohollovens formål, og spørsmålet om tilgjengelighet bør derfor overlates til annen lovgivning».

Kragerø kommune og *Skien kommune* uttaler seg i samme retning.

Oslo kommune uttaler at kommunen «anser kravet til universell utforming for offentlig og private virksomheter rettet mot allmennheten tilstrekkelig regulert i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og plan- og bygningsloven».

Bergen kommune uttaler følgende:

«Bergen kommune deler bare delvis departementets syn i dette spørsmålet. Vi mener at det bør foretas en endring i straffelovens § 349a slik at også de med nedsatt psykisk funksjons-

evne blir omfattet av bestemmelsen, eller at dette blir inntatt direkte i alkoholloven.

Bergen kommune er enig i at forhold knyttet til det som gjelder ren tilgjengelighet og tilrettelegging av lokaler for personer med nedsatt funksjonsevne ikke inntas i alkoholloven, da det finnes andre lovhjemler, bl.a. i plan- og bygningsloven som ivaretar disse hensynene.

Når det gjelder vern for en svak gruppe som psykisk utviklingshemmede m.v. mener vi derimot at det er viktig at disse gruppene sikres adgang til offentlige steder som skjenkesteder.»

Likestillings- og diskrimineringsombudet har ingen merknader til høringen.

11.5 Departementets vurdering

Når endringer i en lov skal vurderes, må man fokusere på lovens formål. Alkohollovens formål er gjennom regulering av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk, i størst mulig grad, å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader bruk av alkohol kan innebære. Forslag til bestemmelser som har formål som avviker fra alkohollovens, bør etter departementets syn ikke reguleres i alkoholloven, men ev. vurderes plassert andre steder i lovverket. Dette utgangspunktet for revisjon av alkoholloven, og for så vidt også andre lover, er viktig for å forhindre at loven uthules, blir mindre oversiktlig og mister fokus. Departementet har merket seg at de høringsinstansene som har uttalt seg om saken, i hovedsak støtter dette synet.

Alkoholloven er stadig under press for å regulere formål som ligger utenfor lovens formål, og som heller ikke har en naturlig sammenheng med alkohollovens formål. Lovregulering av tilgjengelighet er slik departementet ser det, ikke et hensyn som faller inn under alkohollovens formål, og det bør av den grunn ikke reguleres i alkohollov-givningen.

Alkoholloven § 1-8 tredje ledd gjør allerede unntak fra ovennevnte prinsipp, ved at gjentatt

narkotikaomsetning og gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 349a er gjort til inndragningsgrunn. Departementet viser til de vurderinger som ble foretatt ved innføringen av bestemmelsen knyttet til straffeloven, jf. Ot.prp. nr. 86 (2003-2004). Departementets vurdering er at prinsippet om at lovens formål skal være retningssivende for hvilke bestemmelser som skal tas inn i loven bør følges i den grad det er mulig, og mener derfor at unntaket ikke bør utvides med flere formål.

Til innspillet fra Bergen kommune om å ta inn diskrimineringsgrunnlaget «nedsatt psykisk funksjonsevne» direkte i alkoholloven § 1-8 tredje ledd, skal bemerkes at det etter departementets mening er hensiktsmessig å opprettholde ordningen hvor det kun er de formål som er omfattet av straffelovens diskrimineringsforbud som også omfattes av alkohollovens inndragningsbestemmelse, jf. kapittel 11.2 om gjeldende rett og allerede vedtatte endringer i straffeloven og alkoholloven. Departementet er av den oppfatning at det at en diskrimineringsgrunn er omfattet av straffelovens vern, i seg selv gir en indikasjon på at formålet er særskilt viktig. En vurdering av hvilke diskrimineringsgrunner som skal omfattes av lovgivers vern bør, etter Helse- og omsorgsdepartementets oppfatning, foretas av myndigheter som har mulighet for å se helhetlig på spørsmålet om hvilke diskrimineringsgrunner og -former som bør vernes. Helse- og omsorgsdepartementets vurdering ville måtte begrense seg til diskrimineringsformer knyttet til salgs- og skjenkesteder, noe som etter departementets syn ville gi en for snever tilnærming til problematikken.

På bakgrunn av dette mener Helse- og omsorgsdepartementet at det ikke er aktuelt å vurdere om andre diskrimineringsgrunner enn de som er nevnt i straffelovens diskrimineringsforbud skal omfattes av alkoholloven § 1-8 tredje ledd. Departementet opprettholder videre at det ikke er hensiktsmessig å foreslå direkte regulering av tilgjengelighet til skjenkesteder for personer med nedsatt funksjonsevne i alkoholloven.

12 Saksbehandlingsfrister og virkning av at fristene oversittes

12.1 Bakgrunn

Flere av tillatelsesordningene etter alkoholloven er å anse som tjenestetillatelser etter tjenstedirektivet og omfattes av tjensteloven som implementerer direktivet. De tillatelsesordningene i alkoholloven som er meldt inn i forbindelse med tjenstedirektivet, er følgende:

- Kommunal salgsbevilling for drikker som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol (salgsbevilling til sterkere drikker faller utenfor direktivets virkeområde fordi vi har salgsmonopol)
- Kommunal skjenkebevilling
- Statlig skjenkebevilling på tog, fly og skip
- Registrering som avgiftspliktig virksomhet eller tilvirkningsbevilling for å kunne drive engrossalg

Innføring av tjenstedirektivet medførte behov for to regelverksendringer knyttet til behandling av tillatelser etter alkoholloven:

- i. For det første følger det av tjenstedirektivet art. 13 nr. 3 første punktum at det skal fastsettes *saksbehandlingsfrister* for tillatelsesordninger. Fristen skal kunne forlenges en gang. Da det ikke er fastsatt slike frister i tjensteloven, må fristene fastsettes i sektorregelverket dvs. i alkoholregelverket.
- ii. Videre er det nødvendig å regulere *virkingen av en fristoversittelse*. Hovedregelen etter tjenstedirektivet art. 13 nr. 4, jf. tjensteloven § 11 annet ledd, er at en tjenestetillatelse anses automatisk innvilget hvis saksbehandlingsfristen oversittes. Dette gjelder kun med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av annen lov fordi spesielle allmenne hensyn (for eksempel beskyttelse av helse) gjør seg gjeldende.

I forbindelse med behandling av tjensteloven, jf. Ot.prp. nr. 70 (2008-2009) ble følgende ny bestemmelse i alkoholloven vedtatt:

«§ 1-11. Saksbehandlingsregler

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenes-

teloven for bevillinger og andre tillatelser i loven her, herunder om saksbehandlingsfrister og rettsvirkninger av fristoverskridelser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.»

Lovendringen trådte i kraft 28. desember 2009. Saksbehandlingsfrister og virkingen av fristoversittelse ble i medhold av denne bestemmelsen fastsatt i forskrift 8. juni 2005 nr. 538 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. med virkning f.o.m. 28. desember 2009. I forskriften ble det fastsatt en generell saksbehandlingsfrist på fire måneder og at en oversittelse av fristen ikke skulle medføre automatisk innvilgelse av søknaden. Det var forutsatt at bestemmelsene i alkoholforskriften kun skulle gjelde midlertidig dersom tilsvarende bestemmelser blir tatt direkte inn i alkoholloven § 1-11 i stedet.

12.2 Høringsforslaget

Forslag om å innføre saksbehandlingsfrister for tjenestetillatelser etter alkoholloven og regulering av virkingen av fristoversittelse ble sendt på egen høring i oktober 2009 med høringsfrist i desember 2009. Tanken var at en ev. lovendring skulle behandles i samme proposisjon til Stortinget som forslagene til endring i alkohollovgivningen som ble sendt på høring i september 2009. I høringsnotatet ble det foreslått følgende:

- i. Saksbehandlingsfristen settes til fire måneder for alle tillatelser etter alkoholloven.
- ii. Fristoversittelse medfører ikke automatisk innvilgelse av søknaden.
- iii. Saksbehandlingsfrist og virkingen av automatisk innvilgelse fastsettes direkte i alkoholloven. For å sikre at reglene er på plass 28. desember 2009, fastsettes dette i alkoholforskriften inntil en lovendring er på plass.

Forslaget om en saksbehandlingsfrist på fire måneder var i tråd med Helsedirektoratets anbefaling. For å fastsette en mest mulig riktig saksbehandlingsfrist, hadde Helse- og omsorgsdeparte-

mentet bedt Helsedirektoratet om innspill til hva som vil være å anse som en rimelig saksbehandlingsfrist for behandling av tillatelser etter alkoholoven, bl.a. ut i fra dagens reelle saksbehandlingstid. Som grunnlag for vurderingen hadde direktoratet bl.a. innhentet muntlig informasjon om saksbehandlingstider fra 13 kommuner og tre fylkesmenn. Direktoratet uttalte bl.a. følgende:

«Det er felles for stat og kommune at ingen oppgir saksbehandlingstider som overstiger 4 måneder. Unntaket er Oslo kommune som i henhold til årsrapport for 2007 har saksbehandlingstider som overstiger dette.

[...]

Samlet sett mener vi at en behandlingsfrist på 4 måneder vil være rimelig. En slik frist vil på en god måte balansere hensynet til søker og hensynet til en grundig saksbehandling. Dette vil også samsvare godt med de saksbehandlingstider som kommunene normalt sett klarer å holde seg innenfor, [...]»

Det ble i høringsnotatet påpekt at den saksbehandlingstiden som fastsettes må være rimelig. Det ble imidlertid understreket at dette ikke innebærer at fristen skal vurderes for hver enkelt søknad om tillatelse, men at fristene kan standardiseres i forhold til normalsaker for den enkelte tillatelsesordning. Det ble heller ikke sett et behov for å differensiere saksbehandlingstiden i forhold til ulike typer tillatelser da det ikke er store variasjoner i saksbehandlingstid for de ulike tillatelsestypene.

Når det gjelder spørsmålet om virkning av fristoversittelse, ble det i høringsnotatet påpekt at hensynet bak tillatelsesordninger etter alkoholoven er «å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære», jf alkoholoven § 1-1. Folkehelsehensyn, som ligger bak tillatelsesordningene i alkoholoven, er hensyn som i henhold til tjenstedirektivet åpner for å fastsette unntak fra hovedregelen om at en tillatelse skal anses automatisk innvilget ved fristoversittelse.

Departementets syn var at det av alkoholpolitiske hensyn (folkehelse) ikke var forsvarlig at tillatelser etter alkoholoven skulle bli ansett som innvilget hvis saksbehandlingstiden oversittes. Det ble ansett å være svært uheldig om tillatelser blir gitt uten tilstrekkelig vurdering. Det ble påpekt at om en tillatelse etter alkoholoven skal gis, er en skjønnsmessig politisk vurdering. Det er en forutsetning at visse vilkår er oppfylt for å kunne få tillatelse, men det er ikke slik at søker

har krav på tillatelse hvis disse vilkårene er oppfylt. Selv om vilkårene er oppfylt, kan en søknad avslås dersom dette anses riktig etter en skjønnsmessig totalvurdering.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan bestemmelsen om saksbehandlingstiden og virkningen av fristoversittelse regelteknisk burde plasseres, foreslo departementet at det bl.a. av hensyn til mest mulig oversiktlig regelverk ville være hensiktsmessig å regulere dette direkte i alkoholoven. Det ble også lagt vekt på at det antageligvis ikke ville være behov for noen hyppig endring av bestemmelsen, noe som ellers kunne talt mot å regulere dette direkte i lov.

I og med at det ikke ville være mulig å få gjort en slik endring i alkoholoven innen 28. desember 2009, ble det foreslått at fire måneders saksbehandlingstid og ikke automatisk innvilgelse ble midlertidig tatt inn i alkoholforskriften.

12.3 Høringsinstansenes syn

Det har kommet inn få merknader til høringsforslaget. Bortsett fra noen bransjeorganisasjoner har ingen innvendinger til høringsforslaget. De kommunene som har uttalt seg, støtter forslaget.

Ingen høringsinstanser har hatt bemerkninger til at saksbehandlingstiden og virkningen av fristoversittelse reguleres direkte i loven i stedet for i forskrift, heller ikke de bransjeorganisasjonene som har hatt innvending til saksbehandlingstiden og virkning av fristoversittelse.

HSH og Norges Colonialgrossisters Forbund mener at saksbehandlingstiden på fire måneder er for lang.

Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF) uttaler følgende i forhold til engrossalg:

«Den foreslåtte maksimaltiden på 4 måneder for saksbehandlingstid knyttet til registrering av selskaper som ønsker å drive engrossalg, er etter VBFs mening for lang. Vi kan ikke se at departementet godtgjør hvorfor det på dette området - som er salg til profesjonelle aktører som Vinmonopolet og innenfor horeca - skal være lengre saksbehandlingstid enn hva er tilfellet i andre bransjer. Denne type bevillinger er betydelig enklere enn for eksempel salg- og skjenkebevillinger. Rask og effektiv behandling er et sentralt element for å sikre god verdiskapning i næringslivet. Saksbehandlingstiden på denne type bevillinger bør derfor kunne være kortere, og uansett ikke over tre måneder.»

Toll- og avgiftsdirektoratet uttaler følgende om behandling av søknad om registrering som grossist:

«Selv om søknad om registrering som ren grossist sendes til og behandles av Tollvesenet, og vilkårene for registreringen følger av bestemmelser i særavgiftsforskriften, jf. engrosforskriften § 5-1 annet ledd, anses likevel registrering som ren grossist formelt sett som en tillatelse etter alkoholloven. Det vil si at Tollvesenet vil bli bundet av de foreslåtte saksbehandlingsfristene i alkoholloven ved behandling av søknader om registrering som ren grossist. Dette innebærer at Tollvesenet må behandle slike søknader innen fire måneder, som er den foreslåtte fristen. Det er ellers foreslått at tjenestelovens hovedregel om at en tillatelse anses gitt når saksbehandlingsfristen er ute, jf. loven § 11 annet ledd, ikke skal gjelde for søknader om tillatelser etter alkoholloven.

Vi har spurt tollregionene om hvor lang tid som per i dag brukes på behandling av søknader som ren alkoholgrossist, og om forslaget om krav til fire måneders saksbehandlingstid for denne typen saker vil være gjennomførbart. Tilbakemeldingene fra regionene viser at de samlet sett bruker mellom én uke og to måneder på behandling av slike søknader. Samtlige har svart at de anser kravet til fire måneders saksbehandlingstid som gjennomførbart.»

VBF går som eneste høringsinstans mot at fristoversittelse ikke skal gi automatisk innvilgelse. *Politidirektoratet* uttaler at de støtter forslaget om at det ikke skal gis automatisk innvilgelse.

Nærings- og handelsdepartementet har en merknad knyttet til begrunnelsen for å unnta tillatelser fra regelen om automatisk innvilgelse av tillatelser ved fristoversittelse. Departementet uttaler følgende:

«Helse- og omsorgsdepartementet begrunner unntakene innenfor alkoholloven med hensynet til folkehelsen. Dette er et akseptert, tvungende, allment hensyn, jf. definisjonen i tjenesteloven § 5 bokstav h. Helse- og omsorgsdepartementet viser videre til at det ikke vil være forsvarlig om tillatelser etter alkoholloven blir ansett som innvilget hvis saksbehandlingsfristen oversittes. Vi kan imidlertid ikke se at Helse- og omsorgsdepartementet har foretatt en proporsjonalitetsvurdering av unntakene slik tjenesteloven forutsetter.

Proporsjonalitetsvurderingen, dvs. vurderingen av om unntakene er egnede og nødvendige for å ivareta det allmenne hensynet, vil kunne avdekke om det er mulig å ivareta hensynet på en mindre byrdefull måte. Nærings- og handelsdepartementet har ikke forutsetninger for å gjøre konkrete proporsjonalitetsvurderinger innenfor alkohollovgivningen, og ber Helse- og omsorgsdepartementet selv gjøre dette, før endringsforslagene eventuelt vedtas.»

12.4 Departementets vurdering

Tjenesteloven § 11 forutsetter at det for behandling av søknader om tillatelse fastsettes en saksbehandlingsfrist. En slik frist må fastsettes selv om regelen om automatisk innvilgelse ved oversittelse av fristen ikke skal gjelde for tillatelser etter sektorregelverket, i dette tilfellet alkoholregelverket.

Departementet har allerede foretatt en vurdering av spørsmålet om saksbehandlingsfrister og virkningen av fristoversittelse og fastsatt bestemmelser om dette i alkoholforskriften i medhold av alkoholloven § 1-11. Dette var nødvendig for å få på plass et regelverk innenfor tjenstedirektivets implementeringsfrist 28. desember 2009. Som foreslått i høringsnotatet, valgte departementet, etter en gjennomgang av de høringssvarene som var innkommet, å fastsette en saksbehandlingsfrist på fire måneder for alle tillatelser etter alkoholloven samt at oversittelse av fristen ikke skal medføre at tillatelsen anses automatisk innvilget. Dette er dermed dagens regelverk på området.

Bakgrunnen for at saksbehandlingsfrister mv. tas opp i denne lovproposisjonen til tross for at nødvendig regelverk er på plass, er for å avklare om disse bestemmelsene bør fastsettes direkte i loven og ikke i forskrift. En forutsetning for at en slik regelteknisk løsning er hensiktsmessig, er etter departementets syn at fristen er lik for alle tillatelser og at det ikke er et hyppig behov for endringer av bestemmelsen. Dersom det fastsettes ulike regler for ulike tillatelser, bør bestemmelsene fastsettes i forskrifter.

Departementets vurdering er fortsatt at det bør være en felles saksbehandlingsfrist på fire måneder for alle tillatelser etter alkoholloven. Tjenstedirektivet krever at saksbehandlingsfristen skal være «rimelig». Utgangspunktet må være en saksbehandlingsfrist som sikrer en forsvarlig saksbehandling. Kompleksiteten i søknader om tillatelser og dermed nødvendig saksbehandlings-

tid vil variere fra sak til sak, selv om det er snakk om søknader for samme type tillatelse, f.eks. en salgsbevilling. Ved vurdering av lengden på saksbehandlingsfrister for tillatelser etter alkoholloven, må det settes en frist som er tilstrekkelig lang til at også kompliserte saker kan behandles innen fristen. Det må bl.a. tas høyde for at bevillingssaker ofte skal behandles politisk, noe som kan medføre at beslutningsprosessen vil være noe lengre enn ved kun en administrativ avgjørelse.

Departementet har vurdert om det burde vært fastsatt en kortere saksbehandlingsfrist for søknader om registrering som grossist, jf. VBFs og Toll- og avgiftsdirektoratets uttalelser, da slik registrering skiller seg noe fra de andre tillatelsene. Det er etter departementet syn viktig at det gis rom for en forsvarlig saksbehandling også i disse sakene, selv om sakene ofte vil og bør behandles raskere. Departementet vil understreke at denne saksbehandlingsfristen ikke fritar myndigheten som skal behandle søknaden fra å forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11a. At saken skal behandles uten ugrunnet opphold vil fortsatt være hovedregelen ved søknader om tillatelser etter alkoholloven. Dette innebærer at behandlingsfristen i realiteten ofte vil være kortere enn fire måneder og at saksbehandlingsfristen vil få størst betydning i saker som trenger litt lenger behandlingstid pga. sin kompleksitet. Departementet mener på denne bakgrunn at en frist på fire måneder for alle tillatelser etter alkoholloven må anses som rimelig.

Når det gjelder virkningen av fristoversittelse, er departementets vurdering at det ikke vil være forsvarlig å innføre en ordning med automatisk innvilgelse av tillatelser etter alkoholloven. Tillatelsesordningene i alkoholloven har som formål å beskytte folkehelsen, og det vil være svært uheldig dersom tillatelser gis uten en reell vurdering

av søknaden. Om en salgs- eller skjenkebevilling skal gis, er ikke kun avhengig av om grunnvilkårene for å få bevilling foreligger, men beror også på en skjønnsmessig alkoholpolitisk vurdering av om tillatelse bør gis, dvs. at ingen har krav på bevilling selv om vilkårene i regelverket er oppfylt. En automatisk innvilgelsesordning kan medføre både at aktører som ikke fyller vilkårene får tillatelser og at tillatelser fås i strid med de alkoholpolitiske føringene i den enkelte kommune. NHD påpeker at det i høringsnotatet ikke er vurdert om unntakene fra tjenestelovens krav om automatisk innvilgelse er proporsjonale (egnet og nødvendig for å beskytte folkehelsen). Departementets vurdering er at ikke å gi automatisk innvilgelse ved fristoversittelse er et proporsjonalt tiltak for å beskytte folkehelsen, jf. konsekvensene beskrevet over. Dette gjelder i forhold til alle tillatelsesordningene. Det finnes etter departementets syn ikke andre mindre inngripende tiltak som vil gi en like god beskyttelse.

De endringene som i dag er gjennomført i alkoholforskriften og nå foreslås tatt inn i alkoholloven, innebærer ingen praktiske endringer i forhold til det som gjaldt før innføring av tjenstedirektivet. Endringen medfører derfor ingen konsekvenser for det offentlige eller næringslivet. Formålet med regelverksendringene er å sørge for at tjenstedirektivet er korrekt implementert i norsk rett.

Under forutsetning av at det fastsettes like regler for alle tillatelser etter alkoholloven når det gjelder saksbehandlingsfrister og virkningen av oversittelse av fristen, foreslår departementet at disse bestemmelsene tas direkte inn i alkoholloven § 1-11 første ledd. Dette vil etter departementets syn gi et godt og oversiktlig regelverk på dette området.

13 Endring av vinmonopolloven § 12

13.1 Høringsforslaget

I henhold til vinmonopolloven § 12 skal styret i AS Vinmonopolet etter utløpet av regnskapsåret sende et utdrag av selskapets regnskaper og en beretning om dets virksomhet til Helse- og omsorgsdepartementet. Utdraget og beretningen skal forelegges for Kongen. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet å ta ut bestemmelsen om at utdraget og beretningen skal forelegges Kongen.

13.2 Høringsinstansenes syn

De høringsinstansene som har uttalt seg, støtter forslaget.

Vinmonopolet uttaler at forslaget er en tilpasning til dagens forvaltningspraksis og er uten praktisk betydning. Forslaget foranlediger derfor ikke spesielle kommentarer fra Vinmonopolet.

13.3 Departementets vurdering

Det går fram av retningslinjene i «Om statsråd - Forberedelser av saker til statsråd», revidert utgave utgitt av Statsministerens kontor i februar 2010, at utviklingen etter 1945 har gått i retning av at færre saker blir behandlet i statsråd. Dette har skjedd for å lette regjeringsmedlemmenes arbeidsbelastning og for å gi regjeringsmedlem-

mene en mer reell mulighet til å kunne sette seg inn i de sakene de gjennom statsrådsbehandlingen blir gjort ansvarlige for. Saker av viktighet skal etter Grl. § 28 avgjøres i statsråd. Videre er framlegging av lovforslag for Stortinget, framlegging av budsjettforslag eller andre forslag til vedtak til Stortinget, utstedelse av provisoriske anordninger og avgjørelser som det ved lov er tillagt Kongen å treffe, blant sakene som behandles i statsråd.

Slik Helse- og omsorgsdepartementet ser det, kan det stilles spørsmål ved i hvilken grad AS Vinmonopolets årsregnskap og -beretning er av en slik karakter at det bør kreves foreleggelse for Kongen i statsråd. Hovedlinjene i Vinmonopolets årsregnskap behandles i statsråd og av Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet. Der omtales også andre viktige saker som gjelder selskapets drift, jf. f.eks. St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Helse- og omsorgsdepartementet hvor utvidelse av salgsnett og prøveordning med filialer er behørig omtalt. Slik departementet ser det, innebærer omtalen i statsbudsjettet tilstrekkelig foreleggelse for Kongen. Det skal også bemerkes at Vinmonopolets virksomhet i tillegg er underlagt Riksrevisjonens kontroll. Dette var bakgrunnen for at departementet i høringsnotatet foreslo at siste punktum i vinmonopolloven § 12 tas ut av loven. Høringsinstansene støtter forslaget, og Helse- og omsorgsdepartementet opprettholder derfor forslaget om å fjerne plikten til å forelegge Vinmonopolets årsregnskap og -beretning for Kongen.

14 Gruppebetegnelser på alkoholholdig drikk

14.1 Høringsforslaget

Alkohollovens bestemmelser legger til grunn en inndeling av alkoholholdig drikk basert på drikkens alkoholinnhold i volumprosent. Det ble i høringsnotatet foreslått å endre alkoholloven slik at gruppebetegnelsene alkoholfri drikk, alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3 innarbeides i loven. Det ble foreslått å ta inn gruppedefinisjonene i alkoholloven § 1-3. Disse gruppebetegnelsene brukes i dag i alkoholforskriften. Bakgrunnen for forslaget er å gjøre regelverket mer helhetlig og forståelig ved at forskriften og loven bruker samme begreper. Der det er nødvendig å bruke betegnelsen brennevin i loven (egen betydning ut over alkoholstyrke – produksjonsteknisk definisjon), ble det foreslått at dette begrepet blir beholdt på samme måte som det er beholdt i alkoholforskriften.

14.1.1 Høringsinstansenes syn

Få høringsinstanser har merknader til høringsforslaget. De som uttaler seg støtter forslaget, og det påpekes at endringen skaper helhet i lovens og forskriftens begrepsbruk. *Helsedirektoratet* uttaler at en rekke kommuner har etterspurt en slik lovendring.

Helsedirektoratet bemerker for øvrig at kommuner og salgssteder jevnlig tar kontakt med direktoratet med spørsmål om alkoholsvak drikk regnes fra og med 0,7 volumprosent eller fra og med 0,8 volumprosent alkohol. Direktoratet fore-

slår derfor at det tydeliggjøres at alkoholsvak drikk er drikk som inneholder fra og med 0,7 volumprosent til og med 2,5 volumprosent alkohol.

14.1.2 Departementets vurdering

Departementet foreslår i tråd med høringsforslaget at gruppebetegnelsene alkoholfri drikk, alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3 defineres i alkoholloven § 1-3, og at disse betegnelsene innarbeides i de relevante bestemmelsene i loven. Det foreslås at gruppebetegnelsene også innarbeides i overskriftene i alkoholloven kapittel 3 del II og 3 del III. Dette innebærer ingen realitetsendring, men vil gi et mer oversiktlig regelverk.

På bakgrunn av Helsedirektoratets erfaring med at definisjonen av alkoholsvak drikk oppfattes som uklar av enkelte, foreslår departementet videre at det foretas en presisering av hva som er alkoholsvak drikk. Det foreslås derfor en presisering i alkoholloven § 1-3 om at med alkoholsvak drikk menes drikk som inneholder fra og med 0,7 volumprosent til og med 2,5 volumprosent alkohol. For å gjøre formuleringene i loven like, foreslås det videre at samme presisering gjøres for alkoholholdig drikk gruppe 3 slik at det tas inn i § 1-3 at dette er drikk som inneholder fra og med 22 volumprosent til og med 60 volumprosent alkohol.

Slike endringer vil også foretas i alkoholforskriften § 1-1 som tilsvarende definerer ulike grupper alkoholholdig drikk.

15 Endring av betegnelsen flaske i alkoholloven § 10-3

15.1 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet å endre betegnelsen «flaske» i alkoholloven § 10-3 annet punktum til «beholder».

15.2 Høringsinstansenes syn

De høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget, støtter dette.

Helsedirektoratet er enig i at betegnelsen «flaske» i § 10-3 bør endres til «beholder». Direktoratet foreslår samtidig at «opptrukket» endres til «åpnet», i det «åpnet beholder» fremstår som språklig bedre enn «opptrukket beholder».

15.3 Departementets vurdering

Alkoholloven § 10-3 første punktum fastslår at det kan besluttes at lovlig tilvirket brennevin og gjæ-

rende eller gjæret udestillert væske kan tilintetgjøres. Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk når den er skjenket i glass eller finnes i opptrukket flaske. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet å endre betegnelsen «flaske» til «beholder», fordi alkoholholdig drikk ikke lenger kun produseres på flaske, men også for eksempel på kartong. Endringen er med andre ord foreslått for å klargjøre at bestemmelsen omfatter all alkoholholdig drikk uavhengig av hva slags emballasje den alkoholholdige drikken er levert i.

Helsedirektoratet foreslår å følge opp forslaget ved å endre begrepet «opptrukket» til «åpnet». Departementet er enig i at dette framstår som språklig forbedring.

Departementet foreslår å endre betegnelsen «opptrukket flaske» i alkoholloven § 10-3 annet punktum til «åpnet beholder». Forslaget innebærer ingen realitetsendring.

16 Endring av Sosial- og helsedirektoratet til Helsedirektoratet

16.1 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet å endre «Sosial- og helsedirektoratet» til «Helsedirektoratet» i lov og forskrifter på alkoholområdet.

16.2 Høringsinstansenes syn

De høringsinstanser som har uttalt seg, støtter forslaget.

Bergen kommune foreslår at begrepene «Helse- og omsorgsdepartementet» og «Helsedirektoratet» erstattes med «departementet» og «direktoratet» for å forebygge behov for lov- og forskriftsendringer ved eventuelle senere navneendringer.

16.3 Departementets vurdering

Fra 1. april 2008 skiftet Sosial- og helsedirektoratet navn til Helsedirektoratet som følge av overføring av arbeidsoppgaver mellom Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo derfor i høringsnotatet å endre loven og forskrifter på alkoholområdet i tråd med dette, slik at Sosial- og helsedirektoratet blir Helsedirektoratet.

Når det gjelder uttalelsen fra Bergen kommune vil departementet bemerke at det er svært mange direktorater i statlig forvaltning. Departementet er av den oppfatning at hensynet til klare hjemler tilsier at departementets og direktoratets navn bør framgå av de aktuelle bestemmelser. Departementet opprettholder forslaget om å innarbeide navnet Helsedirektoratet i alkoholloven med forskrifter. Forslaget innebærer ikke realitetsendringer.

17 Forslag om mindre endringer i forskriftene til alkoholoven

17.1 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet å endre henvisningen i alkoholforskriften § 8-1 annet ledd. Det ble videre foreslått å presisere at alkoholforskriften § 14-3 nr. 8 kun gjelder for bevilling som omfatter nettsalg. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo også å endre forskrift om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk § 9-3 tredje ledd slik at kvote angis i liter.

17.2 Høringsinstansenes syn

De høringsinstanser som har uttalt seg om forslagene, støtter disse.

17.3 Departementets vurdering

Alkoholforskriften § 8-1 annet ledd, gir unntak for kravet om internkontroll for innehavere av ambulerende skjenkebevilling etter alkoholoven § 4-5. Videre kan det gjøres unntak for bevilling gitt etter alkoholoven § 1-6 tredje ledd. Det fremgår av forarbeidene til forskriften, jf. høringsnotat av 1. mars 2005 om forslag om endringer i alkoholovens forskrifter m.m., at det skal kunne gjøres unntak for kommunale bevillinger som er gitt for en bestemt del av året, og for en enkelt bestemt anledning. Henvisningen i alkoholforskriften § 8-1 annet ledd viser til statlige bevillinger. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo på denne bakgrunn at henvisningen rettes, slik at det henvises til alkoholoven § 1-6 annet ledd siste punktum. Departementet viser til at det er viktig at henvisningen er til siste punktum. Det skal ikke kunne

gis unntak fra kontrollplikten for kommunale bevillinger generelt. Forslaget er i samsvar med intensjonen bak henvisningen.

Alkoholforskriften § 14-3 omhandler unntak fra alkohollovgivningens reklameforbud. Unntaket i nr. 8 knytter seg til opplysninger på internett, og slår fast at produkt- og prisopplysninger på internett når opplysningene gis av AS Vinmonopolet som grunnlag for bestilling over nettet eller innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk gruppe 1, er unntatt fra forbudet. Som det fremgår av forarbeidene til unntaket, er det pris- og produktinformasjon som er nødvendig for bestilling på internett som skal unntas. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo derfor å presisere at unntaket dermed kun gjelder for innehaver av kommunal salgsbevilling for alkoholholdig drikk i gruppe 1 som omfatter salg over internett. Forslaget er en presisering av gjeldende rett og innebærer derfor ingen realitetsendring.

Forskrift om engrossalg og tilvirkning av alkoholholdig drikk § 10-3 tredje ledd, fastsetter kvoter for salg til ansatte og personer som eier vesentlig del av virksomheten eller selskap som driver virksomheten. I alternativene 2 og 3 brukes betegnelsen «/1 flaske». Alkoholholdig drikk produseres i dag i en rekke flaskestørrelser, også i enheter på over en liter. Videre produseres alkohol, som nevnt ovenfor, ikke lenger kun på flaske. Helse- og omsorgsdepartementet foreslo derfor i høringsnotatet at betegnelsen «/1 flaske» endres til liter.

Helse- og omsorgsdepartementet opprettholder forslagene og vil følge opp disse i forbindelse med den forskriftsrevisjon som må følge de endringer som i proposisjonen her er foreslått i alkoholoven.

18 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget om ny ordning for tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk gruppe 1 for salg i egen virksomhet, vil ivareta hensynet til å sikre at slike lokalproduserte varer kan omsettes både ved salg og skjenking. Ordningen innebærer en forenklet ordning for tilvirkningstillatelse og vil slik bli lite byrdefull for produsentene. Gebyrer og avgifter betales etter satser som gjelder for andre tilvirkere/selgere av alkoholholdig drikk. Kommunen vil ta omsetningsgebyr av salget på vanlig måte, og slik økes kommunens inntekter tilsvarende økningen i kontroll- og saksbehandlingskostnader.

Hva angår plikt for kommunene til å avgi opplysninger om forvaltningen av alkoholloven, vises det til at de aller fleste kommunene allerede sender inn disse opplysningene til SIRUS. Over 90

pst. av kommunene avgir allerede i dag opplysninger om forvaltningen av alkoholloven til SIRUS. Også flyplassaktørene avgir opplysninger, jf. krav som er tatt inn i tillatelsene fra toll- og avgiftsetaten. En lovfesting av plikten vil bidra til å sikre at disse opplysningene fortsatt avgis i framtiden, men vil ikke innebære nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser for pliktsubjektene.

For SIRUS vil klare hjemler lette arbeidet med å bedre alkoholstatistikken – en oppgave SIRUS allerede i dag har ansvar for.

Øvrige forslag antas å få marginale eller ingen økonomiske konsekvenser. Administrativt er det grunn til å anta at endringene får små eller ingen konsekvenser ut over det som er beskrevet ovenfor.

19 Merknader til de enkelte bestemmelsene

19.1 Merknader til endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v.

Til § 1-3 nytt annet ledd:

Forslaget er omtalt i kapittel 14.

Flere av bestemmelsene i alkoholloven gjelder kun for alkoholholdig drikk som inneholder over eller under angitt volumprosent alkohol. Endringen i bestemmelsen innebærer at alkoholholdig drikk defineres i ulike grupper basert på drikkens alkoholinnhold, og disse gruppebetegnelsene er i lovforslaget innarbeidet i de relevante bestemmelsene i loven. Avhengig av alkoholinnhold, vil drikker være definert som enten alkoholfri drikk, alkoholsvak drikk, alkoholholdig drikk gruppe 1, alkoholholdig drikk gruppe 2 eller alkoholholdig drikk gruppe 3. Definisjonene er i samsvar med definisjonene som anvendes i forskrift 8. juni 2005 nr. 538 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. (alkoholforskriften).

Til § 1-5:

Forslaget til endring i første ledd er omtalt i kapittel 8.2 og endringer i tredje ledd er omtalt i kapittel 8.1.

Det presiseres i *første ledd* at salg, skjenking eller utlevering av alkoholsvak drikk ikke må skje til noen som er under 18 år, jf. også lovens § 1-3 første ledd.

Det gis i *tredje ledd* hjemmel for departementet til å fastsette i forskrift unntak fra aldersgrensebestemmelsene for personer med fagbrev som selger eller skjenker alkoholholdig drikk. Hvilke fagbrev som gir grunnlag for unntak for alderskravene, vil dermed reguleres i forskrift og ikke direkte i loven som tidligere. Det går fram av bestemmelsen at det er en forutsetning for å kunne gjøre unntak for et fagbrev at fagbrevet har en naturlig sammenheng med salgs- og skjenkevirksomhet og at utdanningen i tilstrekkelig grad må inneholde krav om opplæring i alkohollovgevingen.

Til § 1-7a annet ledd nytt annet punktum:

Endringsforslaget er omtalt i kapittel 5, se særlig kapittel 5.5.3. Forslaget innebærer at kommunen bare kan gi tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet dersom slik tilvirkning og salg vil være en del av salgsstedets helhetlige karakter og salgstilbud. Det er med andre ord et krav at tilvirkning og salg skjer innenfor en helhetlig ramme. Dette innebærer både at det må være fysisk nærhet mellom lokalene der tilvirkning og salg skjer, og at gjestene gis tilbud om en totalopplevelse knyttet til sammenhengen mellom råvarer, produksjonsmetode og det komplette tilbudet. Også ved vurdering av om en salgsbevilling skal utvides til å gjelde tilvirkning for salg i egen virksomhet, står kommunen fritt til å vektlegge andre saklige hensyn, på samme måte som ved vurdering av om salgsbevilling skal gis.

Følgende avsnitt fra Ot.prp. nr. 42 (2001-2002) om ny ordning for utvidet skjenkebevilling vil være veiledende for vurderingen så langt det passer:

«Begrepet helhetlig tilbud og karakter har ikke et gitt meningsinnhold. Hva som skal til for at vilkåret er oppfylt, må vurderes konkret i den enkelte sak. Ved vurdering av om vilkåret er oppfylt, kan bevillingsmyndigheten for eksempel legge vekt på hensynet til lokale tradisjoner. Dette vil bl.a. kunne fremme lokal kultur og turisme. Det stilles ikke krav om at råvarene til tilvirkningen av drikk er egenprodusert, for eksempel at produksjon av sider må foregå med egen dyrket frukt, men dette vil også være et moment ved vurderingen av helheten i tilbudet. Det kan videre legges vekt på om det er en historisk og kulturell sammenheng mellom tilvirkning, anvendelse og serveringsstedets øvrige tilbud. Videre må kommunen legge betydelig vekt på at stedet serverer både mat og drikke. Det kan også legges vekt på om tilbudet omfatter mer enn servering, for eksempel kulturelle aktiviteter, gjestenes mulighet til deltakelse i innhøsting og produksjon mv. Lokal tilvirkning av alkoholholdig drikk vil,

sammen med mat, produksjon og servering, serveringsstedets karakter, omgivelsene for øvrig og muligheten til å være tilstede under produksjonen, kunne være et sentralt element i en totalopplevelse. Denne oppstillingen av vurderingsmomenter er ikke uttømmende. Det vil ikke være tilstrekkelig i seg selv at produksjon og skjenking av øl og vin kan skje på samme sted. Ordningen er ikke ment å omfatte barer/restauranter hvor en bevillingshaver ønsker å starte produksjon av alkoholholdig drikk, og dermed tilby eget «brygg» som en kuriositet, uten at dette inngår i et bredere og mer sammensatt serveringstilbud.

I tillegg til at kommunene skal vurdere helheten i stedets tilbud og karakter, vil alkoholovens alminnelige prinsipper om kommunenes skjønnsutøvelse gjelde også ved vurdering av søknad om slikt tillegg til skjenkebevillingen. En kommune kan på samme måte som ved vurdering av om skjenkebevilling skal gis, legge vekt på andre lovlige hensyn og foreta alkoholpolitiske vurderinger.»

Til § 1-11:

Se nærmere om endringsforslaget i kapittel 12.

Endringene innebærer at bestemmelsene om saksbehandlingsfrister og virkningen av oversittelse av fristen, som i dag er fastsatt i alkoholforskriften § 1-2, tas direkte inn i denne bestemmelsen i alkoholloven. Endringen innebærer derfor ingen endret rettsstilling i forhold til gjeldende rett. Bestemmelsene ble tatt inn i alkoholregelverket 28. desember 2009 som følge av innføringen av tjenstedirektivet i norsk rett og innebar ingen praktiske endringer i forhold til det som gjaldt før innføring av tjenstedirektivet.

I bestemmelsens *første ledd første punktum* fastslås at saksbehandlingsfristen for tillatelser etter alkoholloven er fire måneder. Fristen begynner å løpe når all nødvendig dokumentasjon har kommet inn til ansvarlig myndighet. Ved komplekse saker kan fristen forlenges en gang, jf. tjensteloven § 1-11 første ledd. Saksbehandlingsfristen er en maksimumsfrist (med en viss mulighet for forlengelse) og søknader skal uansett «forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold», jf. forvaltningsloven § 11a.

Første ledd annet punktum fastslår at en oversittelse av saksbehandlingsfristen ikke medfører at tillatelsen skal anses innvilget, slik hovedregelen ellers er etter tjensteloven § 11 annet ledd.

Til § 1-14 første ledd:

Endringsforslaget er omtalt i kapittel 10. Bestemmelsen endres slik at hjemmelen også omfatter mulighet til å gi forskrifter om plikt for bevillingsmyndighetene, herunder kommunene, og den som har tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplass til å avgi statistiske opplysninger til SIRUS.

Til § 1-16 nytt tredje ledd:

Endringsforslaget er nærmere omtalt i kapittel 9. Bestemmelsen var i høringsnotatet foreslått som ny § 1-17.

Endringen innebærer at søksmål om gyldigheten av enkeltvedtak etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7, hvor Fylkesmannen har fattet vedtak etter klage i henhold til § 1-16, kan rettes enten mot den kommunen som har fattet vedtak i første instans og dette vedtaket eller mot vedtak fattet av Fylkesmannen som klageinstans.

Det kan ikke rettes søksmål mot begge vedtakene. Dersom det rettes søksmål mot kommunenes vedtak og dette kjennes ugyldig, må kommunen fatte nytt vedtak i saken og Fylkesmannens vedtak vil falle bort. Dersom det rettes søksmål mot Fylkesmannens vedtak og dette kjennes ugyldig, vil Fylkesmannen enten måtte fatte nytt vedtak om at kommunens vedtak opprettholdes og hvor feil repareres, eller oppheve kommunens vedtak og sende det tilbake for helt eller delvis ny behandling. Fylkesmannen skal i bevillingssaker som hovedregel oppheve vedtaket og sende tilbake til kommunen for ny behandling.

Adgangen til å rette søksmål mot kommunen gjelder bare gyldighetsspørsmålet, erstatnings-søksmål må rettes mot den instans som har foretatt den påstått erstatningsbetingende handlingen.

Endringen innebærer at rettsstillingen mht. hvem søksmål kan rettes mot blir som tidligere, dvs. før ny tvistelov trådte i kraft.

Til § 2-1 første ledd:

Endringsforslaget er omtalt i kapittel 5. Bestemmelsens ordlyd endres for å presisere at en utvidelse av salgsbevilling til å gjelde tilvirkning, ikke automatisk gir rett til innførsel. Utvidelse av salgsbevilling til å gjelde innførsel må gis eksplisitt.

Til § 3-1:

Bestemmelsen er endret både for å åpne for tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk gruppe 1 for salg i egen virksomhet og for at Vinmonopo-

let kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av personer uten rett til omsetning av slik drikk. Se nærmere om endringsforslagene i henholdsvis kapittel 5 og 6.

I *tredje ledd* tas hovedbestemmelsen om tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet inn. Bestemmelsen gir adgang til å utvide en kommunal salgsbevilling til også å omfatte tilvirkning av alkoholholdig drikk. Kommunal salgsbevilling gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 tredje ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet. Alkoholholdig drikk som tilvirkes i henhold til tillatelse etter dette ledd, kan kun selges ved det salgssted som har den salgsbevilling tilvirkningstillatelsen er knyttet til. Slik drikk kan ikke omsettes på annen måte.

Utvidelsen skal knyttes til det samme lokalet som salgsbevillingen, jf. alkoholloven § 3-1 annet ledd tredje punktum. Tilvirkning etter utvidet salgsbevilling kan derfor bare skje i tilvirkningslokaler som ligger i samme lokaler som eller i naturlig forbindelse med salgsstedet. Det typiske eksempel på slik naturlig forbindelse er kjeller eller eget bryggerhus på en gård. Av hensyn til at det skal være mulig å kontrollere tilvirkning og salg under ett og mulighetene for kontroll med at alt det som tilvirkes selges i samsvar med tillatelsen, må det være nærhet mellom tilvirkningssted og salgssted. Også dette speiler ordningen med utvidet skjenkebevilling.

Lovens alminnelige bestemmelser i kapittel 1 og de særlige bestemmelsene om kommunale salgsbevillinger i kapittel 3 gis anvendelse så langt de passer. Dette gjelder uavhengig av om det er sagt eksplisitt i den enkelte bestemmelsen at den kommer til anvendelse på saker om tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet. Det er ikke fastsatt noen andre eller strengere krav til vandel for bevillingshaver eller styrer og stedfortreder i forbindelse med søknad om tilvirkningstillatelse som tillegg til salgsbevillingen, enn det som gjelder for salgsbevillingen alene. Det er imidlertid en forutsetning at bevillingshaver til enhver tid fyller vilkårene for å inneha salgsbevillingen. Av dette følger blant annet at bevillingsmyndigheten når som helst i løpet av bevillingsperioden kan foreta ny vandelsvurdering av bevillingshaver. Bevillingsmyndigheten kan også undersøke om andre vilkår for den gitte bevilling er i orden, og i denne forbindelse innhente uttalelse fra politiet eller skatte- og avgiftsmyndighetene. Se også alkoholloven § 1-15 om opplysnings- og meldeplikt. En søknad om tillatelse til tilvirkning, som ikke mottas samtidig med søknad om salgsbevilling, kan

være en god anledning for kommunen til å foreta en ny undersøkelse og vurdering av om vandelskrav mv. er oppfylt. Loven pålegger imidlertid ikke bevillingsmyndigheten noen plikt til å gjøre dette.

At tillatelsen til tilvirkning er knyttet til salgsbevillingen, betyr bl.a. at den vil følge salgsbevillingen ut bevillingsperioden, med mindre en alminnelig bevilling bare er utvidet for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6. Videre betyr det at inndragning av en salgsbevilling også omfatter en eventuell tillatelse til tilvirkning. Overtredelser av alkoholloven eller annen lovgivning i forbindelse med tilvirkningen må med andre ord vurderes i forhold til bestemmelsene i § 1-8 om inndragning av salgsbevilling og eventuelt sanksjoneres med slik inndragning. Tilsvarende vil en inndragning av salgsbevillingen, uavhengig av årsak, også omfatte tilvirkningsdelen. Det ligger videre i alkohollovens system at kommunen etter utløp av bevillingsperioden står fritt til å vurdere også den del av bevillingen som gjelder tilvirkning, på nytt ved søknad om ny (fortsatt) bevilling. Det er ingen automatikk i at en virksomhet som har hatt utvidet bevilling i en periode, også skal ha det i den neste.

Det er ikke knyttet særskilte gebyrer til ordningen. Alminnelige bestemmelser knyttet til omsetningsgebyr og avgifter for tilvirkning og salg vil gjelde.

Det vil, som for øvrige bevillingstyper og tillegg, være opp til bevillingsmyndigheten å vurdere om en slik bevillingskombinasjon er ønskelig i kommunen. Videre vil kommunen i det konkrete tilfellet vurdere om kontrollhensyn er godt nok ivarettatt (om de har et opplegg som godt nok skiller mellom salg og skjenking slik at kontrollen kan ivaretas).

Det går fram av bestemmelsens *sjettede ledd første punktum* at det bare kan selges alkoholholdig drikk som er levert av en som har rett til dette. Endringen innebærer at den som har fått tillatelse til tilvirkning av alkoholholdig drikk som tillegg til salgsbevilling, også kan selge alkoholholdig drikk som er tilvirket i henhold til tillatelsen.

I *sjettede ledd annet punktum* åpnes det for at Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av og mellom aktører uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk. Rett til omsetning omfatter alle bevillinger og tillatelser etter alkoholloven. Med begrepet «personer» menes både fysiske og juridiske personer, dvs. privatpersoner og virksomheter av ulike slag, men altså begrenset i forhold til alkohalnæringen. Vinmono-

polet kan la seg bistå av auksjonshus i forbindelse med auksjonen, jf. begrepet «besørge».

Det kan utarbeides en katalog over produktene som skal auksjoneres bort, og denne kan også legges ut på auksjonshusets hjemmesider. Katalogen må inneholde nødvendig informasjon om varen, slik som navn, årgang m.m., lik den informasjon som legges ut på Vinmonopolets internettider om produktene der.

Vinmonopolet kan ikke besørge auksjon på vegne av og mellom næringen (dvs. som har produksjon og/eller omsetning av alkohol som en del av sin virksomhet). Det åpnes ikke for auksjon som har til formål å øke omsetningen og/eller oppmerksomheten rundt produkter. Vinmonopolet kan ikke auksjonere bort egne varer. Selskapet skal påse at sosial kontroll i forbindelse med auksjon er tilstrekkelig ivaretatt.

Det går fram av *sjetten ledd tredje punktum* at departementet kan gi nærmere forskrift om slik auksjon. Forskrift kan f.eks. omfatte hva slags type alkoholholdig drikk som kan auksjoneres bort. Videre kan det fastsettes at Vinmonopolet kan ta gebyr for å besørge slik auksjon.

Syvende ledd presiserer at det ikke kan være knyttet både statlig tilvirkningsbevilling og kommunal tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet til samme produksjonsanlegg. Det presiseres at bestemmelsen ikke innebærer forbud mot samproduksjon etter utvidet skjenkebevilling og utvidet salgsbevilling.

Til § 6-1 første ledd:

Endringen er omtalt i kapittel 5.

Bestemmelsen regulerer på hvilket grunnlag tilvirkning av alkoholholdig drikk kan skje. Endringen foretas for å presisere at tilvirkning kan skje også på grunnlag av tillatelse gitt av kommunen som utvidelse av salgsbevilling.

Til § 8-6 tredje ledd:

Auksjonsbestemmelsene er omtalt i kapittel 6.

Første punktum åpner for at det kan auksjoneres bort alkoholholdig drikk mellom fysiske eller juridiske personer som har rett til omsetning av alkoholholdig drikk.

Det vil ikke være anledning til å auksjonere bort alkoholholdig drikk til forbruker. Auksjonen kan ikke avholdes av private eller utenforstående. Innehaveren av den alkoholholdige drikken må selv foreta auksjonen, noe som innebærer at andre, for eksempel auksjonshus m.m., ikke kan arrangere auksjonen. Den som auksjonerer bort alkoholholdig drikk plikter å overholde alkoholovens reklamebestemmelser, slik at kun informasjon til andre bevillinghavere og grossister vil være tillatt.

Annet punktum åpner for at Vinmonopolet kan besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av fysiske og juridiske personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk. For nærmere om auksjon i regi av Vinmonopolet, se merknaene til § 3-1 sjetten ledd annet og tredje punktum.

Til § 10-3:

Endringsforslaget omtales i kapittel 15 og innebærer at begrepet «optrukket flaske» endres til «åpnet beholder» for å klargjøre at bestemmelsen omfatter all alkoholholdig drikk uavhengig av hva slags emballasje den alkoholholdige drikken er levert i.

19.2 Merknader til endringer i lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet

Til § 12:

Endringsforslaget er nærmere beskrevet i kapittel 13. Annet punktum oppheves. Dette innebærer at det ikke lenger er plikt til å forelegge regnskap og årsberetning for Kongen.

Helse- og omsorgsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet.

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet

I

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer

§ 1-3 overskriften skal lyde:

§ 1-3. *Definisjoner*

§ 1-3 nytt annet ledd skal lyde:

I denne loven betyr:

- *alkoholfri drikk: drikk som inneholder under 0,7 volumprosent alkohol*
- *alkoholsvak drikk: drikk som inneholder fra og med 0,7 til og med 2,5 volumprosent alkohol*
- *alkoholholdig drikk gruppe 1: drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol*
- *alkoholholdig drikk gruppe 2: drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 volumprosent alkohol*
- *alkoholholdig drikk gruppe 3: drikk som inneholder fra og med 22 til og med 60 volumprosent alkohol*

§ 1-3 annet, tredje, fjerde og femte ledd blir henholdsvis tredje, fjerde, femte og sjette ledd.

§ 1-5 skal lyde:

§ 1-5. *Aldersgrenser*

Salg, skjenking eller utlevering av alkoholholdig drikk *gruppe 3* må ikke skje til noen som er under 20 år.

Salg, skjenking eller utlevering av *alko-*

holsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 må ikke skje til noen som er under 18 år.

Den som selger, utleverer eller skjenker alkoholholdig drikk *gruppe 3*, må ha fylt 20 år, og den som selger, utleverer eller skjenker *alkoholsvak drikk* og alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2*, må ha fylt 18 år. Dette gjelder likevel *ikke ved salg av alkoholsvak drikk* når en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. *Departementet kan gi forskrift om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for personer med fagbrev dersom fagbrevet har naturlig sammenheng med salgs- og skjenkevirkosomhet og utdanningen gir tilstrekkelig opplæring i alkohollovgivningen.* Departementet kan gi forskrifter om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for lærlinger og andre under opplæring.

Departementet kan gi forskrifter om aldersgrensen for innførsel av alkoholholdig drikk.

§ 1-6 første ledd skal lyde:

Kommunal bevilling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2 og 3* kan gis for 4 år av gangen, og med opphør senest 30. juni året etter at nytt kommunestyre tiltrer.

§ 1-7a annet ledd skal lyde:

En bevilling etter § 4-2 tredje ledd kan bare utvides hvis tilvirkningen skal skje ved skjenkestedet, og tilvirkningen og skjenkingen vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og serveringstilbud. *En bevilling etter § 3-1 tredje ledd kan bare utvides hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet, og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.*

§ 1-9 første ledd skal lyde:

Kontroll med utøvelsen av kommunal bevil-
ling til skjenking av alkoholholdig drikk, salg av
alkoholholdig drikk *gruppe 1* og statlig bevil-
ling etter § 5-3 første ledd tilligger kommunen.

§ 1-11 skal lyde:

§ 1-11. *Saksbehandlingsregler*

*For søknad om bevil-
ling eller andre tillatel-
ser etter denne loven som faller inn under tjenesteloven,
skal saksbehandlingsfrist som nevnt i tjenesteloven
§ 11 første ledd første punktum, være fire måneder.
Tjenesteloven § 11 annet ledd om at tillatelse anses
gitt når saksbehandlingsfristen er utløpt, gjelder ikke
for bevillinger eller andre tillatelser etter loven her.*

Departementet kan gi forskrift om saksbe-
handlingsregler til utfylling av reglene i tjeneste-
loven for bevillinger og andre tillatelser i loven
her. *Saksbehandlingsreglene* kan fravike reglene i
forvaltningsloven.

§ 1-14 første ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter om plikt for
*bevil-
lingsmyndighet*, *bevil-
lingshaver*, *den som har
tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplasser*, den som
utleverer alkoholholdig drikk ved privat innfø-
rsel og den som driver engrossalg til å avgi opp-
lysninger til statistiske formål.

§ 1-16 overskriften skal lyde:

*Klage og søksmål om gyldighet av vedtak i kla-
gesak*

§ 1-16 nytt tredje ledd skal lyde:

*Søksmål om gyldigheten av enkeltvedtak etter
alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7, hvor Fylkes-
mannen har fattet vedtak etter denne paragrafs
annet ledd, kan rettes mot kommunen.*

§ 2-1 første ledd skal lyde:

Alkoholholdig drikk kan bare innføres fra
utlandet av den som kan drive engrossalg, har
*tilvirkningsbevil-
ling*, *salgsbevil-
ling utvidet til å
gjelde innførsel etter § 3-1 tredje ledd eller skjen-
kebevil-
ling utvidet til å gjelde innførsel etter § 4-
2 tredje ledd.*

§ 3-1 første ledd skal lyde:

Salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2 og 3* kan
bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av
kommunal bevil-
ling, eller på grunnlag av tillatelse som nevnt i § 3-1a.

§ 3-1 tredje ledd skal lyde:

Bevil-
ling etter annet ledd kan utvides til å

omfatte innførsel *eller tilvirkning* av annen alko-
holholdig drikk enn nevnt i første ledd, for salg i
egen virksomhet. Bevillinger gitt for en bestemt
del av året eller for en enkelt bestemt anledning,
jf. § 1-6 annet ledd, kan ikke utvides til å omfatte
tillatelse til innførsel *eller tilvirkning* for salg i
egen virksomhet. Bestemmelsene i lovens kapit-
tel 1 og 3 får anvendelse så langt de passer.
Bevil-
ling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2
og 3* til AS Vinmonopolet kan bare gis dersom
det også gis bevil-
ling til salg av annen alko-
holdig drikk i kommunen.

§ 3-1 sjette ledd skal lyde:

Det kan bare selges alkoholholdig drikk som
er levert av en som har tilvirknings- eller salgs-
bevil-
ling eller som kan drive engrossalg, eller
som er innført *eller tilvirket* med hjemmel i tredje
ledd eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i
§ 2-1 annet ledd. *AS Vinmonopolet kan likevel
besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av
personer uten rett til omsetning av alkoholholdig
drikk. Departementet kan gi nærmere forskrifter
om slik auksjon, herunder om gebyr.*

§ 3-1 nytt syvende ledd skal lyde:

*Tilvirkning på grunnlag av kommunal tillatelse
knyttet til en salgsbevil-
ling, kan ikke utøves i samme
anlegg som tilvirkning etter lovens kapittel 6.*

Kapittel 3 del II overskriften skal lyde:

II. Salg av alkoholholdig drikk *gruppe 2 og 3*.

Kapittel 3 del III overskriften skal lyde:

III. Salg av alkoholholdig drikk *gruppe 1*.

§ 3-7 første ledd skal lyde:

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk
gruppe 1 kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00. På
dager før søn- og helligdager skal salget opp-
høre kl. 15.00. Dette gjelder ikke dagen før
Kristi Himmelfartsdag.

§ 4-2 første ledd skal lyde:

Bevil-
lingen kan gjelde alkoholholdig drikk
gruppe 1, *alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2** eller all
alkoholholdig drikk.

§ 4-4 første ledd skal lyde:

Skjenking av alkoholholdig drikk *gruppe 3*
kan skje fra kl. 13.00 til 24.00. Skjenking av
annen alkoholholdig drikk kan skje fra kl. 08.00
til 01.00.

§ 4-4 fjerde ledd skal lyde:

Skjenking av alkoholholdig drikk *gruppe 3* er forbudt mellom kl. 03.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk er forbudt mellom kl. 03.00 og 06.00.

§ 4-4 femte ledd skal lyde:

Tiden for skjenking av alkoholholdig drikk *gruppe 3* kan ikke fastsettes utover den tid det kan skjenkes annen alkoholholdig drikk.

§ 4-4 syvende ledd skal lyde:

På overnattingssteder kan det skjenkes alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2* til overnattingsgjester uten hensyn til begrensningene i denne paragraf.

§ 5-2 første ledd skal lyde:

Departementet kan etter å ha innhentet nødvendige uttalelser gi

1. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk *gruppe 1 og 2* på tog som er kollektive transportmidler
2. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk
3. *gruppe 1 og 2* om bord i fly på innenlandske flyvninger
4. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk om bord i skip som er kollektive transportmidler, og om bord i cruiseskip på turer av flere dagers varighet

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

Bevilling etter første ledd nr. 3 til skjenking om bord i skip som er kollektive transportmidler, gir videre bare rett til å skjenke alkoholholdig drikk *gruppe 3* dersom skipet går i fart mellom Norge og utlandet eller i kystfart over fire dagers varighet.

§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:

Tilvirkning av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling gitt av departementet, eller tillatelse etter § 3-1 tredje ledd eller § 4-2 tredje ledd.

§ 7-1 første ledd skal lyde:

For bevilling til salg av alkoholholdig drikk *gruppe 1* og til skjenking av alkoholholdig drikk skal det betales et årlig bevillingsgebyr som beregnes i forhold til forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk.

§ 8-6 nytt tredje ledd skal lyde:

Auksjon av alkoholholdig drikk mellom personer

som har rett til omsetning av alkoholholdig drikk, er likevel tillatt. Vinmonopolet kan likevel besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk.

§ 8-8 skal lyde:

§ 8-8. Ulovlig kjøp

Det er forbudt å kjøpe alkoholholdig drikk *gruppe 3* på vegne av noen som er under 20 år eller annen alkoholholdig drikk for noen som er under 18 år.

§ 9-2 første ledd skal lyde:

Reklame for alkoholholdig drikk er forbudt. Forbudet gjelder også reklame for andre varer med samme merke eller kjennetegn som *alkoholholdig drikk*. Slike varer må heller ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

§ 9-3 skal lyde:

§ 9-3. Tilsyn

Helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene om reklameforbud fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes. *Helsedirektoratet* kan foreta slik gransking og besiktigelse som det finner nødvendig for å utføre sine gjøremål etter loven.

Enhver plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av *Helsedirektoratets* oppgaver etter lovens kapittel 9.

§ 9-4 første ledd skal lyde:

Finner *Helsedirektoratet* at reklameforbudet er overtrådt, kan det pålegge retting av forholdet. Samtidig fastsettes en frist for rettingen. *Helsedirektoratet* kan kreve skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet skal opphøre.

§ 9-4 tredje ledd skal lyde:

Dersom *Helsedirektoratet* ved avdekking av en overtredelse finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklameforbudet som ikke kan stanses etter første og annet ledd, kan det på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

§ 9-4 fjerde ledd skal lyde:

Når særlige grunner taler for det, kan *Helsedirektoratet* helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt.

§ 10-3 annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk

Endringer i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. og lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet

når den er skjenket i glass eller finnes i *åpnet* beholder.

sende inn til vedkommende departement et utdrag av selskapets regnskaper og en beretning om dets *virksomhet*.

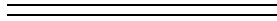
II

I lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet skal § 12 lyde:

Styret skal etter utløpet av regnskapsåret

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA 12/2010

